

Landschapsplan ecologische verbindingszone Wageningse Binnenveld

April, 2021

In opdracht van:

Gemeente Wageningen

Opdrachtnemers:

Gert Geurtsen 000022572

Issa Louws 000022421

Mike Mulder 000023040

Jochem Sterk 000022535

Jarno de Vaan 000022743

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Wageningen (Wilma Pol & Taric Schrader)
Begeleiding: Hogeschool van Hall Larenstein (Derk-Jan Stobbelaar)
Titel: Landschapsplan ecologische verbindingszone Wageningse Binnenveld
Status: Eindversie
Datum: 06-04-2021
Auteur(s): Gert Geurtsen, Issa Louws, Mike Mulder, Jochem sterk & Jarno de Vaan
Foto: Eigen materiaal en internet
Kaartmateriaal: Arc GIS en internet
Projectnummer: 1

© Hogeschool VHL, augustus 2020

Postbus 9001

6880 GB Velp

Telefoon: 026 3695695 (receptie)

www.hogeschoolvhl.nl

Samenvatting

Het projectgebied is het Wageningse Binnenveld en in opdracht van de gemeente Wageningen is er gekeken naar verschillende vraagstukken, die hier verder beschreven staan. Binnen het projectgebied zijn de bestaande landschapselementen niet goed met elkaar verbonden. Hierdoor daalt de ecologische kwaliteit van het landschap. Hieruit volgend is het eerste doel om de bestaande landschapselementen in kaart te brengen. Als de landschapselementen in kaart gebracht zijn kan er gestart worden met een monitoringsplan. Het gerealiseerde gedeelte van de verbindingszone tussen de hoger gelegen Veluwe en Utrechtse Heuvelrug sluit niet goed aan, hierdoor kunnen diersoorten als de das en de boomarter niet migreren tussen deze twee gebieden (Universiteit van Wageningen, z.d.). De landschapselementen die geïntegreerd zijn dienen daarom als structuur en startpunt van de verbindingszone. Het tweede doel is om de actoren in kaart te brengen zodat duidelijk is wie er in de toekomst benaderd moet worden voor het aanleggen van de verbindingszone. De laatste opdracht is het aangeven van de Quick Wins voor de verbindingszone. Dit houdt in dat er gekeken is naar manieren om de ecologie in het gebied te versterken. Voor de aan te leggen verbindingszone zijn in overleg met de gemeente de doelsoorten das, boomarter, ringslang en bunzing aangehouden.

Er zijn vijf deelonderzoeken uitgewerkt om tot de ontwerpcriteria te komen van de verbindingszone. De vijf deelonderzoeken bestaan uit theorie van modellen, mensenwensen, huidige kwaliteiten, randvoorwaarden en referentiegebieden. De resultaten uit de deelonderzoeken zijn verwerkt in het programma van eisen. Uit het programma van eisen volgt een visie over het projectgebied. Daaropvolgend zijn er zes ontwerptype uitgewerkt. Er is eerst voor elke doelsoort apart een optimaal ontwerp gemaakt. Vervolgens is er voor alle doelsoorten een geïntegreerd optimaal ontwerp gemaakt. Ten laatste zijn aan dit optimale geïntegreerde ontwerp de ontwerpcriteria toegevoegd en hieruit kwam een zogenoemd reëel ontwerp. het reële ontwerp is hiervan het belangrijkste ontwerp aangezien dit ook het advies is richting de gemeente.

Uit het onderzoek is gebleken dat een aantal punten op de korte termijn te realiseren zijn. Het eerste dat op de kortere termijn te realiseren is zijn natuurvriendelijke oevers. De natuurvriendelijke oevers worden aangelegd in hoofdwatgangen die het hele jaar rond waterhoudend zijn. Natuurvriendelijke oevers zijn van groot belang voor de verbindingszone aangezien deze door de ringslang en de bunzing als migratieroute gebruikt kunnen worden. De tweede Quik win bestaat uit het aanleggen van een takkenril in het zuidoosten van het projectgebied. Het aanleggen van een takkenril op deze locatie is mogelijk, aangezien het niet gebruikt wordt voor onderzoek van de WUR. De takkenril dient als schuilplaats voor de ringslang. De derde Quik Win bestaat uit het realiseren van kruidenrijke akkerranden. Middels subsidie is het mogelijk grondeigenaren te overtuigen hieraan mee te werken. Voor de verbindingszone zelf betekent dit mits goed uitgevoerd een ecologische kwaliteitsverbetering.

Tijdens het overleg met de opdrachtgever zijn de financiën niet aan bod gekomen. Bij de ontwikkeling van de verbindingszone wordt er aangeraden om bij functieverandering zoals bijvoorbeeld agrarische grond naar natuur, gebruik te maken van de SNL-subsidieregeling. Verder kan er nog gebruik gemaakt worden van het landschapsfonds bij de ontwikkeling en onderhoud van de verbindingszone.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	6
1.1	Aanleiding	6
1.2	Opdrachtgever	6
1.2.1	Visie	6
1.3	Kader	6
1.3.1	Maatschappelijk kader	7
1.3.2	Wetenschappelijk kader	8
1.4	Probleemstelling	8
1.5	Doel	8
1.5.1	Landschapselementen	8
1.5.2	Quick Wins voor de verbindingszone	9
1.6	Leeswijzer	9
2	Methode.....	10
2.1	Doorlopen stappen	10
2.1.1	Deelonderzoeken	10
2.1.2	Programma van eisen	11
2.1.3	Ontwerpen	11
2.1.4	Workshop	12
3	Deelonderzoeken	13
3.1	Deelonderzoek 1 Theorie van modellen	13
3.1.1	Habitatieisen	13
3.1.2	Achtergrondinformatie	16
3.2	Deelonderzoek 2 Mensenwensen	17
3.3	Deelonderzoek 3 Huidige kwaliteiten	19
3.4	Deelonderzoek 4 Randvoorwaarden	22
3.5	Deelonderzoek 5 Referentiegebieden	24
4	Programma van eisen	27
5	Ontwerpen	29
5.1	Ontwerp doelsoorten	29
5.2	Reëel ontwerp	32
5.3	Quick Wins	34
6	Discussie.....	35

Literatuurlijst	37
Bijlagen.....	40
Bijlage 1 Regionale ligging projectgebied.....	41
Bijlage 2 Grondeigenaren in het project gebied	42
Bijlage 3 BULG-analyse en actoren.....	43
Bijlage 4 NVivo codering.....	45
Bijlage 5 Codes met bijbehorende tekst	46
Bijlage 6 Interviews en focusgroep	53
Bijlage 7 Waterlopenkaart.....	86
Bijlage 8 Puntenkaart	87
Bijlage 9 Lijnenkaart	88
Bijlage 10 Vlakkenkaart	89
Bijlage 11 Inventarisatiekaart 2021.....	90
Bijlage 12 Oude inventarisatiekaart 2011	91
Bijlage 13 Al ontwikkelde verbindingzone.....	92
Bijlage 14 Potentiële locaties voor natuurvriendelijke oevers.....	93
Bijlage 15 Deelontwerp das.....	94
Bijlage 16 Deelontwerp boommarter.....	95
Bijlage 17 Deelontwerp ringslang.....	96
Bijlage 18 Deelontwerp bunzing	97
Bijlage 19 Geïntegreerd ontwerp doelsoorten	98
Bijlage 20 Reëel ontwerp.....	99
Bijlage 21 Reële verbindingzone met suggesties vanuit de workshop.....	100

1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding beschreven en wordt er kennis gemaakt met de Gemeente Wageningen. Vervolgens wordt het kader vastgesteld en worden het probleem en het doel beschreven. Als laatste is er een leeswijzer opgenomen.

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is de onbekende staat van de landschapselementen in het projectgebied het Wageningse Binnenveld. De gemeente wil de ligging van deze landschapselementen graag weten en op kaart hebben om in de toekomst de landschapselementen beter te kunnen monitoren. De onbekende staat houdt op dit moment de huidige ligging, opbouw en kwaliteit van landschapselementen in. Daarnaast is de kwaliteit van de ecologische verbinding zones met omliggende gebieden zoals de Binnenveldse Hooilanden met de Nieuwe Nu ook een onderzoeks aanleiding. De gemeente Wageningen is op zoek naar de zogenaamde “Quick Wins”, dit zijn de problemen in deze ecologische verbinding zone die het makkelijkst op te lossen zijn in paragraaf 1.5 wordt hier verder op ingegaan.

1.2 Opdrachtgever

De opdrachtgever is gemeente Wageningen. Gemeente Wageningen wil de biodiversiteit in het Binnenveld verhogen (Gemeente Wageningen, z.d.-b). Dit speelt al een aantal jaren in de gemeente Wageningen. De verbinding zone die aangelegd moet worden, moet onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland. De gemeente Wageningen heeft in haar ecologische beleidsstukken opgenomen dat de verbinding zone voor de “paraplu-soorten” das en boomarter moet zijn. Als de verbinding zone namelijk voor deze soorten geschikt is, is het voor meer soorten geschikt en heeft de gemeente haar doel bereikt namelijk de ecologie in het Binnenveld verhogen.

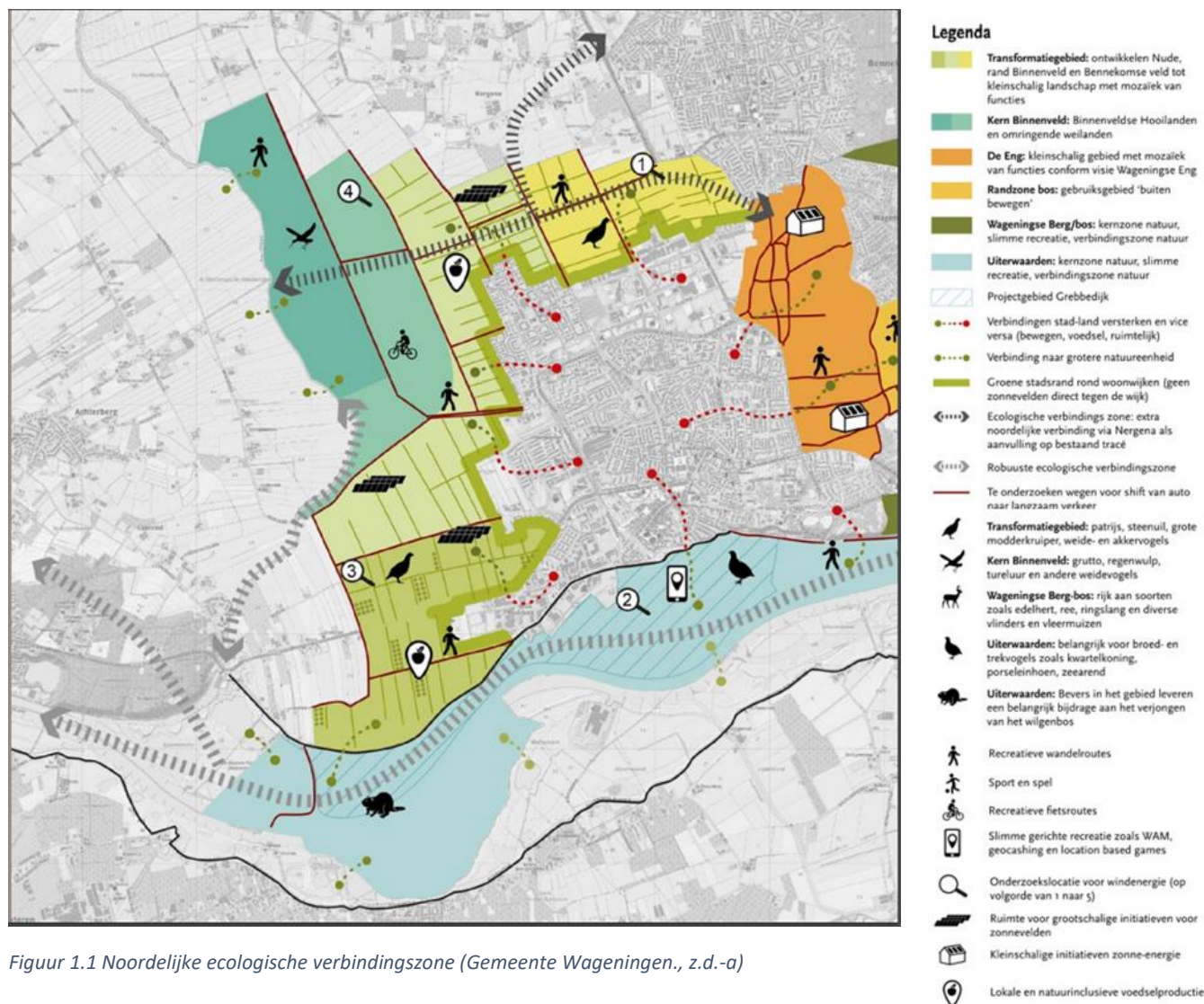
1.2.1 Visie

De visie die is opgesteld in samenspraak met de gemeente Wageningen is: doormiddel van het ontwikkelen van een ecologische verbinding zone, voor de gekozen doelsoorten (das, boomarter, ringslang en bunzing), de algehele ecologische kwaliteit van het gebied te verhogen. Waarbij ook rekening gehouden wordt met de belanghebbenden van het gebied.

1.3 Kader

Het Binnenveld is een nat gebied dat het laagstgelegen punt is in de Gelderse vallei. Het is gelegen tussen zandruggen die onderdeel zijn van de Utrechtse Heuvelrug en de stuwwal van Ede-Wageningen. In het gebied is er een afwisseling van hakhoutvelden, rietland, struweel en open landschap. Landschapselementen die verder belangrijk zijn, zijn grote mesotrofe zeggenmoerassen, dotterbloemhooilanden en een voedselrijk moeras (Maasdam, M., 2018). In het gebied komen een aantal rode lijstsoorten voor, zoals de patrijs, steenuil, huismus, ringmus, bunzing, hermelijn, etc. Voor een inzicht in het projectgebied zie de kaart van het projectgebied het Wageningse Binnenveld in bijlage 1 (Gemeente Wageningen, 2010).

In de onderstaande kaart (zie figuur 1.1) is een globaal overzicht te zien van de plannen van de gemeente Wageningen. Hierop zijn met de stippellijnen globaal de ligging van de ecologische verbindingszones aangegeven. Op deze kaart is duidelijk de noordelijke verbindingszone te zien die de Veluwe moet verbinden met de Binnenveldse Hooilanden.

Figuur 1.1 Noordelijke ecologische verbindingzone (Gemeente Wageningen., z.d.-a)

1.3.1 Maatschappelijk kader

In de maatschappij zijn er al sterke ontwikkelingen op het gebied van ecologische verbindingzones tussen natuurgebieden. Een voorbeeld hiervan is natuurlijk de ecologische hoofdstructuur die uiteindelijk door geldtekort en politieke keuzes is stopgezet. Tegenwoordig speelt het nationaal natuurnetwerk een grote rol. Dit nationaal natuurnetwerk is eigenlijk een voortbouw van de ecologische hoofdstructuur (Wikipedia-bijdragers., 2019, 9 september).

Er wordt al langer gesproken over het aanleggen van de noordelijke verbindingzone in het Binnenveld, echter door grondeigenaren en andere belanghebbenden is de verbindingzone nog niet gerealiseerd (Gemeente Wageningen, z.d.-c). De grootste belanghebbende in dit gebied is de Wageningen Universiteit, deze heeft ook meer dan 50% van de grond in het gebied in handen. Voor deze grondeigenaar is wetenschappelijk onderzoek het belangrijkste en de verbindingzone komt op de tweede plaats. Aangezien er veel langlopende onderzoeken plaatsvinden op de percelen van deze

grondeigenaar is deze verbinding nog niet gerealiseerd. De bewoners in en rond dit gebied vragen zich af waarom deze verbindingszone nog niet gerealiseerd is. Het is lastig om de verbinding te realiseren omdat twee hoge droge gebieden verbonden moeten worden door een lager gelegen nat gebied. Hierdoor zullen er andere florasoorten aangeplant worden in de verbindingszone.

Een voorbeeld van een ander project in Wageningen is het aanleggen van de Binnenveldse Hooilanden (Stichting mooi Binnenveld., 2016, juni). In de Binnenveldse Hooilanden werken de actoren samen met de overheid aan natuurontwikkeling binnen de gemeenten Wageningen, Ede, Veenendaal en Rhenen. Het gebied is tussen de 250 en 300 hectaren groot en is onderdeel van het Gelderse Natuur Netwerk en het inliggende natura2000-gebied de Bennekomse Meent.

1.3.2 Wetenschappelijk kader

Er is al veel onderzoek gedaan naar het nut van ecologische verbindingszones. In een slechte periode kan een populatie in een bepaald gebied namelijk een kritieke ondergrens bereiken, waardoor de populatie dreigt uit te sterven. Door een ecologische verbindingszone met andere gebieden voorkomt dit het uitsterven van de populatie op die plek en word een gebied ecologisch alleen maar sterker (Wikipedia-bijdragers., 2020b, 27 november). Op deze manier zal de genetische variatie tussen verschillende populaties uitgewisseld worden, zodat de populaties genetisch beter opgebouwd zijn en inteelt voorkomen wordt. De verbindingszones vormen op zichzelf ook weer biotopen voor andere diersoorten, zoals kleine zoogdieren en vogels.

De achtergrond van de landschapselementen zoals de geschiedenis en bodem spelen ook een belangrijke rol bij de te ontwikkelen ecologische verbindingszone. De reden hiervoor is het feit dat niet elk natuurelement op elke bodem kan voorkomen. De achterliggende geschiedenis van het gebied speelt ook een belangrijke rol bij de planontwikkeling, omdat het van belang is om de uitstraling van het gebied te behouden.

1.4 Probleemstelling

Tussen de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug is er een niet goed functionerende ecologische verbindingszone, hierdoor kan de fauna niet makkelijk van het ene gebied naar het andere gebied migreren (Universiteit van Wageningen., z.d.). De functie van de verbindingszone is om de metapopulatie genetisch te versterken en het tegengaan van lokale extinctie. Het tweede probleem is de niet bekende staat van de huidige landschapselementen. Aangezien dit bij de gemeente niet bekend is, is er veel meer kans op illegaal verwijderen van belangrijke elementen zonder dat de gemeente hiervan afweet.

1.5 Doel

In dit project komen twee doelen van de gemeente Wageningen aan bod. Ten eerste moeten alle huidige kleine landschapselementen in kaart gebracht worden. Ten tweede wil de gemeente voor de ecologische verbindingszones weten wat de Quick Wins zijn zodat die op korte termijn uitgevoerd kunnen worden.

1.5.1 Landschapselementen

Het eerste doel vanuit de opdrachtgever is het in kaart brengen van de huidige ligging van de landschapselementen. De gemeente wil dit graag inzichtelijk hebben zodat het in de toekomst

gemonitord kan worden. Deze in kaart gebrachte landschapselementen kunnen daarna helpen bij het ontwikkelen van de verbindingszone. Op deze manier kunnen de bestaande landschapselementen met elkaar verbonden worden om een goede verbindingszone te vormen.

1.5.2 Quick Wins voor de verbindingszone

Het tweede doel is om ecologische kwaliteitsverbeteringen, die het eenvoudigst uit te voeren zijn, aan te geven ("Quick Wins"). Zo moet op grote schaal de ecologisch verbinding van de Veluwe naar de Utrechtse Heuvelrug verbeterd worden. In het gebied van het Wageningse Binnenveld moeten de Binnenveldse Hooilanden met de Nieuwe Nu verbonden worden. Voor deze kwaliteitsverbeteringen moet een passende strategie opgesteld worden. Dit moet gedaan worden door eerst de huidige landschapselementen in kaart te brengen en te beschrijven welke knelpunten deze elementen hebben. Bij het opstellen van de strategie moet er ook gekeken worden naar belangen van actoren, financiën, eigendommen, doelsoorten en bestaande natuur. Doelsoorten voor dit project zijn de boommarter (*Martes martes*) en de das (*Meles meles*). Daarnaast zijn ook de ringslang (*Natrix helvetica*) en de bunzing (*Mustella putorius*) later toegevoegd.

Een voorbeeld van dit doel is om corridors te creëren waardoor er een betere ecologische verbindingszone ontstaat. Dit moet het makkelijker maken voor verschillende diersoorten om tussen de verschillende natuurelementen te migreren. Dit verhoogt ook de ecologische waarde van het gebied en is dus ecologische kwaliteitsverbetering.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt er ingegaan op de opdracht die de gemeente heeft gegeven. In het hoofdstuk komen de aanleiding, de opdrachtgever, het maatschappelijk en wetenschappelijk kader, de probleemstelling en tot slot de doelen aan bod. Hoofdstuk 2 behandelt de onderzoeksmethode aan de hand waarvan dit onderzoek is uitgevoerd. Om tot een oplossing te komen voor de gestelde doelen worden in hoofdstuk 3 de deelonderzoeken uitgevoerd en besproken. In totaal worden er vijf deelonderzoeken behandeld, met na elk onderzoek een samenvatting van de criteria die worden gesteld aan de verbindingszone. Hoofdstuk 4 is het programma van eisen. In dit hoofdstuk worden de geïntegreerde ontwerpcriteria weergegeven en toegelicht de voortgekomen zijn uit de deelonderzoeken. De ontwerpen voor de mogelijke verbindingszone worden gemaakt in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6, de discussie, geeft advies aan de opdrachtgever voor eventuele vervolgstappen van het plan.

2 Methode

Het soort onderzoek dat is gedaan is een kwalitatief onderzoek. Er is hiervoor gekozen omdat er voor het realiseren van een verbindingszone meerdere belangen meegenomen moeten worden. Daarnaast gaat het voornamelijk over de theoretische achtergrond van wat er nodig is om een goede ecologische verbindingszone aan te leggen voor de gekozen doelsoorten.

2.1 Doorlopen stappen

2.1.1 Deelonderzoeken

Theorie van modellen

Het criteria theorie van modellen bestaat uit de theoretische achtergrond (literatuurstudie) van ecologische verbindingszones met betrekking tot de eisen die de doelsoorten stellen. Hierbij is er gekeken naar de criteria van de das en de boomarter aangezien deze eisen (over het algemeen) ook gelden voor de bunzing en de ringslang. Bij dit criteria zijn alle eisen van de doelsoorten behandeld.

Vervolgens wordt de eilandtheorie toegelicht. De eilandtheorie is het model waarmee de ecologische verbindingszone is ontworpen. Daarin worden ook de specifieke eisen die de doelsoorten, das en boomarter, stellen aan een verbindingszone.

Mensenwensen

De gemeente wil de actoren in kaart hebben die te maken hebben met dit project en dan met name de actoren die direct betrokken zijn bij het ontwikkelen van een ecologische verbindingszone. Er moet ook gekeken worden naar de onderliggende samenhang tussen deze landschapselementen en hoe problemen hierin opgelost kunnen worden.

Deze actoren zijn in een BULG-analyse gezet, die te vinden is in bijlage 3. In deze bijlage is ook een tabel opgenomen waar de actoren geanalyseerd worden ten opzichte van dit project. Ten eerste wordt er daar gekeken naar de bedoeling van de organisatie. Ten tweede naar hun belang bij het project, vervolgens naar de bijdrage die ze kunnen leveren en ten laatste met welke actoren ze relaties hebben.

Van de actoren zijn er drie uitgekozen om een interview mee te doen en met de bewonersvereniging is er een focusgroep gehouden. Het eerste interview is gehouden met stichting mooi Binnenveld, dit is een stichting die een gedeelte van de grond in de Binnenveldse Hooilanden in bezit en beheer heeft. Het tweede interview was een interview met Robert Keizer van stichting landschapsbeheer Gelderland. Robert Keizer is geïnterviewd omdat hij in het verleden al zeer betrokken is geweest bij de aanleg van de al gedeeltelijk bestaande verbindingszone en weet wat er speelt in het gebied. Het derde interview was in samenwerking met de projectgroep van de Nieuwe Nu, de geïnterviewde was Dolf Straathof. Dolf Straathof is geïnterviewd omdat hij betrokken is bij het beheer van de gronden van de WUR in het Binnenveld. Ten laatste is er een focusgroep gehouden met bewonersvereniging Noordwest. Er is gekozen voor deze focusgroep om ook de belangen van de bewoners en omwonenden boven tafel te krijgen. Hieronder is elke geïnterviewde partij aangegeven met de criteria die uit het interview naar voren kwamen. In bijlage 4 is de codering terug te vinden waarmee deze interviews zijn geanalyseerd in NVivo. Bijlage 5 bevat drie codes met de tekst uit de interviews en in bijlage 6 zijn twee interviews en de focusgroep uitgewerkt. De interviews en de focusgroep zijn gehouden via MS Teams. De vragen die van belang waren voor het onderzoek waren van tevoren op

papier gezet zodat deze in ieder geval gesteld werden, verder was er nog ruimte om dieper op de antwoorden in te gaan mocht dat nodig zijn.

Huidige kwaliteiten

In de paragraaf huidige kwaliteiten wordt er gekeken naar hoe het gebied er nu uitziet en welke elementen eventueel te gebruiken zijn voor het realiseren van de verbindingszone. Omdat het westen en het oosten van het gebied erg van elkaar verschillen zijn er twee aparte beschrijvingen gegeven van de huidige situatie. De gegevens voor deze onderdelen zijn verkregen doormiddel van een literatuurstudie en de resultaten van de interviews. Dit levert een aantal criteria op die meegenomen moeten worden in het ontwerp van de verbindingszone.

Er is een inventarisatie gedaan waarmee de huidige houtige landschapselementen, van het Binnenveld, in kaart zijn gebracht. Dit is gedaan omdat de gemeente deze landschapselementen dan kan monitoren, maar ook is dit gedaan om dan te kunnen bepalen waar de knelpunten liggen. Tijdens het inventariseren zijn de landschapselementen onderverdeeld in punt-, lijn- en vlakelementen, ook is er benoemd om welke soort het gaat. Uit dit onderdeel volgen alle landschapselementen, ook zal dit op kaart worden gezet in GIS. Aan de hand van de huidige elementen kan bepaald worden hoe de verbindingszone ongeveer komt te liggen, dit is omdat de verbindingszone aan moet sluiten op de al bestaande elementen

Randvoorwaarden

In deze paragraaf zijn de beleidstukken van de gemeente bekeken om vast te stellen waar de verbindingszone aan moet voldoen. Per beleidsstuk zijn er eisen uitgekomen waar in het ontwerp rekening gehouden moet worden. Verder worden hier de grondeigenaren in kaart gebracht. Dit is gedaan om te bepalen met welke grondeigenaren verdere gespreken gevoerd moeten worden om uiteindelijk de verbindingszone te realiseren.

Referentiegebieden

Hier wordt er gekeken naar vergelijkbare situaties die hetzelfde doel hebben, namelijk een ecologische verbindingszone aanleggen. In totaal zijn er drie referentiegebieden geraadpleegd. Uit elk referentiegebied zijn eisen naar voren gekomen die toepasbaar zijn in de ecologische verbindingszone in het Wageningse Binnenveld.

2.1.2 Programma van eisen

In het programma van eisen zijn de criteria uit hoofdstuk 3 Deelonderzoeken samengevoegd tot geïntegreerde ontwerpcriteria. De geïntegreerde ontwerpcriteria bestaan uit minimaal één criteria uit elk deelonderzoek. De geïntegreerde ontwerpcriteria dienen dus als samenvatting van de criteria uit de deelonderzoeken, hierdoor zijn er naast de theorie van modellen enkel de meest urgente en realistische punten behandeld.

2.1.3 Ontwerpen

De basis waarop de ontwerpen worden gemaakt zijn de bereidwilligheid van de actoren, de passing binnen de beleidstukken van de gemeente en de beste mogelijkheden voor de fauna (programma van eisen). De doelsoorten waarvoor de verbindingszone aangelegd wordt zijn de das en de boomarter, later zijn daaraan toegevoegd de ringslang en bunzing. Wanneer er een goede verbindingszone gecreëerd is kunnen andere diersoorten zoals onder andere amfibieën en kleinere zoogdieren. De oplossingen komen in de vorm van ontwerpen om de ecologische kwaliteitsverbindingen te bereiken.

Er zijn in totaal zes ontwerpen gemaakt. Vier van de ontwerpen zijn voor elke doelsoort een aparte kaart waarop een optimale verbindingszone is aangelegd voor die soort. De vijfde kaart is een ecologisch optimaal ontwerp als alle vier de individuele optimale kaarten over elkaar heen worden gelegd. Het ontwerp op de zesde kaart is gemaakt op basis van de ecologisch optimale kaart, maar hierbij is er rekening gehouden met de eisen uit de geïntegreerde ontwerpcriteria. Na het maken van de ontwerpen is er gekeken welke ontwerpen op korte termijn te realiseren zijn, dit zijn de Quick Wins.

2.1.4 Workshop

Na het afronden van de ontwerpfase van het project is er in samenspraak met de gemeente Wageningen een workshop voor belanghebbenden georganiseerd. De genodigden waren voornamelijk de geïnterviewde actoren, met aanvullingen vanuit de gemeente. In de workshop zijn de plannen voor de verbindingszone toegelicht en konden de belanghebbende feedback geven.

3 Deelonderzoeken

In dit hoofdstuk zijn er vijf deelonderzoeken uitgewerkt om tot een aantal criteria te komen waaraan het ontwerp moet voldoen. Deze criteria worden verder uitgewerkt in hoofdstuk 4 Programma van eisen. De deelonderzoeken die in dit hoofdstuk zijn uitgewerkt zijn Theorie van modellen, Mensenwensen, Huidige kwaliteiten, Randvoorwaarden en Referentiegebieden.

3.1 Deelonderzoek 1 Theorie van modellen

3.1.1 Habitateisen

Het is belangrijk om te weten welke gebieden van het plangebied voldoen aan (alle) habitateisen van de doelsoorten. De gebieden die tussen de 'optimale' gebieden inliggen kunnen dienen als stapsteen of verbindingszone. Stapstenen of verbindingszones kennen minder specifieke eisen. Daarnaast is het belangrijk om de habitateisen te onderzoeken omdat deze belangrijk zijn tijdens het maken van de ontwerpen.

Habitateisen van de das

De das heeft een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen (Zoogdiervereniging, z.d.-c). Over het algemeen zijn andere open terreinen, zoals vochtige heideterreinen en rivierdalen ook geschikte leefgebieden. Belangrijke habitateisen zijn voldoende dekking, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een graafbare bodem. De graafbare bodem moet minstens beschikken over een grondwaterstand van 1.5 meter onder het maaiveld. Een dassen territorium is doorgaans tussen de 30 en 50 ha groot. Een territorium bevat de burcht en voedselgronden van een familiegroep. In veel gevallen overlappen voedselgronden met nabijgelegen groepen dassen (Zoogdiervereniging, z.d.-c).

De das is een omnivoor en een ineffektieve jager (Zoogdiervereniging, z.d.-c). Het 'stapelvoedsel' bestaat uit regenwormen (Das & Boom, z.d.). De jacht naar regenwormen vindt plaats in vochtige, bemeste en kort begraasde weilanden. In bermen, akkerranden en slootkanten foerageert de das naar kevers en insectenlarven. Dit wordt voornamelijk aangevuld met mais, granen en valfruit. Daarnaast worden ook (kleine) gewervelden dieren gegeten, zoals amfibieën en knaagdieren.

Een belangrijke habitateis is de korte afstand van het voedselgebied tot de burcht. Dit is vooral voor een zogend vrouwtje van groot belang. Een kaal landschap, met een grote afstand tussen de burcht en het foerageergebied is dus geen geschikt leefgebied. De soort zal hier dan verdwijnen.

Overzicht habitateisen van de das (Zoogdiervereniging, z.d.-c) en (Das & Boom, z.d.)

- Kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen;
- Voldoende dekking, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een graafbare bodem;
- Een grondwaterstand van 1.5 meter onder het maaiveld;
- Tussen de 30 en 50 ha groot territorium;
- Vochtige, bemeste en kort begraasde weilanden als foerageergebieden voor wormen;
- Bermen, akkerranden en slootkanten als foerageergebieden voor ongewervelden;
- Akkers met mais en granen;
- Gebieden met valfruit bestaande uit bramen, vlier en meidoornbessen;

- Gebieden met valfruit bestaande uit fruitbomen;
- Korte afstand van het voedselgebied tot de burcht.

Habitat-eisen van de boommarter

Voor de boommarter is bos het meest geschikte leefgebied (Zoogdierverseniging, z.d.-a). In Nederland worden allerlei bossoorten en leeftijden gebruikt als leefgebied. Van oud en droog loofbos tot jong en nat moerasbos (Zoogdierverseniging, z.d.-a). In het leefgebied moeten voldoende rustplaatsen zijn bestaande uit boomholten, vossen-, konijnen of dassenhopen, tussen boomwortels of onder takkenbossen. Voor nesten worden vaak oude eekhoorn-, spechtenholten en inrottingsholten gebruikt. Boommarters maken niet zelf een hol (Zoogdierverseniging, z.d.-a). De boommarter komt niet alleen voor in uitgestrekte bossen maar ook in kleinere bossen in meer open gebied. Dit zijn wel bosjes die in de (ruimere) omgeving van grotere aaneengesloten bosgebieden liggen waar een zich voortplantende populatie bevindt (Muskens et al., 1992).

De boommarter is meer een verkenner dan een jager in zijn territorium en scharrelt zijn voedsel bij elkaar door te eten wat hem 'voor-de-voet' komt (Zoogdierverseniging, z.d.-a). Het voedsel bestaat uit ongewervelden (hommel- en wespenbroed), vogels en eieren, kleine zoogdieren, en aas. In de nazomer en herfst eet de soort veel bessen en vruchten (Zoogdierverseniging, z.d.-a).

Het leefgebied van een mannelijk dier bedraagt circa 1000 ha en overlapt (deels) het leefgebied van vrouwelijke dieren (Zoogdierverseniging, z.d.-a). Afstanden van twee tot zeven km worden s' nachts afgelegd, maar mannelijke dieren leggen wel eens afstanden af van tien tot twintig km per nacht. Het laatstgenoemde punt is van groot belang vanuit het oogpunt van verbindingzones.

Overzicht habitat-eisen van de boommarter (Zoogdierverseniging, z.d.-a) en (Muskens et al., 1992)

- Bos;
- In ruimere omgeving grote aaneengesloten bosgebieden;
- Rustplaatsen bestaande uit boomholten en hopen tussen boomwortels en takkenbossen;
- Nesten bestaande uit eekhoorn-, spechtenholten en inrottingsholten;
- Bes-, en vruchtdragende struiken en bomen.

Habitat-eisen van de ringslang

De ringslang komt voor in een tal van habitattypen, van laagveen tot heide op de hogere gronden. Opvallend is het voorkomen in laagveengebieden. De ringslang is het enigste reptiel in Nederland met aanzienlijke presentie in dit habitatype. Andere habitattypen waar veel waarnemingen plaatsvinden zijn bos en struweel en op en nabij infrastructuur. In tegenstelling tot andere reptielen komt de soort ook voor in voedselrijke, agrarische gebieden en bebouwde omgevingen. Binnen zijn leefgebied is de soort sterk aan water gebonden. Veel waarnemingen vinden plaats in de nabijheid van lijnvormige wateren, (kleine) geïsoleerde wateren, poelen en vennen. Leefgebieden vertonen veel kleinschaligheid en ruimtelijke variatie. Voldoende eiafzetplekken, wateren en overwinteringsgebieden zijn essentiële habitat-eisen (Creemers & van Delft, 2009).

In het Nederlandse cultuurlandschap maakt de ringslang gebruik van broeihopen als locatie om eieren te leggen (Creemers & van Delft, 2009). Overwintering vindt plaats op droge en vorstvrije plekken. Overwintering gebeurt vaak in groepen. Voorbeelden van overwinteringsplekken zijn onder

houthopen, puinhellingen, kelders, ruïnes, vermolmden boomstronken, rietscholven en stromijten (Creemers & van Delft, 2009). In zeer natte gebieden zijn de schaarse hogere en drogere structuren essentieel. In een nat en laaggelegen gebied als de Weerribben is van vroeger bekend dat ringslangen overwintering in rietscholven.

Ringslangen voeden zich vooral met amfibieën (padden en kikkers) (Creemers & van Delft, 2009).

De ringslang is in staat grote afstanden (tot 7 km) te overbruggen (Creemers & van Delft, 2009). Dit is vastgesteld middels vangst-terugvangst en radio telemetrisch onderzoek. Dit zwervgedrag zorgt ervoor dat de ringslang een succesvolle kolonisator is. Individuele dieren kunnen in relatief veel habitats overleven. De ringslang is een goede zwemmer en verplaatst zich sneller over het water dan over het land. Daarbij worden wateren overgestoken (Creemers & van Delft, 2009).

Overzicht habitateisen van de ringslang volgens (Creemers & van Delft, 2009)

- Lijnvormige wateren;
- Poelen;
- Kleinschalige landschapselementen;
- Ruimtelijke variatie;
- Eiafzetplekken in de vorm van broeihopen;
- Droge en vorstvrije plekken;
- Hogere en droge structuren.

Habitat-eisen van de Bunzing

De bunzing komt voor in tal van verschillende landschapstypen, maar de soort heeft een voorkeur voor kleinschalig landschap met voldoende schuilplaatsen en een waterrijke omgeving. Dit zijn gebieden die rijk zijn aan kleinschalige elementen, zoals oeverbegroeiingen en heggen. Daarnaast komt de soort ook voor in relatief open terreinen, zoals slotenrijk weidegebied. In de winter maakt de soort graag gebruik van boerderijen voor warmte en voedsel (Zoogdiervereniging, z.d.-b). Schuilplaatsen bestaan uit oude hopen, zoals konijnholen of vossenholen. Maar ook steenhopen, houtmijten, holle bomen en onder boomwortel worden gebruikt (Zoogdiervereniging, z.d.-b).

De soort eet voornamelijk kleine gewervelde dieren zoals knaagdieren, vogels en amfibieën. Aangevuld met insecten, eieren en vruchten, zoals de vogelkers (Zoogdiervereniging, z.d.-b).

De grootte van een leefgebied bedraagt 8 tot 1000 hectare en is afhankelijk van voedselaanbod: in streken met weinig voedsel is het leefgebied velen malen groter (Zoogdiervereniging, z.d.-b).

Overzicht habitateisen van de bunzing (Zoogdiervereniging, z.d.-b)

- Kleinschalige landschapselementen, zoals oeverbegroeiingen en hagen;
- Waterrijke omgeving;
- Boerderijen;
- Schuilplaatsen (oude hopen, steenhopen, houtmijten, holle bomen en onder boomwortels);
- Bes-, en vruchtdragende struiken en bomen.

3.1.2 Achtergrondinformatie

Binnen Nederland worden optimale leefgebieden van kritische soorten veelal omringd door landelijk gebied. Dit landelijk gebied heeft een tal van functies zoals agrarische activiteit, wegen, bebouwing of industrie. Het omliggende landelijk gebied is dus ongeschikt om voor lange termijn als leefgebied te functioneren. Leefgebieden van kritische soorten worden hierdoor gezien als geïsoleerde 'eilanden' in een 'oceaan' van multifunctioneel cultuurlandschap. De organismen die voorkomen op de geïsoleerde 'eilanden' zijn gevoeliger voor lokale extinctie en kennen een lagere genetische diversiteit. Naarmate de 'eilanden' minder geïsoleerd van elkaar komen te liggen neemt de kans op lokale extinctie af en is er een toename in de genetische diversiteit. Daarnaast is er een grotere kans op herkolonisatie na het lokaal uitsterven van een soort. De plannen voor het verbinden van leefgebieden zijn uitgewerkt in het Natuurnetwerk Nederland. De uitvoerders van de plannen zijn de provincies (Rijksoverheid, 2021). Helaas is dit plan niet voor elke hulpbehoevende soort even goed doordacht (Wintermans, 2020). Dit betekent dat er naar 'bepaalde' soorten meer aandacht is gegaan tijdens de planvorming. Als gevolg hiervan zijn de specifieke eisen van andere soorten minder goed uitgewerkt. Een voorbeeld hiervan is dat er over de boommarter en das meer informatie beschikbaar is dan over een doelsoort als de bunzing.

Opbouw verbindingszone

Om versnipperde kerngebieden met elkaar te verbinden kan er gebruik gemaakt worden van corridors en stapstenen. Corridors en stapstenen dienen als verbinding tussen de kerngebieden.

Kerngebieden zijn gebieden waar planten en dieren de hele levenscyclus kunnen voltooien. Een kerngebied moet voldoen aan vrijwel alle habitateisen van een soort (Pouwels et al, 2003). Een doortrekgebied hoeft niet te voldoen aan alle habitateisen van een soort, aangezien het enkel functioneert als doortrekgebied. Zo kan het projectgebied dienen als doortrekgebied voor de boommarter en das maar niet als kerngebied. De Veluwe en Utrechtse Heuvelrug zijn wel geschikte kerngebieden voor deze soorten (Persoonlijke communicatie T. Schrader, Maart 2021).

Een corridor is opgebouwd uit geleidende elementen (Reijnen en Koolstra, Z.D.). Voorbeelden hiervan zijn haagstruweel en met riet begroeide natuurvriendelijke oevers. Naast de geleidende elementen kan een verbindingszone voor een deel bestaan uit stapstenen. Dit zijn kleine oppervlaktes met geschikt habitat die als tussenstation dienen (Ecopedia, Z.D.). De boommarter die gebonden is aan een gesloten landschap verplaatst zich liever niet door een open landschap. Een voorbeeld van een stapsteen in deze situatie is het aanleggen van dicht begroeide bosjes. Soorten die gebonden zijn aan een gesloten landschap zouden zich er dan ook door migreren.

Doelsoort specifieke eisen verbindingszone

Zowel de boommarter als das stellen specifieke eisen aan verbindingszones (Reijnen & Koolstra Z.D.) (zie tabel 1). De overeenkomsten tussen de specifieke eisen van beide doelsoorten zijn relatief groot. Het grootste verschil tussen boommarter en das is dat de verbindingszone voor de das relatief breed moet zijn. Beide doelsoorten maken gebruik van tunnels (EcoNatura 2018) en ecoducten (Trouw 2009). Volgens D.J Stobbelaar (schriftelijke communicatie, maart 2021) is de boommarter in tegenstelling tot de das meer aan hout gebonden. De das kan ook door kleinschalig agrarisch landschap trekken. De specifieke eisen van de das en boommarter zijn ook geschikt voor de bunzing (Bouwens, 2020) en de

ringslang (Creemers & van Delft, 2009). Voor de bunzing kan er extra nadruk gelegd worden op lijnvormige elementen (Bouwens, 2020) en voor de ringslang op water (Creemers & van Delft, 2009).

Tabel 3.1: Doelsoort specifieke eisen verbindingzone van de das volgens Reijnen en Koolstra (z.d.)

Begroeiing	Kleinschalig agrarisch gebied met natte weilanden, lanen, struweel, bos e.d.
Minimale breedte	Kortere afstanden 100 meter. Moet plaatselijk breder minimaal 500 meter. Minimaal 5% begroeiing
Maximale lengte	7.5 kilometer.
Maximale onderbreking	1 kilometer.
Landschap onderbreking	Geen water, infrastructuur of dichte bebouwing.
Barrières	Op locaties nabij drukke wegen, mitigatie noodzakelijk.

Tabel 3.2: Doelsoort specifieke eisen verbindingzone van de boommarker volgens Reijnen en Koolstra (z.d.)

Begroeiing	Opgaand bos, houtwal, lanen e.d.
Minimale breedte	100 meter en breder. Mag plaatselijk smaller maximaal 25 meter.
Maximale lengte	7.5 kilometer.
Maximale onderbreking	100 meter.
Landschap onderbreking	Geen water, infrastructuur of dichte bebouwing.
Barrières	Op locaties nabij drukke wegen, mitigatie noodzakelijk.

3.2 Deelonderzoek 2 Mensenwensen

In dit deelonderzoek zijn de actoren in het gebied in kaart gebracht. Hieronder is elke geïnterviewde partij aangegeven met de criteria die uit het interview naar voren kwamen. In bijlage 4 is de codering terug te vinden waarmee deze interviews zijn geanalyseerd in NVivo. Bijlage 5 bevat drie codes met de tekst uit de interviews en in bijlage 6 zijn twee interviews en de focusgroep uitgewerkt.

Willem Heemskerk (Stichting mooi Binnenveld)

Het doel van Stichting mooi Binnenveld is om bij te dragen aan natuurontwikkeling in de brede zin van het woord. De stichting wil bereiken dat bodemwater en alles wat samenhangt met natuur schoner wordt. Ook wil de stichting bereiken dat de mens zich bewuster wordt van de aanwezigheid en belangrijkheid van de natuur en dat de mens bewuster wordt hoe ze daar zelf aan kan bijdragen. Uit het interview met deze stichting zijn een aantal criteria gekomen die hieronder aangegeven zijn.

- Gebied langs de Nieuwe Steeg uitbreiden;
- Paden met houtige gewassen verbreden;
- Natuur combineren met de mens.

Robert Keizer (landschapsbeheer Gelderland)

Robert Keizer werkt bij landschapsbeheer Gelderland en voor het project is hij geïnterviewd omdat hij al ervaring heeft met het aanleggen van ecologische verbindingzone. Stichting landschapsbeheer Gelderland is vooral bezig met het zoneren van de recreatie door het aanleggen van klompenpaden, maar proberen daarbij ook de natuur mee te nemen bijvoorbeeld door middel van verbindingzones. Uit dit interview zijn er een paar criteria gekomen die hieronder aangegeven zijn.

- Identiteit van het gebied leesbaar terugbrengen;
- Identiteit in het Binnenveld terugbrengen door populieren of knotbomen en dan met name knotelzen;
- Flora randen om akkers aanleggen of ecologische wegbermbeheer toepassen;
- Strook met struiken aanleggen voor das en boommarter, blijkt uit de praktijk.

Dolf Straathof (WUR)

Het interview met Dolf Straathof van de Wageningen Universiteit is gedaan in samenwerking met de projectgroep van de Nieuwe Nu. Dit interview is gehouden omdat de Wageningse universiteit de grootste grondeigenaar is in ons gebied en daarmee ook een van de belangrijkste actoren. De Universiteit stelt het onderzoek op de eerste plek, maar er is mogelijk wel ruimte om mee te werken aan een ecologische verbindingszone. De criteria die uit dit interview naar voren komen zijn hieronder aangegeven.

Er zijn een aantal zaken die bij het antropogene deel van die deelonderzoek van belang zijn. Bij de interviews in namelijk gebleken dat de Wageningse universiteit (WUR) niet mee wil werken aan een verbindingszone over hun gronden als dat een lopend onderzoek kan schaden. De universiteit ziet liever dat er geen verbindingszone over hun gronden loopt. Voor de kaart wat de gronden van de WUR in het Binnenveld zijn zie bijlage 2. Zoals in de kaart in bijlage 2 zichtbaar is, blijkt dat ongeveer de helft van de gronden in ons projectgebied in bezit is van de WUR. Wegens het feit dat de verbindingszone hier moet komen en de WUR niet wil dat het een lopend onderzoek schaadt, is het van belang om als gemeente af te wachten tot er een onderzoek afloopt en dan in samenspraak met de WUR daar een verbindingszone realiseren. Het is belangrijk om bij de verdere voortgang en uitvoering van het plan met de WUR in gesprek te gaan over waar er voor hun mogelijkheden liggen om aan deze verbindingszone mee te werken.

- Onderwijs staat voorop dus landschapsontwikkelingen mogen het onderwijs in ieder geval niet schaden;
- Geen schaduw van grote bomen op onderzoeks-percelen en grote bomen bevorderen de predatie van de weidevogels door eksters en kraaien. Dus liever helemaal geen bomen in de verbindingszone;
- Geld speelt geen rol dus uitkopen heeft weinig zin;
- Kruidenstroken en hagen zijn mogelijk een oplossing;
- De faunatunnels lopen af en toe onder water dus in combinatie met de verbreding van die weg moeten de faunatunnels eventueel verplaatst worden.

Bewonersvereniging Noordwest (focusgroep)

Met de bewonersvereniging Noordwest is een focusgroep gehouden om erachter te komen wat de bewoners en daarmee de grootste gebruikers van het gebied vinden van dit plan. Deze focusgroep is gehouden met drie personen van de bewonersvereniging namelijk: Emiel van Puffelen (lid), Carlo Vromans (Raad van bestuur) en Peter Spitteler (Voorzitter). Uit deze focusgroep zijn een hoop inzichten en criteria naar voren gekomen voor dit project die hieronder op een rij zijn gezet.

- Maximaal 5 meter hoge nieuwe landschapselementen om de ruimtelijkheid en uitzicht van het landschap niet aan de tasten;
- Geen nieuwe hoge bomen;

- Combinatie mens en natuur versterken, dus meer klompenpaden aanleggen. Proberen te combineren met verbindingszone;
- Geen hagen aanleggen want het gebied is in tegenstelling tot wat de gemeente zegt geen hagenlandschap, dat is een historische misvatting;
- Geen extra hekken neerzetten of afsluiten voor mensen;
- Nieuwe natuur en doelsoorten mogen niet concurreren met de bestaande natuur en al voorkomende weidevogels (zoals o.a. Kievieten) en platteland vogels (zoals o.a. patrijzen).
- Verbinding aanleggen richting de Born-Oost langs Wageningen Campus.

Samenvatting criteria

- Combinatie mens en natuur versterken. Dus geen nieuwe hekken plaatsen of het gebied afsluiten voor mensen;
- Geen grote bomen en de begroeiing van de verbindingszone mag maximaal 5 meter hoog zijn. Dit geldt in het oosten van het gebied om schaduw op onderzoekspercelen te voorkomen en in het westen om de identiteit en de openheid van het gebied niet te schaden;
- Identiteit van het gebied terugbrengen door bepaalde soorten die gebruikt worden bij de aanleg van de verbindingszone;
- Er kan al een hoop gewonnen worden door kruidenrijke akkerranden en ecologisch wegbermbeheer;
- De verbindingszone mag wel bestaan uit struiken of heesters of andere houtige gewassen, maar niet uit hagen omdat dat niet in dit landschapsbeeld past;
- Faunatunnels eventueel verbeteren want ze lopen nu onder water en de weg wordt verbreed dus ze moeten groter worden;
- Bij gronden van de WUR geen onderzoeken of onderwijs schaden;
- Bestaande gebieden groter maken en verbinden naar de Born-oost;
- Nieuwe natuur en doelsoorten mogen niet concurreren met de al bestaande natuur en faunasoorten in het gebied.

3.3 Deelonderzoek 3 Huidige kwaliteiten

Uit dit deelonderzoek komen criteria in samenspraak met de mensenwensen bij deelonderzoek twee: mensenwensen. In dit deelonderzoek wordt er gekeken naar de eigenschappen van het landschap doormiddel van biotiek, abiotiek en antropogeen. Dit wordt gedaan om de huidige kwaliteiten van het gebied in beeld te brengen.

Westen

In het westen heeft het Binnenveld een zeer natte veenbodem, dit komt doordat dit gedeelte is gelegen tussen twee stuwwallen, namelijk de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe (Topotijdreis., z.d.) (Berendsen, H., & Stouthamer, E., 2019). Hier heeft het gebied een meer open karakter en staat het bekend om de zichtlijnen (zie afbeelding 3.1).

Het westelijk deel van het Binnenveld is een voormalig veenontginningslandschap (Stichting Landschapsbeheer Gelderland, z.d.-b), dit landschap wordt gekenmerkt door de langgerekte percelen met op de kop van de kavels bebouwing. De percelen werden voornamelijk gebruikt als grasland. Langs de watergangen stonden aan beide kanten knotbomen, als schietwilg, zwarte els en gewone es.

Afbeelding 3.1: Openheid Binnenveld (Jarno de Vaan)

Het gebied is op dit moment aantrekkelijk voor weidevogels doordat het zo open is. Daarnaast Om deze openheid te houden mogen de nieuwe elementen niet hoger worden dan 5 meter.

Oosten

In het oosten gaat het veen over in een droge zandgrond, dit gedeelte ligt richting het Veluwe massief, met als kenmerkende landschap het hagenlandschap (Topotijdreis, z.d.) (Berendsen, H., & Stouthamer, E., 2019). Dat maakt het een kleinschaliger meer gesloten landschap.

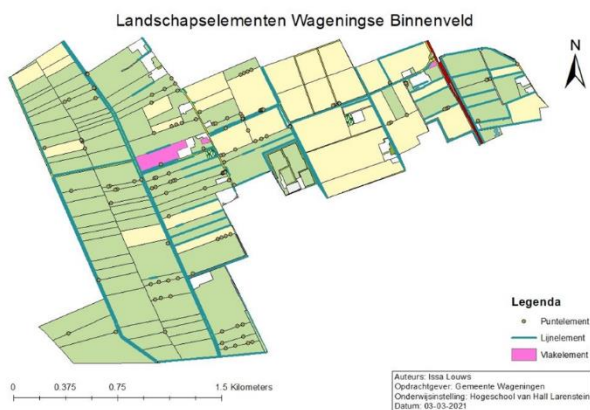
In het oosten is het Wageningse Binnenveld een broekontginningslandschap (Stichting Landschapsbeheer Gelderland, z.d.-a). Veel gebruikte soorten in het broekontginningslandschap zijn: meidoorn, veldesdoorn of haagbeuk. In de houtsingels werden veelal soorten als zwarte els, zomereik, zachte berk of gewone es, met in de struiklaag soorten als meidoorn, sleedoorn, hondsroos, hazelaar, lijsterbes en Inheemse vogelkers. Verder zijn er in het landschap solitaire bomen te vinden als gewone es, schietwilg of zomereik.

Landschapselementen

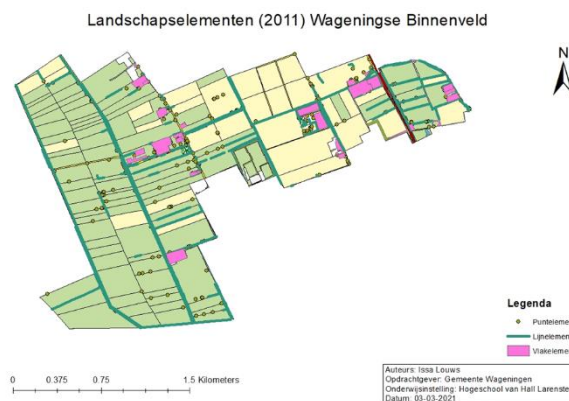
De huidige landschappelijke elementen in het gebied veranderen snel. Als de kaart van 2011 (zie figuur 3.3 of bijlage 12) wordt vergeleken met de huidige kaart (zie figuur 3.2 of bijlage 11) dan is daarop te zien dat veel elementen zijn verdwenen. Tijdens het inventariseren waren er ook weer nieuwe, soms net aangeplante, elementen aanwezig. De landschapselementen zijn weergegeven in bijlage 8 (puntelementen), 9 (lijnelementen) en 10 (vlakelementen). Op de kaart met puntelementen zijn de solitaire bomen weergegeven die in het gebied staan. De kaart met lijnelementen bevat de houtige gewassen die geplaatst zijn in een lijn en dus met elkaar in verbinding staan. Daarnaast is er gekeken naar de ligging van de al gerealiseerde verbindingzone, deze is weergegeven in bijlage 13.

De kaart uit 2011 bevat veel meer vlakelementen, dit komt doordat in de recente inventarisatie de boerderijen en erven niet zijn meegenomen. De huidige vlakelementen die op die nieuwe kaart zijn ingetekend zijn in het oosten een open inlands eikenbos met ruigte en in het midden een nieuw gerealiseerd natuurgebied en een hakhoutveld met zwarte els. Als er wordt gekeken naar de lijn- en puntelementen dan valt op dat op de nieuwe kaart sommige lijnelementen uiteengevallen zijn tot puntelementen. Het uiteenvallen hiervan zijn slechte ontwikkelingen omdat voor het ontwikkelen van een verbindingzone de puntelementen juist moeten ontwikkelen tot lijnelementen. Er zijn ook nieuwe puntelementen aanwezig, dit is vooral te zien in het westen, op plekken waar 10 jaar geleden

nog geen element stond. Daarnaast zijn er een aantal puntenelementen verdwenen, dit is voornamelijk het geval in het midden tot het oosten van het gebied.

Figuur 3.1: Huidige (2021) kaart met landschapselementen

Figuur 3.3: Kaart met landschapselementen uit 2011

Veel voorkomende boomsoorten zijn (knot)wilgen (*Salix alba* en *S. caprea*) (zie afbeelding 3.2), (knot)elzen (*Alnus glutinosa*) en populier (*Populus spec.*). In de hagen zijn soorten aangeplant als meidoorn (*Crataegus spec.*), wilde liguster (*Ligustrum vulgare*) en Sleedoorn (*Prunus spinosa*). Dit zijn dan ook de soorten die terug zullen komen in de verbindingzone. Bij de veldinventarisatie zijn de houtige gewassen geïnventariseerd in lijnen, vlakken en punten. De puntenkaart is te vinden in bijlage 8. De lijnenkaart is te vinden in bijlage 9. De vlakkenkaart is te vinden in bijlage 10.

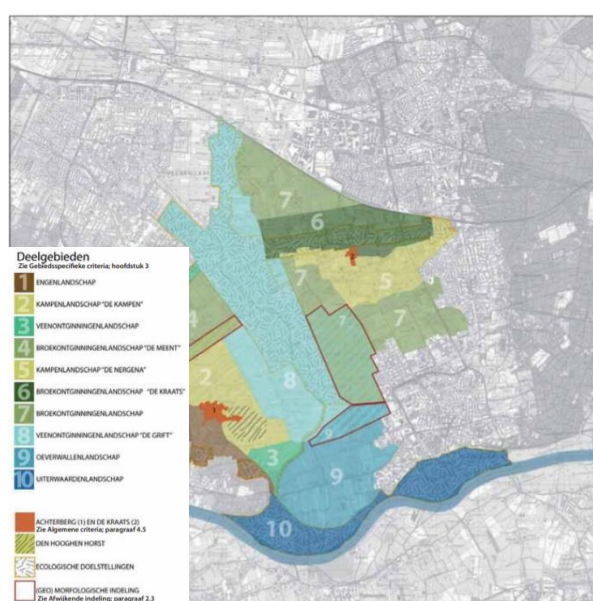
Afbeelding 3.2: Knotwilg (Jarno de Vaan)

Faunatunnels

Onder de provinciale weg (N781) lopen faunatunnels. De tunnels die er op dit moment liggen staan soms onder water, dit heeft een nadelig effect op het gebruik ervan door fauna. Met het verbreden van de N781 (Gemeente Wageningen, z.d.-a) moeten de faunatunnels ook meegenomen worden.

Cultuurhistorie

Zoals al eerder in de tekst beschreven is bestaat het projectgebied uit twee delen, namelijk een veenontginningslandschap en een broekontginningslandschap (resp. west en oost)(zie figuur 3.4). Het Binnenveld is in verschillende periodes ontgonnen. de manier

Figuur 3.4: Cultuurhistorische landschappen (Gemeente Wageningen, 2010)

waarop de gronden ontgonnen zijn en de periode waarin dat is gebeurd, hebben het beeld bepaald van het huidige landschap. De zandgronden werden het eerst in gebruik genomen, omdat deze gronden iets droger waren. De nattere gronden zijn pas later ontgonnen wegens het gebrek aan techniek. De meeste verkavelingen in het Binnenveld zijn rationeel. De grenzen van de ontginningslandschappen zijn lastig precies vast te stellen. Dit komt doordat de ontginningen in elkaar overlopen. (Gemeente Wageningen, 2010)

Het veenontginningslandschap kenmerkt zich door meer openheid in het gebied en daardoor krijgt het gebied karakteristieke zichtlijnen. Het broekontginningslandschap is vooral een hagenlandschap dit kenmerkt zich door houtige elementen, zoals houtwallen. In het oosten van het gebied heeft de ruilverkaveling veel invloed gehad op het landschapsbeeld. De grond in het oosten van het gebied is voor het grootste gedeelte van de WUR.

Samenvatting criteria

- Mogelijke verbingszone langs watergangen, die verspreid liggen door het hele gebied;
- Soorten aanplanten die al voorkomen in het gebied, zoals in het oosten o.a. meidoorn en liguster en in het westen, knotwilg, -es, -els en populier;
- De openheid die het landschap heeft mag niet verdwijnen in het westen. De openheid is belangrijk voor de weidevogels, daarom mag de begroeiing aan de westelijke kant niet hoger zijn dan ongeveer 5 meter;
- Het oosten is oorspronkelijk een hagenlandschap terwijl het westen een open landschap is, hiermee moet rekening worden gehouden in de ontwerpen;
- Het verbreden van de weg heeft gevolgen voor de faunatunnels. De faunatunnels moeten dan ook verlengd worden.

3.4 Deelonderzoek 4 Randvoorwaarden

EU- en nationaalbeleid

De aan te leggen verbingszone moet aangesloten worden op de Veluwe. Aangezien de Veluwe een natura 2000 gebied is worden er vanuit de EU een aantal regels aan gesteld. De eerste regel die de EU stelt is de instanthoudingsdoelstelling, dit houdt dat het gebied in ieder geval in stand gehouden moet worden door het land maar ook dat het gebied waar mogelijk uitgebreid wordt. De EU stelt ook dat er een verbetering van de natuurwaarde in het gebied moet plaatsvinden, dit kan natuurlijk heel goed gebeuren door een ecologische verbingszone om zo Habitats aan elkaar te verbinden.

Naast de EU-richtlijnen bestaat er ook nog een Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het doel van dit natuurnetwerk is om in eerste instantie de natura 2000 gebieden met elkaar te verbinden en daarin ook de nationale parken mee te nemen in de verbingszone. Er zijn nog meer wetten die hiermee bezig zijn zoals de Wet natuurbescherming, hierin is de bescherming van soorten en gebieden meegenomen (Rijksdienst voor ondernemend Nederland., z.d.).

Deze twee bovenstaande wetten houden dus in dat de verbingszone in ieder geval geschikt moet zijn voor de doelsoorten omdat er anders niet gesproken kan worden van uitbreiding van natuurgebieden of een NNN. Ook houdt dit in dat de natuurwaarde in ieder geval versterkt wordt en de soortbescherming door de aanleg van de verbingszone omhooggaat. Het beleid van de gemeente Wageningen is ook gebaseerd op het bovenstaande EU-beleid en het landelijke beleid.

Beleid gemeente Wageningen

Gemeente Wageningen heeft verschillende beleidsstukken waarin ze hun visie voor het Wageningse Binnenveld hebben omschreven. De relevante beleidsstukken zijn: Visie buitengebied, Beeldkwaliteitsplan, Landschapsontwikkelingsplan en het groenbeleidsplan. Van deze beleidsstukken zijn er drie van belang bij het aanleggen van een verbindingszone. Deze drie beleidsstukken zijn: Visie buitengebied, Beeldkwaliteitsplan en Landschapsontwikkelingsplan. De voorgenoemde drie beleidsstukken zijn hieronder uitgewerkt.

De Visie buitengebied stelt een aantal randvoorwaarden aan dit project, deze zijn hieronder te vinden:

- Gemeente Wageningen wil de biodiversiteit in het gebied bevorderen en daarvoor moet een gevarieerd landschap worden aangelegd dat niet puur agrarisch gebruikt wordt;
- De noordelijke verbindingszone moet de Binnenveldse Hooilanden verbinden met de Veluwe;
- De verbindingszone moet het liefst gebruik maken van de huidige natuurlijke elementen en al bepaalde aangelegde stukken van de verbindingszone;
- Er is een visie opgesteld voor een nieuw hagenlandschap in dit gebied in verband met de historie, dit geeft mogelijk ook kansen voor de verbindingszone.

Het beeldkwaliteitsplan stelt ook een aantal voorwaarden, maar deze hebben weinig betrekking op ons project. De enige voorwaarde die enigszins van toepassing is, is dat de huizenprijs door landschappelijke ontwikkeling in ieder geval niet naar beneden mag gaan.

Het landschapsontwikkelingsplan stelt ook een paar randvoorwaarden aan de aanleg van de verbindingszones in het Binnenveld. Deze zijn hieronder te vinden:

- Het landschap van het Binnenveld blijft behouden en de landschappelijke differentiatie wordt versterkt. Initiatieven voor functieverandering, vernieuwing en landgoedvorming worden begeleid; dit gebeurt met het oog op nieuwe ruimtelijke kwaliteit;
- De randen van de kernen worden in het landschap ingepast en tussen de verschillende kernen blijven groene wiggen behouden. De toegankelijkheid van het landschap voor recreatief medegebruik door de bewoners van de omliggende kernen wordt verbeterd;
- In de lage kern van het gebied worden de natuurwaarden versterkt. Voor zover mogelijk wordt natuurontwikkeling en agrarisch grondgebruik gecombineerd met waterberging. Tevens worden de ecologische relaties met de rest van de Gelderse Vallei en met de grote natuurgebieden Veluwe, Utrechtse Heuvelrug en Neder-Rijn behouden en versterkt.

In overleg met de opdrachtgever: Gemeente Wageningen zijn er ook nog een aantal randvoorwaarden opgesteld waaraan de verbindingszone moet voldoen. Deze randvoorwaarden zijn hieronder op een rijtje gezet.

- De verbindingszone moet ontwikkeld worden voor de doelsoorten de Das en de Boomarter. Als de verbindingszone aan de eisen van deze soorten voldoet is hij ook geschikt voor andere dieren;

- Het moet aansluiten op de bestaande structuur van de landschappelijke elementen en de al ontwikkelde delen van de verbindingszone;
- In het grote geheel moet het de Veluwe verbinden met de Utrechtse Heuvelrug en in het kleine geheel moet het de Veluwe verbinden met het nieuwe natuurgebied de Binnenveldse Hooilanden;

Eigendom Binnenveld

Het Wageningse Binnenveld is voor het grootste gedeelte het eigendom van de WUR, dit is ook te zien in de kaart in bijlage 2. De westelijke kant van het Binnenveld op de veengronden is vooral in bezit van agrariërs en particuliere eigenaren. De agrariërs zijn veelal bereid mee te werken aan de ontwikkeling van de verbindingszone als er maar gewerkt wordt met functieverandering. De WUR is bereid om in overleg te kijken wat er mogelijk is, zolang er maar geen grote bomen komen.

Samenvatting ontwerpcriteria

- Verbindingszone inrichten voor das en boomarter, voor deze soorten moet het in ieder geval geschikt zijn;
- In het grote plaatje moet het de Veluwe verbinden met de Utrechtse Heuvelrug, maar voor dit project moet de verbindingszone de Veluwe met de Binnenveldse Hooilanden verbinden;
- Door deze verbindingszone moet de biodiversiteit en de natuurwaarde van het gebied versterkt worden. Hiervoor moet er een gevarieerd landschap komen wat niet alleen agrarisch gebruikt wordt;
- De nieuw aan te leggen natuurlijke elementen voor de verbindingszone moeten aansluiten op de al bestaande natuurlijke elementen. Het liefst de bestaande elementen verbinden door middel van hagen;
- Het huidige landschap moet behouden blijven en mag niet verstoord worden, maar de landschappelijke differentiatie moet versterkt worden;
- De toegankelijkheid van het landschap voor recreatief gebruik wordt versterkt;
- Bij vormingsprocessen bij boeren werken met functieverandering en overleg, bij de WUR overleggen over de plannen.

3.5 Deelonderzoek 5 Referentiegebieden

Ecologische verbindingszone land van Maas en Waal

In 2004, beschreven Pieters en Wieland de mogelijkheid voor een ecologische verbindingszone tussen Horssen en Heumen in het land van Maas en Waal. De ecologische verbindingszone loopt door komgronden, stroomruggen en rivierduinen. De beïnvloeding van stedelijk gebied en infrastructuur is goed merkbaar binnen het gebied. De ecologische verbindingszone loopt langs drie autosnelwegen, een provinciale weg en een spoornetwerk. Het gebied is in agrarisch gebruik door melkveehouderijen.

Afbeelding 3.3: Voederakker met mais (Court, J. de la, 2018)

De verbindingszone is opgebouwd uit een brede corridor (landschapszone) die vervolgens weer is opgebouwd uit kleinschalig agrarisch landschap met vochtige weilanden, waarin houtwallen, lanen, hagen en bosjes dekking bieden en geleiding geven en waarin ook voldoende voedsel te vinden is.

De eis die toepasbaar is op het plangebied is het gebruik van voederakkers (zie afbeelding 3.3) en hoogstamboomgaarden (zie afbeelding 3.4) als aantrekkelijke foerageergebieden. Deze eis is toepasbaar voor het plangebied en de doelsoorten. Het gebruik van voederakkers en hoogstamboomgaarden was de auteurs nog niet bekend. Deze elementen zijn bruikbaar in het ontwerp en dienen als belangrijk foerageergebied voor de das.

Afbeelding 3.4: Hoogstamboomgaard met peren en appels (Landgoed Bredius, 2015)

Criteria uit het Land van Maas en Waal:

- Voederakkers;
- Hoogstamboomgaarden.

Ecologische verbindingszone tussen de Steeg en Doesburg

Volgens T. Schrader (Persoonlijke communicatie, 11 maart 2021) is de ecologische verbindingszone tussen de Steeg en Doesburg een geschikt referentiegebied. De verbindingszone loopt vanaf een hoger gelegen stuwwallengebied (de Veluwe) naar een lagergelegen gebied (Het IJssellandschap). Karakteristiek voor de verbindingszone is het gebruik van hagen en struweel. Dit is een toepasbare eis voor het plangebied en de doelsoorten. Hiervoor zouden meidoornhagen (afbeelding 3.5) gebruikt kunnen worden. Hierbij is haag een dekking- en geleidingselement voor de doelsoorten in het landschap. Het gebruik van hagen en struweel als dekking- en geleidingselement in het landschap was de auteurs nog relatief onbekend. Deze elementen zijn bruikbaar in het ontwerp als lijnelement in de verbindingszone.

Afbeelding 3.5: Meidoornstruweel als dekking- en geleidingselement (Landschapsfonds Holland Rijnland, z.d.)

Criteria uit de Steeg en Doesburg:

- Gebruik maken van hagen en struweel als dekking- en geleidingselement.

Ecologische verbindingszone Gemeente Sint-Michielsgestel

De gemeente Sint-Michielsgestel heeft de T&G Groep gevraagd om een ecologische verbindingszone voor onder andere dassen aan te leggen. De verbindingszone moet drie gebieden met elkaar verbinden. De das heeft een voorkeur voor een halfopen rustig landschap. In de verbinding is hiermee rekening gehouden. De elementen die zijn aangelegd in de verbindingszone zijn: ruiggras, bloemenrijk grasland, struweel, verschillende fruitbomen (zie afbeelding 3.4) en een poel met een natuurvriendelijke oever, daarnaast zorgen de verschillende houtwallen en stukjes bos voor de beschutting. De aanleg van de zone zal ervoor zorgen dat andere soorten er ook van kunnen profiteren.

(T&G Groep, z.d.) Toepasbare eisen uit dit gebied zijn het gebruik van de verschillende elementen die genoemd worden. Opvallend is dat de fruitbomen weer naar voren komen. Dit is een eis die goed toepasbaar is in binnen het plangebied, daarnaast is ook de eis van natuurvriendelijke oevers goed toepasbaar. In het plangebied geldt dit voor de grotere wateren. Het gebruik van natuurvriendelijke oevers voor de bredere wateren was de auteurs nog relatief onbekend. Natuurvriendelijke oevers (zie afbeelding 3.6) zijn bruikbaar als foerageergebied voor de das en als lijnelement binnen de verbindingszone.

Afbeelding 3.6: Natuurvriendelijke oever met riet, gele plomp en krabbenscheer (Kroon, T., 2018, 19 juli)

Criteria uit de gemeente Sint-Michielsgestel:

- Gebruik maken van fruitbomen;
- Gebruik maken van natuurvriendelijke oevers.

4 Programma van eisen

Hieronder wordt de visie van het gebied beschreven, die volgt uit het programma van eisen (zie tabel 4.1).

Het landschap van de verbindingzone bestaat uit een kleinschalig en gevarieerd agrarisch landschap opgebouwd uit verschillende landschapselementen, zoals natte weilanden, struweel, halfstam fruitbomen, lanen en kruidenrijke graslanden. Daarbij moet er voldoende ruimte zijn voor recreatief gebruik. De begroeiing is maximaal 5 m hoog en sluit aan op de soorten die al voorkomen in het landschap. Het westelijk deel moet een open landschap blijven in verband met het weidevogelbeleid, vandaar dat de vegetatie niet hoger is dan 5 m. De landschapsidentiteit wordt teruggebracht middels gebiedseigen vegetatie. Daarbij wordt er rekening gehouden met het oorspronkelijk landschap en bestaande landschap. Volgens de eisen van de doelsoorten is de verbindingzone maximaal 7,5 km lang (korter mag wel), met onderbrekingen tot max 100 m en een breedte over kortere afstanden van 100 m en plaatselijk 500 m. De breedte moet voor minimaal 5% begroeid zijn. Het wordt gerealiseerd door het groter maken van bestaand gebieden. Langs de onderbrekingen staat struweel als geleidingselement. In het proces mogen onderzoek gronden van de WUR geen schade oplopen en om die reden mogen de elementen in het oosten ook niet hoger zijn dan 5 m. Tussen de gemeente Wageningen en de grondbezitters moet er overleg plaats vinden. De grote watergangen krijgen natuurvriendelijke oevers met riet. Riet wordt gebruikt als verbindingzone in het openlandschap, omdat dit laag blijft en goed aansluit op het natte karakter. Riet zorgt voor het behoudt van een open landschap. Om mens en natuur te versterken lopen er klompenpaden langs de natuurvriendelijke oevers. Faunatunnels die aanwezig zijn in het gebied worden groter gemaakt en verlengd. Hierbij wordt struweel gebruikt als geleidingselement naar de tunnels toe. De ecologische verbindingzone dient als verbinding tussen de hogere Veluwe en het lagere Wageningse Binnenveld.

Hogeschool VHL

Tabel 4.1: Geïntegreerde ontwerpcriteria

Criteria per deelanalyse	Theorie van modellen	Mensenwensen	Huidige kwaliteiten	Randvoorwaarden	Referentiegebieden	Geïntegreerde ontwerpcriteria
1	Kleinschalig agrarisch gebied met natte weilanden, lanen, struweel, bos (elementen)	Kruidenrijke graslanden	Soorten aanplanten die al voorkomen in het gebied	De toegankelijkheid van het landschap voor recreatief gebruik wordt versterkt.	Gebruik van struweel	Kleinschalig agrarisch gebied met struweel en elementen bestaande uit gebiedstrouwe soorten. Waarbij er ruimte blijft voor recreatie.
2	Korte afstanden 100 m Plaatselijk breder 500 m Met 5% begroeiing	Het groter maken van de bestaande gebieden	De openheid mag niet verdwijnen	Gevarieerd landschap	Gebruik van struweel	Over korte afstanden 100 en plaatselijk 500 m breed. Met 5% begroeiing. Dit wordt gerealiseerd door het groter maken van bestaande gebieden. Hierbij mag openheid niet verdwijnen en moet het een gevarieerd landschap blijven met struweel.
3	Onderbreking van max 100 m	Bij gronden van de WUR geen onderzoeken of onderwijs schade	Rekening houden met oorspronkelijk landschap	Overleggen met grondbezitters	Struweel als geleidingselement	Onderbreking van max 100 m. Hierbij wordt rekening gehouden met het oorspronkelijk landschap en grondbezitters. Struweel dient als geleidingselement langs de onderbreking.
4	Maximale lengte 7.5 km	Begroeiing niet hoger dan 5 m i.v.m. openheid weidevogels	Soorten aanplanten die al voorkomen in het gebied	Verbinding Veluwe	Halfstam fruitbomen	Max lengte van 7.5 km. De begroeiing sluit aan op de huidige vegetatie en is max 5 meter hoog i.v.m. weidevogels. Halfstam fruitbomen dienen als foerageergebied voor de das. De verbinding sluit aan op het gebied de Veluwe.
5	Geen water	Mens en natuur versterken	De openheid mag niet verdwijnen	Huidig landshap zoveel mogelijk behouden	Flauwe oevers	Mitigatie door flauwe oevers met riet. Riet zorgt voor behoudt van openheid. Langs de oevers loopt een klompenpad.
6	Geen infrastructuur	Faunatunnels groter maken	Faunatunnels verlengen	Geschikt voor de das en boomarter	Struweel als geleidingselement	Door infrastructuur te mitigeren worden faunatunnels gebruikt. Deze moeten groter gemaakt worden en verlengt. Deze zijn geschikt voor de das en de boomarter. Struweel dient als geleidingselement naar de tunnels toe.
7	Verbindingszone	Identiteit terugbrengen i.v.m. gebiedstrouwe vegetatie	Rekening houden met het oorspronkelijke landschap	Verbinding Veluwe	Halfstam fruitbomen	De verbindingszone sluit aan op de Veluwe en bestaat uit gebiedstrouwe vegetatie en houdt rekening met het oorspronkelijke landschapsbeeld.

5 Ontwerpen

In dit hoofdstuk worden de gemaakte ontwerpen behandeld. Er is gekeken naar de ligging van de al gerealiseerde verbindingszone, deze is weergegeven in bijlage 13. De landschapselementenkaart (bijlage 11) dient samen met de kaart van de al ontwikkelde verbindingszone als onderliggende basis voor de creatie van de ontwerpen. Er zijn twee uiteindelijke ontwerpen gemaakt. Het eerste ontwerp bestaat uit een maximale verbindingszone voor de doelsoorten: das, boommarter, bunzing en ringslang. Het tweede ontwerp is het zogenoemde realistische ontwerp waarin alle criteria uit hoofdstuk 4 programma van eisen meegenomen zijn tot één ontwerp. Als laatste worden de Quick Wins besproken.

5.1 Ontwerp doelsoorten

Bij het ontwerp voor de doelsoorten is het ontwerp opgedeeld in 4 delen. Voor elke doelsoort is er apart één maximaal ontwerp gemaakt die aan het eind zijn samengevoegd tot een geïntegreerd maximaal ontwerp voor alle doelsoorten.

Deelontwerp das

Dit deelontwerp is te vinden in bijlage 15. Bij dit deelontwerp is een verbindingszone aangehouden met een breedte van 25 meter. In de verbindingszone worden verschillende soorten aangeplant. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gebiedseigen soorten zoals: meidoorn, sleedoorn, zwarte els, inlandse eik en haagbeuk.

Voor deze doelsoort zijn graan en mais akkers zeer belangrijk om goed te kunnen foerageren. Onder de provinciale weg liggen al faunatunnels die gebruikt kunnen worden voor de das. In de toekomst moeten bij de verbreding van de weg de faunatunnels verbreedt en verhoogd worden om te voorkomen dat ze onder water stromen. Bij de faunatunnels is het van belang om een haag aan te planten die de fauna dwingt om gebruik te maken van de tunnels. Deze haag moet ongeveer een breedte hebben van 5 meter om functioneel te zijn. De das heeft ook halfstam fruitbomen nodig voor een goede verbindingszone. Daarom zijn op sommige locaties in de verbindingszone halfstam fruitbomen aangeplant.

Bij het ontwerp is er gebruik gemaakt van de bestaande elementen in het gebied. De uitbreiding van de verbindingszone naar 25 meter wordt bij de al bestaande stukken zoveel mogelijk gedaan met de boom of struiksoorten die al voorkomen in dat element. In dit deelontwerp is ook te zien dat er voor de das een maisakker is gecreëerd vlak bij landgoed De Lieskampen. Door deze akker hier te creëren maak je een stapsteen in het gebied omdat in combinatie met de natuur van het landgoed hier een rustige locatie ontstaat. In de winter kunnen er op deze akker eventueel wintergranen ingezaaid worden om op die manier toch nog voedselaanbod te creëren. In het zuidoosten van het gebied zijn er in de verbindingszone ook halfstam fruitbomen opgenomen, dit is gedaan omdat de das in de verbinding ook behoeft heeft aan valfruit. De das kan gebruik maken van de al bestaande faunatunnels onder de provinciale weg om te migreren.

Deelontwerp boommarter

Dit deelontwerp is te vinden in bijlage 16. Bij dit deelontwerp is een verbindingszone aangehouden met een breedte van 25 meter. In de verbindingszone worden verschillende soorten aangeplant. Er

wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gebiedseigen soorten zoals: meidoorn, sleedoorn, zwarte els, inlandse eik en haagbeuk.

Voor deze doelsoort is het heel belangrijk om grote bomen in het gebied te hebben. In het gebied staan al genoeg grote bomen in de vorm van lanen en bomenrijen. De faunatunnels die onder de provinciale weg liggen kunnen ook gebruikt worden door boommarters om te migreren. In de toekomst moeten bij de verbreding van de weg ook de faunatunnels verbreedt en verhoogd worden om te voorkomen dat ze onder water stromen. Bij deze faunatunnels wordt een haag aangeplant om de fauna te dwingen gebruik te gaan maken van de tunnels om te migreren. De haag die hiervoor aangeplant wordt heeft een breedte van vijf meter om functioneel te zijn. Voor de boomarter wordt ook een bos aangelegd als stapsteen voor deze soort. Dit bos bestaat uit inlandse eiken en haagbeuken, omdat deze soorten gebiedseigen zijn en op die manier de gebiedsidentiteit behouden blijft. In de Binnenveldse Hooilanden ligt de zogenoemde eendenkooi die als volgende stapsteen kan dienen voor de boomarter.

Bij het ontwerp is er gebruik gemaakt van de bestaande elementen in het gebied. De uitbreiding van de verbindingszone naar 25 meter wordt bij de al bestaande stukken zoveel mogelijk gedaan met de boom of struiksoorten die al voorkomen in dat element. In dit deelonderwerp is ook zichtbaar dat er voor de boomarter een bos aan is gelegd naast de verbindingszone. Voor de boomarter is dit zeer belangrijk omdat deze soort grote bomen nodig heeft in een droog gebied. Aangezien deze soort door dit natte gebied moet is het aan te raden om in ieder geval hier een stapsteen neer te leggen aangezien de volgende stapsteen pas de eendenkooi is in de Binnenveldse Hooilanden. In dit bosje is het aan te raden om haagbeuken en inlandse eiken te planten aangezien dit gebiedseigen soorten zijn die ook voor de boomarter bruikbaar zijn. In combinatie met de mais/graanakker en landgoed De Lieskampen vormt dit een goede en rustige stapsteen voor de boomarter.

Deelontwerp ringslang

Dit deelontwerp is te vinden in bijlage 17. Bij dit deelontwerp is een verbindingszone aangehouden met een breedte van 25 meter. In de verbindingszone worden verschillende soorten aangeplant. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gebiedseigen soorten zoals: meidoorn, sleedoorn, zwarte els, inlandse eik en haagbeuk.

Voor deze doelsoort is het belangrijk om natuurvriendelijke oevers in het gebied te hebben of te ontwikkelen. Natuurvriendelijke oevers houdt in dat er riet moet staan en er een plek moet zijn om te zonnen, dit omdat dit koudbloedige dieren zijn die in de zon moeten opwarmen. In het gebied zijn veel watergangen aanwezig. Maar om te kunnen foerageren heeft de ringslang ook poelen nodig met amfibieën en takkenrillen als schuilmogelijkheid. Bij landgoed De Lieskampen is al natte natuur gerealiseerd waarvan de ringslang gebruik kan maken. Bij dit landgoed bevindt zich ook een takkenril en verschillende poelen.

De faunatunnels die onder de provinciale weg liggen kunnen ook gebruikt worden door ringslangen om te migreren. In de toekomst moeten bij de verbreding van de weg ook de faunatunnels verbreed worden en ze moeten hoger gelegd worden om te voorkomen dat ze onder water stromen. Bij deze faunatunnels wordt een haag aangeplant om de fauna te dwingen om gebruik te maken van de tunnels om te migreren. De haag die hiervoor aangeplant wordt heeft een breedte van vijf meter om functioneel te zijn.

Zoals ook in het ontwerp te zien is zijn er aan beide kanten van de faunatunnels amfibieën poelen gerealiseerd. Deze poelen zijn gerealiseerd om de migratie van de ringslang door de faunatunnels te bevorderen. In het ontwerp is ook zichtbaar dat er in het bosje wat aangelegd is voor de boomarter ook een takkenril is ontworpen voor de ringslang. Naast de poelen aan de oostkant van het gebied moeten ook takkenrillen gerealiseerd worden om schuilmogelijkheid te bieden aan de ringslang. In de kaart is ook te zien dat vanaf de rode pijl tot aan de westkant van het gebied natuurvriendelijke oevers worden gecreëerd in de hoofdwatgangen naast de nog te ontwikkelen verbindingszone.

Deelontwerp bunzing

Dit deelontwerp is te vinden in bijlage 18. Dit deelontwerp is een verbindingszone aangehouden met een breedte van 25 meter. In de verbindingszone worden verschillende soorten aangeplant. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gebiedseigen soorten zoals: meidoorn, sleedoorn, zwarte els, inlandse eik en haagbeuk.

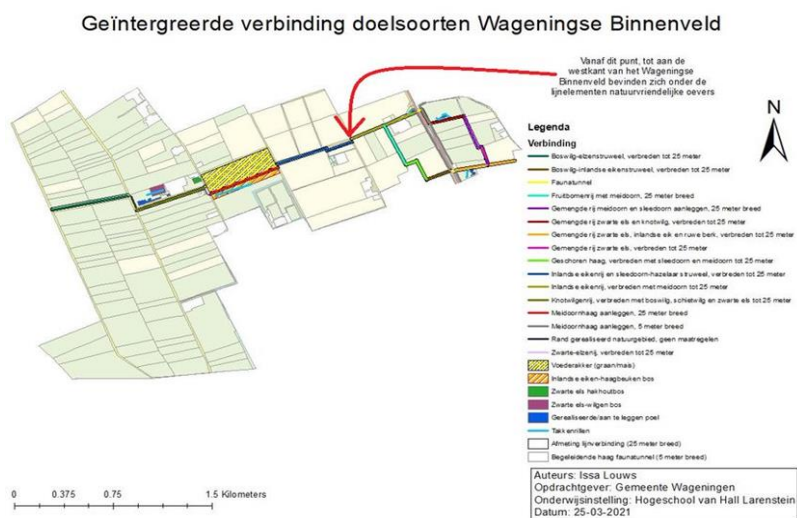
De bunzing voelt zich het prettigst in een gebied met kleinschalige landschapselementen, zoals oeverbegroeiingen en hagen. De oeverbegroeiing moet bestaan uit riet en ruigte om goed te kunnen foerageren. Hierdoor wordt er in de verbindingszone op verschillende locaties natuurvriendelijke oevers gecreëerd. Het voedsel van de bunzing bestaat voornamelijk uit kleine gewervelde dieren zoals knaagdieren, vogels en amfibieën. Ook heeft deze soort bes en vruchtdragende struiken in de verbindingszone nodig omdat deze bessen als voedsel kunnen dienen. Om deze voorgenoemde redenen worden in de verbindingszone meidoorn, sleedoorn en halfstam fruitbomen aangeplant.

De faunatunnels die onder de provinciale weg liggen kunnen ook gebruikt worden door de bunzing om te migreren. In de toekomst moeten bij de verbreding van de weg ook de faunatunnels verbreed worden en ze moeten hoger gelegd worden om te voorkomen dat ze onder water stromen. Bij deze faunatunnels wordt een haag aangeplant om de fauna te dwingen om gebruik te maken van de tunnels om te migreren. De haag die hiervoor aangeplant wordt heeft een breedte van vijf meter om functioneel te zijn.

Zoals op de kaart te zien is worden er vanaf de pijl tot aan de westkant van het gebied natuurvriendelijke oevers gecreëerd naast de nog te ontwikkelen verbindingszone. Voor de bunzing zijn dezelfde poelen te gebruiken als bij de ringslang aangezien de bunzing ook amfibieënpoelen nodig heeft. Net als de das heeft deze doelsoort ook valfruit nodig, vandaar dat aan de westkant van het gebied in de verbindingszone aangeraden wordt om halfstam fruitbomen aan te planten.

Geïntegreerde kaart (ecologische optimale kaart)

Het geïntegreerde ontwerp is te vinden in figuur 5.1 en bijlage 19. In het geïntegreerde ontwerp voor de doelsoorten komen alle doelsoort specifieke eisen terug in een ontwerp. De deelontwerpen voor de doelsoorten zijn hierbij over elkaar heen gelegd en is er een totaal ontwerp gekomen voor alle doelsoorten. De doelsoort specifieke eisen van de doelsoorten die gebruikt zijn voor dit ontwerp zijn terug te vinden in de deelontwerpen van de doelsoorten.

Figuur 5.1: Geïntegreerde verbindingzone

Zoals te zien is in de bovenstaande kaart zijn de maisakker, poelen, bosjes, takkenrillen en natuurvriendelijke oevers meegenomen in het ontwerp. In de legenda staat aangegeven uit welke soorten de verbindingzone opgebouwd is.

5.2 Reëel ontwerp

Voor de kaart met de reële verbindingzone zie figuur 5.2 en bijlage 20. Het reële ontwerp is gebaseerd op de geïntegreerde ontwerpcriteria van de verschillende uitgevoerde deelonderzoekjes. Aan de oostzijde van het gebied is er gekozen voor gebiedseigen soorten zoals onder andere: meidoorn, sleedoorn en inlandse eiken. Aan de westzijde van het gebied worden gebiedseigensoorten aangeplant die door middel van onderhoud onder de vijf meter gehouden kunnen worden. Deze soorten zijn gekozen omdat er een ontwerpcriteria is om de zichtlijnen en de open identiteit van het gebied niet te verstoren. In de watergangen met natuurvriendelijke oevers wordt het natuurlijke riet gefaseerd gemaaid om de geschiktheid van deze watergangen voor de doelsoorten te verhogen.

5.3 Quick Wins

Er zijn een aantal zaken die op korte termijn te realiseren zijn. Het eerste wat op korte termijn te realiseren is zijn de natuurvriendelijke oevers. Als deze natuurvriendelijke oevers gerealiseerd zijn kunnen ze een grote rol spelen voor de doelsoorten aangezien het dan al deels haalbaar is om deze oevers te gebruiken als verbindingszone. De natuurvriendelijke oevers worden aangelegd in de hoofdwatgangen (zie bijlage 7) die het hele jaar rond waterhoudend zijn. De kaart met de potentiële plekken voor natuurvriendelijk oevers is te vinden in bijlage 14. Op het reële ontwerp in bijlage 20 zijn de plekken terug te vinden waar deze oevers gerealiseerd moeten worden in de verbindingszone. In overleg met het waterschap kan dit een Quick Win zijn. Mocht dit niet mogelijk zijn dan kan in overleg met het waterschap in ieder geval gekeken worden naar ecologisch gefaseerd maaibeheer.

Een tweede Quick Win is het aanleggen van de takkenril in het zuidoosten van het gebied. Op deze locatie ligt een poel met daaromheen een kruidenrijk grasland. In dit kruidenrijke grasland is het mogelijk om een takkenril te realiseren die gunstig is voor de ringslang en kan dienen als schuilmogelijkheid. Dit is mogelijk op korte termijn te realiseren omdat dit weiland voor zover zichtbaar is niet gebruikt wordt voor onderzoeken door de WUR.

Kruidenrijke akkerranden is mogelijk ook op korte termijn te realiseren omdat in overleg met de eigenaren dit ontwikkeld kan worden. Door middel van subsidie is het mogelijk om eigenaren te overtuigen om hieraan mee te werken. De kruidenrijke akkerranden kunnen voor de doelsoorten al een welkome bijdrage zijn in het gebied zonder dat dit kan dienen als een verbindingszone.

6 Discussie

Resultaten interpreteren

Uit de resultaten van de huidige landschapselementen inventarisatie blijkt dat er de afgelopen 10 jaar veel veranderd is. Als de landschapselementen worden vergeleken met de inventarisatie uit 2011, dan is er te zien dat relatief veel lijnelementen uit elkaar gevallen zijn tot puntelementen. De vlakelementen verschillen ook veel van de vorige inventarisatie omdat in dit rapport de boerderijen en erven niet meegenomen zijn als vlakelement.

Uit de verschillende ontwerpen komt naar voren dat de basis van de ecologische verbinding voor alle doelsoorten ongeveer overeenkomt. Het verschilt met name in soort specifieke details zoals poelen, takkenrillen, voederakkers, bosjes en vrucht/bes dragende bomen. De ontwerpen zijn gemaakt op basis van de aanname dat er twee faunatunnels liggen onder de provinciale weg. Dit is toegezegd tijdens een vergadering met de projectgroep en gemeente Wageningen. Op basis van mensenwensen onderzoek is er bij het reële ontwerp een verbinding meegenomen richting de Born-Oost in tegenstelling tot het geïntegreerde doelsoorten ontwerp.

Er zijn drie Quick Wins meegenomen in het rapport, dit zou mogelijk uitgebreider kunnen. Echter is hierbij alleen gekeken naar de Quick Wins voor de verbinding zone.

De resultaten van het mensenwensen deelonderzoek is verdeeld in drie interviews en één focusgroep met drie mensen tegelijkertijd. Alle interviews op één na, zijn uitgeschreven in NVivo. Het interview dat niet is uitgeschreven is het interview met Dolf Straathof van de WUR. Dit is op nadrukkelijk verzoek niet uitgeschreven en gecodeerd omdat dit geen officieel statement is van de WUR.

Beperkingen van het onderzoek

De resultaten van de veldinventarisatie zijn mogelijk niet 100% accuraat. Dit komt omdat in overleg met de gemeente Wageningen afgesproken is dat er tijdens de inventarisatie niet op privéterrein zoals weilanden en akker gelopen mag worden om een landschapselement van dichtbij te inventariseren.

Het mensenwensen gedeelte heeft een beperking gehad doordat de enige agrariër die in overleg met de gemeente Wageningen geïnterviewd kon worden, na herhaaldelijk contact op proberen te nemen, net voor het eind van het project aangaf wel mee te willen werken aan het interview.

Tijdens het overleg met de opdrachtgever zijn de financiën niet aan bod gekomen. Hierdoor zijn deze niet meegenomen in het onderzoek.

Later in het project is er door de opdrachtgever gecommuniceerd over het niet toepassen van meidoornhagen in verband met bacterievuur beleid. Doordat dit in de afrondende fase is gecommuniceerd is dit niet verwerkt in de gemaakte ontwerpen.

Financiën

Tijdens het overleg met de opdrachtgever zijn de financiën niet aan bod gekomen. Er wordt aangeraden om Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) te gebruiken als het gebied van functie veranderd met als doel de verbindingzone te realiseren, bijvoorbeeld agrarische grond naar natuur. Deze subsidie kan worden gegeven bij de ontwikkeling en het behoud van (agrarische) landschappen en natuurgebieden. (Bij12, z.d.)

Literatuurlijst

Berendsen, H., & Stouthamer, E. (2019). *Berendsen - Fysische geografie van Nederland - Landschap in Delen* (5de editie). Perspectief Uitgevers.

Bewonersvereniging Noordwest. (2020). *Ontwikkelingsvisie Wageningse Binnenveld*.

https://www.google.nl/search?xsrf=ALeKk03UcpfTQsxmkZia16E9mortCtGLTQ%3A1613138885038&source=hp&ei=xYsmYMYBrOWDB_aBg4gC&iflsig=AINFCbYAAAAAYCaZ1SrIPqaA90Jdc5uyyYZT9Ptm7u-v&q=ontwikkelingsvisie+binnenveld&oq=ontwikkelingsvisie+binnenveld&gs_lcp=Cgdnd3Mtd2l6EAMyBQghEKABMGUuIRCGATIFCCEQoAE6BwgjEOoCECc6BAGjECc6CAGAELEDEIMBOggIABDHARCvAToFCAAQsQM6AggAUPEMWKo2YLY5aAJwAHgCgAH5B4gB3zGSAQ8wLjMuMS4yLjYuMi4wLjGYAQCGAQGqAQdnd3Mtd2l6sAEK&sclient=gws-wiz&ved=0ahUKEwiG-NrRwuTuAhWs8uAKHfbAACEQ4dUDCAc&uact=5

Bij12. (z.d.). *Over het Subsidiestelsel Natuur en Landschap*. Geraadpleegd op 29 maart 2021, van

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/>

Bouwens, S. (2017). *Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming*. Geraadpleegd op 28

maart 2021, van <https://www.zoogdiervereniging.nl/sites/default/files/2020-12/15908%20Handreiking%20kleine%20Marters%20DIGITAAL.pdf>

Court, J. de la. (2018, 7 september). *Kieskeurige das houdt van vroeg maisras*. Geraadpleegd op 1

april 2021, van <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2018/09/07/kieskeurige-das-houdt-van-vroeg-maisras>

Creemers, R., & Delft, J. (2009). *De amfibieën en reptielen van Nederland* (1ste editie). 's-

Hertogenbosch: Van Haren Publishing.

Das en Boom. (z.d.). *Das en Boom*. Geraadpleegd op 28 maart 2021, van

https://www.dasenboom.nl/index.asp?pa_id=35

EcoNatura. (2018). *EcoNatura*. Geraadpleegd op 28 maart 2021, van

<https://www.econatura.nl/onderzoek-naar-het-funtioneren-van-drie-dassentunnels-voor-de-gemeente-deventer/>

Ecopedia. (z.d.). *Stapsteen*. Geraadpleegd op 2 april 2021, van

<https://www.ecopedia.be/encyclopedie/stapsteen>

Gemeente Wageningen. (2010, maart). *Beeldkwaliteitsplan Binnenveld*. Geraadpleegd op 12 februari

2021, van <https://api.commissiener.nl/docs/mer/p23/p2389/2389-116beeldkwaliteitsplan.pdf>

Gemeente Wageningen. (z.d.-a). *Beter Bereikbaar Wageningen*. Geraadpleegd op 1 april 2021, van

<https://beterbereikbaarwageningen.gelderland.nl/>

Gemeente Wageningen. (z.d.-b). *Visie buitengebied*. Geraadpleegd op 12 februari 2021, van

<https://toekomstwageningen.nl/LinkClick.aspx?fileticket=fi0SW0QM4JU%3d&portalid=24&tamp=1595510819638>

Gemeente Wageningen. (z.d.-c). 2.1 Positionering: lokale, nationale en internationale wensen, analyse. Toekomst Wageningen. Geraadpleegd op 12 maart 2021, van <https://toekomstwageningen.nl/Algemeen/Hoofdlijnennotitie/Dashboard/ArticleID/1048/2-0-Positionering-lokale-nationale-en-internationale-wensen-analyse>

Groot Bruinderink, G.W.T.A., D.R. Lammertsma, R. Pouwels, A.J. Griffioen, T.J.A. Gies, H. Kuipers, M. Petrak, J. Rouwenhorst, J.Th. Vulink & T.A.H.M. Pelsma 2003. Horsterwold – Veluwe – Maaswoud: een quick scan van robuuste ecologische verbindingen van het ambitieniveau 'edelhert'. Alterrapport 859.

Kroon, T. (2018, 19 juli). *Landplanten verdorren, waterplanten floreren en vissen zoeken een veilig heenkomen*. Geraadpleegd op 1 april 2021, van <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=24521>

Landgoed Bredius. (2015). *Oude hoogstamboomgaarden*. Geraadpleegd op 1 april, van <https://landgoedbredius.nl/portfolio/oude-hoogstam-boomgaarden/>

Landschapsfonds Holland Rijnland. (z.d.). *Boerenheggen & Struweel*. Geraadpleegd op 1 april 2021, van <https://www.landschapsfondshollandrijnland.nl/boerenheggen-struweel/>

Maasdam, M. (2018, 2 oktober). *Natura 2000-beheerplan Binnenveld*. Geraadpleegd op 17 februari 2021, van <https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2018-61130/1/bijlage/exb-2018-61130.pdf>

Müskens, Broekhuizen & Berge, G. J. D. M. K. V. S. (2000). Voorkomen van de boomarter Martes in Vlaanderen en het zuiden van Nederland. *Lutra*, 43, 125–136. Van <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/311979>

Müskens, G.J.D.M. & Broekhuizen, S. (1992). Boomarter Martes (L., 1758). In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.). *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*: 165-171. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht, Nederland.

Pieters, K., & Wieland, G. (2004). *Ecologische verbidingszone Heumen-Horssen: Werk in uitvoering!* Gemeente Wijchen. Geraadpleegd op 28 maart 2021, van <https://library.wur.nl/WebQuery/groenekennis/1734153>

Reijnen, R., & Koolstra, B. (1998). *Evaluatie van de ecologische verbidingszones in de provincie Gelderland*. (IBN-rapport; No. 372). DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek. <https://edepot.wur.nl/352945>

Rijksdienst voor ondernemend Nederland. (z.d.). *Wet natuurbescherming | RVO.nl | Rijksdienst*. Geraadpleegd op 10 maart 2021, van <https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/beschermde-planten-dieren-en-natuur/wet-natuurbescherming>

Stichting Landschapsbeheer Gelderland. (z.d.-a). *Broekontginningslandschap*. Geraadpleegd op 15 maart 2021, van <https://www.landschapsbeheergelderland.nl/broekontginningslandschap/>

Stichting Landschapsbeheer Gelderland. (z.d.-b). *Veenontginningslandschap*. Geraadpleegd op 15 maart 2021, van <https://www.landschapsbeheergelderland.nl/veenontginningslandschap/>

Stichting mooi binnenveld. (2016, juni). Schetsontwerp Binneveldse Hooilanden. Schetsontwerp stichting mooi binnenveld. <https://binnenveldsehooilanden.nl/wp-content/uploads/SO-Binnenveld-10-juni-2016-webversie.pdf>

Topotijdreis. (z.d.). Topotijdreis: 200 jaar topografische kaarten. Geraadpleegd op 18 maart 2021, van <https://www.topotijdreis.nl/>

Trouw. (2009). *das en boommarter weten natuurbrug te vinden*. Geraadpleegd op 28 maart 2021, van <https://www.trouw.nl/nieuws/das-en-boommarter-weten-natuurbrug-te-vinden~b5ecd4c0/>

Universiteit van Wageningen. (z.d.). Ecologische Verbindingszones in Gelderland. edepot Wageningen. Geraadpleegd op 12 februari 2021, van <https://edepot.wur.nl/337113>

Wikipedia-bijdragers. (2019, 9 september). Natuurnetwerk Nederland. Wikipedia. https://nl.wikipedia.org/wiki/Natuurnetwerk_Nederland

Wikipedia-bijdragers. (2020a, 29 maart). Binnenveld. Wikipedia. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Binnenveld>

Wikipedia-bijdragers. (2020b, 27 november). Ecologische verbindingszone. Wikipedia. https://nl.wikipedia.org/wiki/Ecologische_verbindingszone#:~:text=Wanneer%20een%20populatie%20in%20een,het%20voortbestaan%20van%20een%20soort

Wintermans, J. (2020). *Biogeografie Landschapsplan*. <https://moodlerooms.hvhl.nl/course/view.php?id=6689#section-14>

Zoogdiervereniging. (z.d.-a). *Boommarter*. De Zoogdiervereniging. Geraadpleegd op 28 maart 2021, van <https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/boommarter>

Zoogdiervereniging. (z.d.-b). *Bunzing*. De Zoogdiervereniging. Geraadpleegd op 28 maart 2021, van <https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/bunzing>

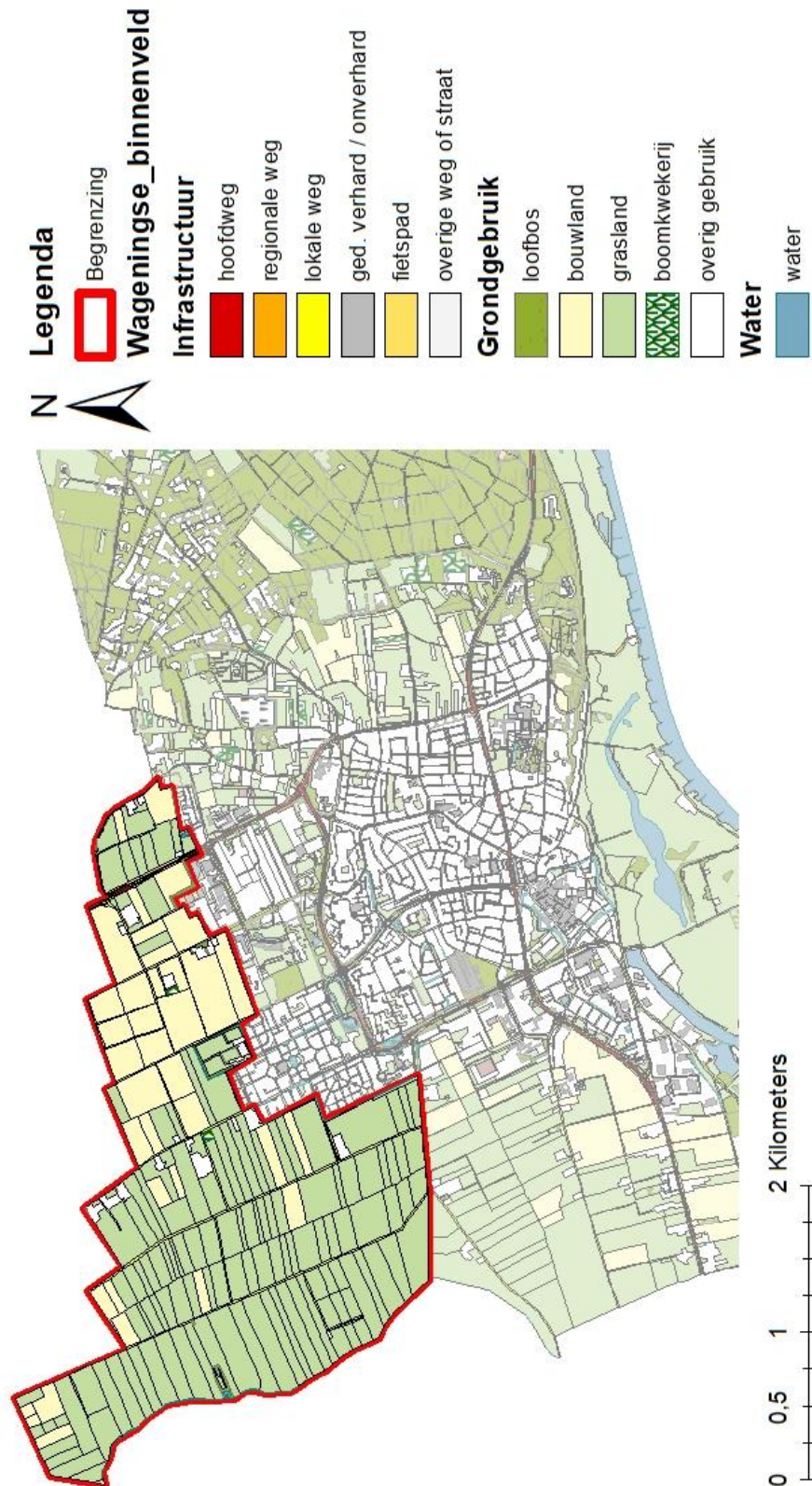
Zoogdiervereniging. (z.d.-c). *Das*. De Zoogdiervereniging. Geraadpleegd op 28 maart 2021, van <https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/das>

Bijlagen

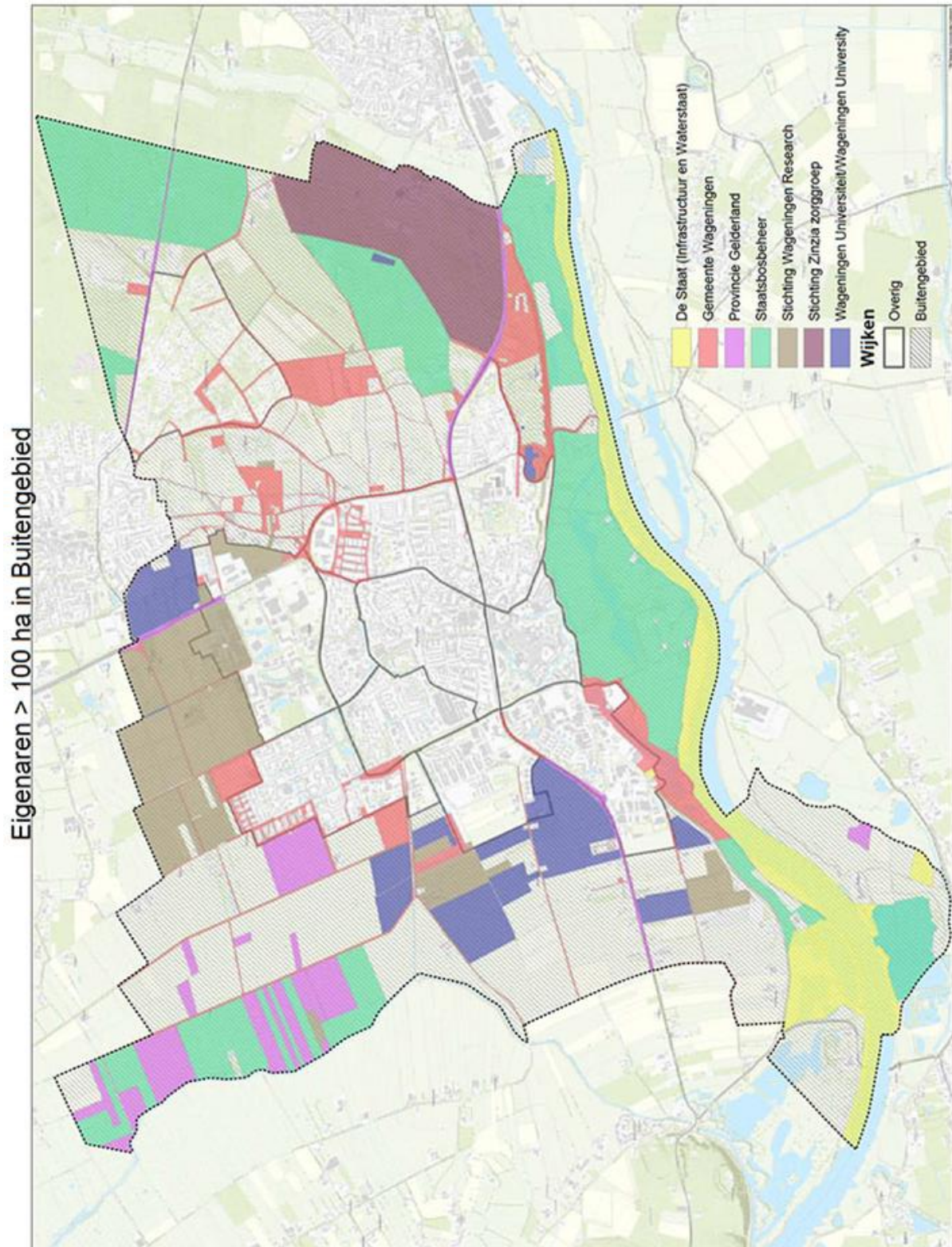
- Bijlage 1 Regionale ligging projectgebied
- Bijlage 2 Grondeigenaren in het project gebied
- Bijlage 3 BULG-analyse en actoren
- Bijlage 4 NVivo codering
- Bijlage 5 Codes met bijbehorende tekst
- Bijlage 6 Interviews en focusgroep
- Bijlage 7 Waterlopenkaart
- Bijlage 8 Puntenkaart
- Bijlage 9 Lijnenkaart
- Bijlage 10 Vlakkenkaart
- Bijlage 11 Inventarisatiekaart 2021
- Bijlage 12 Oude inventarisatiekaart 2011
- Bijlage 13 Al ontwikkelde verbindingszone
- Bijlage 14 Potentiële locaties voor natuurvriendelijke oevers
- Bijlage 15 Deelontwerp das
- Bijlage 16 Deelontwerp boommarter
- Bijlage 17 Deelontwerp ringslang
- Bijlage 18 Deelontwerp bunzing
- Bijlage 19 Geïntegreerd ontwerp doelsoorten
- Bijlage 20 Reëel ontwerp
- Bijlage 21 Reële verbindingszone met suggesties vanuit de workshop

Bijlage 1 Regionale ligging projectgebied

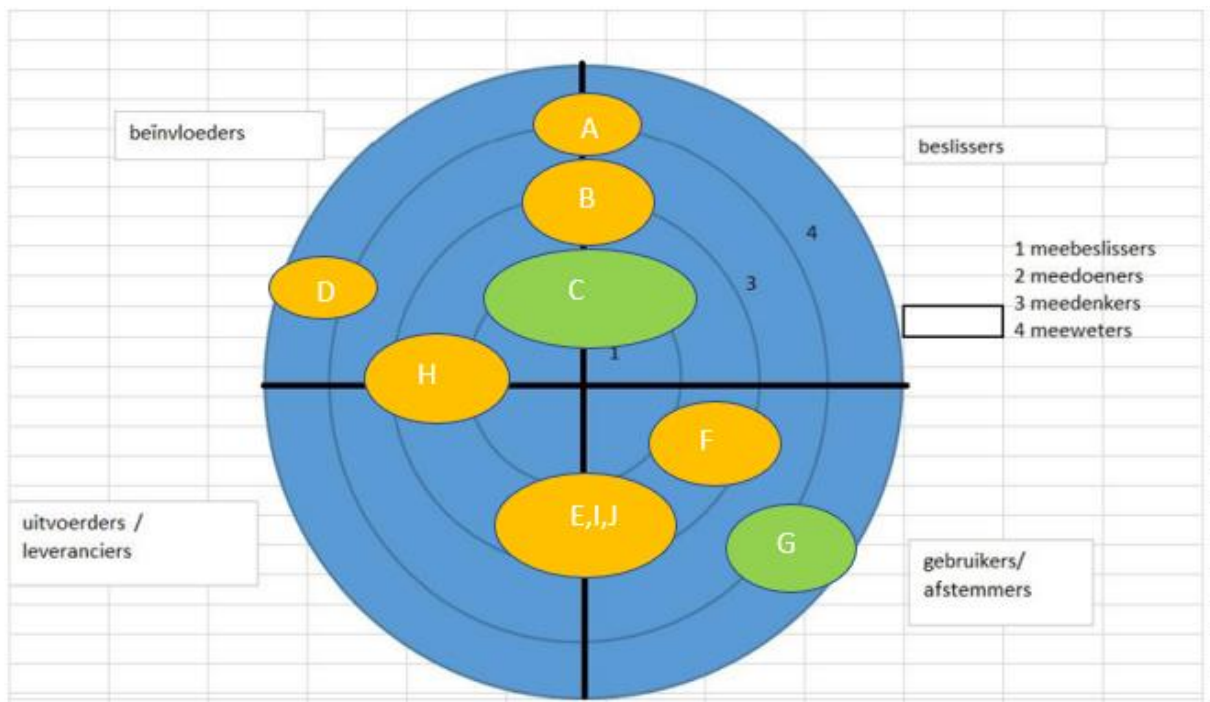
Begrenzing Wageningse Binnenveld

Bijlage 2 Grondeigenaren in het project gebied

Bijlage 3 BULG-analyse en actoren

A: Overheid

B: Provincie Gelderland

C: Gemeente Wageningen

D: Natuurstichtingen (Staatsbosbeheer, Coöperatie Binnenveldse Hooilanden, Stichting Mooi Binnenveld (interview), KNNV-afdeling Wageningen, Agrarische natuurvereniging het binnenveld, TAWA, mooi Wageningen, Landschapsbeheer Gelderland Robert Keizer(interview))

E: Agrariërs

F: Omwonenden (Bewonersvereniging Noordwest)

G: Recreanten

H: Waterschap

I: WUR (interview Dolf Straathof)

J: Weidevogelbeheer

Actor	Bedoeling (organisatie)	Belang (bij project)	Bijdrage (aan project)	Relaties (met...)
A: Overheid	Burgerbelang bewaken	Kwaliteit leefomgeving	Wetten en subsidie	Afhankelijk van samenleving
B: Provincie Gelderland	Burgerbelang bewaken	Kwaliteit leefomgeving	Vergunning, subsidie	Afhankelijk van overheid en samenleving
C: Gemeente Wageningen	Burgerbelang bewaken	Kwaliteit leefomgeving	Vergunning, subsidie	Afhankelijk van provincie en samenleving
D: Natuurstichting en	Natuureducatie en bescherming	Beschermen natuurwaarden	Gebiedsinformatie	Vrijwilligers en gemeenten
E: Agrariërs	Productie en landschapsbeheer	Beschermen en onderhouden van kwaliteit en oppervlakte van percelen	Gebiedsinformatie	Gemeente, vrijwilligers en samenleving
F: Omwonenden	Behouden van een gezonde leefomgeving	Kwaliteit van leefomgeving	Mening en inzicht	Buurtgroepen en relaties onderling
G: Recreanten	Recreëren	Omgeving met verschillende bewegingsmogelijkheden	Mening en inzicht	Andere recreanten
H: Waterschap	Waterkwaliteit en kwantiteit bewaken	Vervuiling voorkomen en verdroging tegengaan	Monitoring, ingrepen en gebiedsinformatie	Samenwerking met beheersorganisaties en gemeenten
I: WUR	Kwalitatief onderwijs geven.	Gebiedsontwikkeling	Gebiedsinformatie, mening en inzichten	Verschillende overheden, agrariërs
J: Weidevogelbeheer	Behouden en ontwikkelen van het gebied ten behoeve van weidevogels	Gebiedsontwikkeling	Gebiedsinformatie, mening en inzichten	Gemeente, agrariërs en natuurstichtingen.

Bijlage 4 NVivo codering

Naam	Beschrijving
Aankoop	
Activiteit vereniging	
Afsluiting	
Beheer	
Bijzondere fauna	
Boeren	
Born-Oost	
Criteria voor ontwerp	
Crowdfunding	
Dode vogels	
Doelsoorten Binnenveldse Hooilanden	
Doelsoorten verbindingzone	
Eigenaren	
Elementen	
Enquête	
Faunatunnels	
functie	
Grapje	
Grote bomen	
Hagenlandschap	
Hoogspanningsdraden	
Inpassing in opleiding	
Kansen	
knelpunten	
Landgoed de Lieskampen	
Lodewijk Pol	
Monitoring	
Natuurontwikkeling	
Omwonenden	
Opsturen	
Recreatie	
Referentiejaar	
Relatie met het binnenveld	
Rol organisatie in ontwikkeling	
samenwerkingsverbanden	
Toekomst	
Vandalisme	
Verbeteringen	
Visie	
Voorbeeld	
Voorstel en opening	

Naam	Beschrijving
WUR	
Zorgen	

Bijlage 5 Codes met bijbehorende tekst

Functie

[<Files\\Focusgroep Bewonersvereniging Noord-West>](#) - § 1 reference coded [2,81% Coverage]

Reference 1 - 2,81% Coverage

Gert: Ja, jullie zijn natuurlijk allemaal lid van de bewonersvereniging. Wat zijn jullie verschillende functies daar binnen wat? Wat doen jullie daar allemaal? Peter was al voorzitter hadden we, al had ik al meegekregen. En de rest?

Carlo: Ik ben daar gewoon bestuurslid en ik hou me bezig met op dit moment, onder andere de visie buitengebied van de gemeente Wageningen en die raakt natuurlijk ook de randen van onze wijk, waarbij Binnenveld is aangewezen als energietransitie zone of transitie zone. Nou ja, we hebben daar vooral Emiel. Hij heeft daar alvast een eigen visie of een concept visie op geschreven. Dus we zitten met zijn allen in een werkgroepje met heel veel andere bewoners om daarover na te denken.

Gert: Oké.

Carlo: Misschien kan Emiel dat zelf even uitleggen, maar hij zit gewoon in hetzelfde werkgroepje. Maar misschien.

Emiel: Ja, ik doe hetzelfde als Carlo, behalve dat ik geen bestuurslid ben.

Gert: Maar, is dat alleen de naam, of geeft dat ook meer verantwoordelijkheden en taken dan.

Carlo: Is allemaal vrijwilligerswerk, dus.

Peter: Zo zwaar moet je dat niet zien. Het is vooral als er mensen zijn die een vinger opsteken om wat meer te willen en te kunnen, dan ben je al bijna automatisch bestuurslid.

[<Files\\Interview Robert Keizer Landschapsbeheer Gelderland>](#) - § 1 reference coded [7,47% Coverage]

Reference 1 - 7,47% Coverage

Gert

- Goed, we hebben een paar vragen over de organisatie algemeen dan over die ecologische verbindingszones en dan over maatschappelijke vraagstukken. Nou, eerst over organisatie algemeen? Wat is uw functie binnen landschapsbeheer Gelderland, binnen de organisatie?

Robert: 00:52

- Binnen landschapsbeheer Gelderland ben ik de regio coördinator van de Veluwe en de valleien, dus wij zijn actief in heel Gelderland, en dat hebben we eigenlijk in drie deelgebieden opgedeeld. De Veluwe en de valleien, de IJsselvallei en Gelderse vallei. Daar ben ik de regio coördinator van. We hebben de achterhoek en de Liemers als deelgebied en 't rivierengebied en dan regiocoördinator houdt eigenlijk in dat ik bij de gemeentes langsgaan om te kijken of wij uitvoering kunnen geven aan hun landschapsbeleid. Soms helpen wij ook mee om dat beleid vorm te geven. Of zijn we een vraagbaak daarvoor. Voorheen zijn er ook

landschap, ontwikkelingsplannen voor opgesteld, en nu zijn ze natuurlijk met omgeving, de visies, structuurvisies, en zo bezig. Dan worden wij vaak ook wel als klankbord bij betrokken. Maar ik zit dan meer op de uitvoerende kant dat ik gemeentes help om echt een uitvoeringsprogramma samen te stellen van projecten. En dan help ik ze ook daar subsidie bij zoeken. Dus de provincie Gelderland die heeft een regeling, landschap en biodiversiteit. Dan kun je allerlei activiteiten op het vlak van het opzetten van vrijwilligersgroepen voor het beheer van landschapselementen. Dat kan van hoogstam fruit boomgaarden tot vrijwilligers die knotbomen knotten, maar ook allerlei biodiversiteits projecten, dus het maken van insectenhôtels, het aanleggen van bermen, gewoon informatievoorziening daarover, educatie en beplantingsprojecten. Aanleg van klompenpaden, doen wij om het landschap ook beleefbaar te maken. Al dat soort projecten kunnen gesubsidieerd worden en ik help dan zeg maar vaak de gemeente, gemeentelijke ambtenaren, in Wageningen is dat meestal Wilma Pol waar ik mee samenwerken om dan zo'n programma voor vier jaar in te dienen, en daar dus de subsidie bij aan te vragen. En dan dat is mijn regiocoördinatie taak en daarnaast ben ik dan projectleider, dus ik voer dan ook een aantal van die projecten voer ik zelf uit, dus dan ben ik de projectleider voor, bijvoorbeeld een beplantingsplan of voor de aanleg van de klompenpad voor een biodiversiteitsproject of voor het opzetten van een werkgroep. Het kan van alles zijn.

[<Files\\Interview Stichting mooi Binnenveld>](#) - § 1 reference coded [1,77% Coverage]

Reference 1 - 1,77% Coverage

Gert: Zullen we beginnen met de vragen dan? Wat is uw functie binnen stichting mooi binnenveld?

Willem: ik ben certificaathouder en ik ben van de stichting, ik weet niet of jullie dat weten maar er is een stichting die eigenaar is van de grond daarin ben ik certificaathouder daarnaast is er een vereniging en alle certificaathouders zijn ook lid van de vereniging en de vereniging is bezig met het beheer en de monitoring en dergelijke.

Doelsoorten verbindingszone

[<Files\\Focusgroep Bewonersvereniging Noord-West>](#) - § 2 references coded [3,74% Coverage]

Reference 1 - 3,38% Coverage

Gert: Nog even terug naar die verbinding zone dan wat zijn. De criteria waaraan die verbindingszone volgens jullie moet doen, aan moet voldoen. dus die die landschappelijke structuur behouden. Misschien maar als we praten over een verbindingszone, want wij de verbindingszone voor ons is voor de doelsoorten vanuit de gemeente is dat, voor das en boomarter. Dus wij knipperde al met onze ogen toen we het hoorden maar goed dat is beleid van de gemeente Wageningen en eigenlijk in.

Carlo: Wat gaan die beesten doen in de Binnenveldse hooilanden, gaan die daar alle eieren opeten ofzo.

Gert: Goed, het is nogmaals, dat is niet mijn beleid. Wij moeten hiervoor een plan opstellen, maar goed, want in de toekomst willen ze ook aan de kant van provincie Utrecht. Deze verbindingszone

doortrekken naar de Utrechtse Heuvelrug. Dus wat er nu moet gebeuren, dus die verbinding zone naar de Binnenveldse hooilanden, maar die das en boommarter, die stellen een aantal eisen aan de verbindingzone en één van die eisen is dat de verbindingzone een ruigte begroeiing moet hebben van vijf procent van 500 meter dus het gaat om een 25 meter brede strook met begroeiing om 100 procent goede verbindingzone te krijgen voor die doel soorten. En wat de gemeente eigenlijk heeft gezegd, is als we die verbindingzone voor die doel soorten. Goed gecreëerd hebben, dan kunnen daar ook andere soorten doorheen. Ja. Dus, maar nu is de vraag: ja, 25 meter is, is heel optimistisch. Om op z'n zachtst gezegd denk ik, maar goed en wat.

Reference 2 - 0,36% Coverage

Gert: Oké, maar dan is het niet geschikt voor die doel soorten. Dus dan hebben wij wat dat betreft. Ons project kan niet meer niet gehaald. Stel dat ja.

[<Files\\Interview Robert Keizer Landschapsbeheer Gelderland>](#) - § 1 reference coded [8,37% Coverage]

Reference 1 - 8,37% Coverage

Gert: 21:15

- Ja, oké. Wij moeten de verbindingzone vanuit de gemeente inrichten voor de das en de boommarter. Vindt de organisaties dat een goed idee? Want het is natuurlijk wel een nat gebied. Je verbindt twee droge gebieden door middel van een nat gebied, wat vindt de organisatie daarvan en hoe staan jullie daar tegenover?

Robert: 21:46

- Ecologische verbindingzones zijn heel belangrijk en zo'n, das en boommarter zijn een beetje een ambassadeur soort, hè dus als je daarvoor een ecologische verbindingzone gaat maken, dan zal die robuuster en breder en zwaarder worden dan dat je dat voor een kleinere soort doet. Maar ja, daar liften wel allerlei andere soorten op mee. Das en boommarter zullen ook wat hogere opgaande beplanting hebben. Dat vormt aan de ene kant een knelpunt, want daar zit natuurlijk hele fanatieke weidevogel groep in het binnenveld. Die openheid wil. Dus je wil eigenlijk geen opgaande bomen hebben maar ja dassen en boommarters vinden dat toch wel fijn, boommarter zeker als er wat meer bomen zijn. Alhoewel het laatste jaar, ik zit toevallig bij de boommarter werkgroep ook, ik inventariseer boommarters voor de Planken Wambuis van Natuurmonumenten. Tegenwoordig zitten ze bijna in allerlei gebieden waar ze vroeger niet voorkwamen, dus in de binnenduinrand komen ze nu voor in de Loosdrechtse plassen in bijna alle natte veen moerasgebieden waar nauwelijks bomen zijn zitten ze, dus zo heel nauw komt dat denk ik ook weer niet, dus als daar gewoon een strook met struiken staat dan trekken ze daar ook wel doorheen vermoed ik. Als ze maar genoeg dekking mogelijkheden hebben bijvoorbeeld dood hout en wat takkenrillen en weet ik veel wat. Maar op zich ben ik daar wel voorstander van. Die das, die zal in het binnenveld zelf... Die moeten echt ja toch wel wallen of hoger gelegen zandkoppen hebben willen ze daar een burcht kunnen maken. Ik weet niet of dat overal nu in het Binnenveld aanwezig is, bij die

eendenkooi zal misschien wat zijn en in de Kraats heb je natuurlijk wel wat hoger gelegen stukken. Dat zal niet overal het geval zijn. Maar als door trek gebied zou het wellicht wel kunnen.

Gert: 23:33

- Ja, inderdaad, want wij hadden ook met een ecooloog gesproken op school, een leraar en die, die vond het een beetje dom dat wij dat zo deden, want hij zei van ja, je moet slimmer zijn dan de opdrachtgever. Dus je moet aangeven dat dat helemaal niet handig is om dat zo te doen. Maar goed, wij hadden dat ook gemaild en Taric Schrader had gereageerd, dat als er één keer per jaar één das of één boomarter doorheen zou gaan naar de Utrechtse heuvelrug, dat het al geslaagd zou zijn. Dus eigenlijk met andere woorden, moet het wel gewoon voor doen. Maar dat maakt ook verder niet uit.

[<Files\\Interview Stichting mooi Binnenveld>](#) - § 1 reference coded [10,01% Coverage]

Reference 1 - 10,01% Coverage

Gert: ja dat zou heel fijn zijn, maar wij konden verder op de website dat nog niet vinden. Volgens de gemeente is de doelsoort voor de verbindingzone de das en de boomarter dus daarvoor willen ze een corridor hebben naar de Binnenveldse hooilanden, in hoeverre sluit dat bij jullie aan?

Willem: nouja ik ben zelf geen ecooloog ik ben een tropische plantenteler eigenlijk, maar ik ben de das en de boomarter niet in onze plannen tegengekomen. Ons gebied is nat en staat nu nog redelijk onder water in dat gebied ligt een zogenaamd eenden bosje, van vroegeruit was dit een eendenkooi. Dit is een eiland zeg maar in termen van boomvegetatie, daaromheen is het allemaal nat. Dus ik zou me kunnen voorstellen dat voor de das en de boomarter dat eenden bosje wel geschikt is, maar hoe ze daar komen dat weet ik niet.

Gert: maar stel dat het gebied droger zou zijn in de zomer dan zou het misschien wel een mooi gebied zijn voor de das om te foerageren.

Mike: ja die das gaat natuurlijk 's nachts op zoek naar die pieren en dan graven ze alles open of ze eten zelf 's nachts die jonge weidevogels op, dus wij zouden kunnen snappen als dat in tegenstrijd is met jullie plannen. Want het blijven wel roofdieren natuurlijk dus ik snap dat het best tegenstrijdig kan zijn.

Willem: jullie weten dat misschien beter, maar denk je dat een das daar wel kan komen? Als het zo nat is.

Mike: ja dat denk ik wel, dassen hebben echt lemige grond nodig om hun holen te graven maar 's nachts gaan ze naar weilanden toe om pieren te zoeken want pieren gaan natuurlijk mee met het grondwater. Dus als het zo nat is het wel aantrekkelijk om daar pieren te zoeken.

Gert: dus dan zou het inderdaad kunnen dat ze hun hol maken in die eendenkooi en dat ze 's nachts dan foerageren in dat natte gebied.

Mike: ik denk inderdaad dat ze dat gebied dan gebruiken om eten te zoeken ja.

Willem: nouja het is een vraag die ik wel aan de bestuurders kan voorleggen en dat mail ik dat wel naar jullie.

Gert: ja dat zou mooi zijn wij moesten ook even met onze ogen knipperen toen de gemeente zei dat we als doelsoorten das en boomarter aan moesten houden. Wij vonden het wel een beetje raar, maar er komt ook een verbindingzone vanaf het zuiden dus het zou natuurlijk ook kunnen dat die boomarters op die manier naar de uiterwaarden zouden kunnen, richting de blauwe kamer en die kant op zeg maar.

Willem: daar kan ik me meer bij voorstellen want daar is veel meer reliëf natuurlijk.

Recreatie

[<Files\\Focusgroep Bewonersvereniging Noord-West>](#) - § 3 references coded [6,03% Coverage]

Reference 1 - 1,64% Coverage

Carlo: Ja, met van die mensen met die hele grote camera's.

Emiel: Ja, en veel vogelaars, met telelenzen en verrekijkers, tot voor kort waar we het enige blauwborstje zicht gebied in Nederland.

Gert: Ja, dat geloof ik inderdaad dat het hele gebied overspoeld wordt met vogelaars. Ja, dan krijg je dat.

Emiel: Ja.

Gert: Oké.

Emiel: Misschien praat ik voor mijn beurt, maar de recreatiefuncties van dit gebied zijn top, belangrijk prioriteit dus wandelen, fietsen, skaten hardlopen, dat zijn ze denk ik, hè.

Carlo: Maar de verschillende recreatie vormen botsen wel eens met elkaar, want niet alles is evengoed ontsloten. Dus.

Emiel: Dus recreatie, graag op nummer één jullie scriptie.

Reference 2 - 3,22% Coverage

Peter: En ook even een knelpunten: als je een ecologische verbindingzone creëert, moet je wel kijken hoe je ook juist recreatie daar mogelijk maakt zonder dat je elkaar bijt. Dat is wel het spanningsveld dat daar aanwezig is.

Gert: Maar als je kijkt volgens mij bij een ecologische verbindingzone die dieren migreren vooral 's nachts hè.

Peter: Niet helemaal nee, als je kijkt naar de reeën die bij de hooilanden lopen, maar als je ook kijkt naar het type vogels die hier gewoon in de weilanden of in het binnenveld lopen. Ja, die worden vaak verstoord door wandelaars. Een vaak nog wandelaars die ook nog een hond hebben en vaak laten ze die zelfs los, je hebt zelfs voorbeelden van vogels die aangevreten zijn door loslopende honden dus.

Carlo: Het landgoed de Lieskamp bijvoorbeeld daar staan borden dat honden er niet meer gewenst zijn. Dat is een particulier terrein natuurlijk. Dat moet toegankelijk zijn, want anders krijg ze hun beheersubsidie niet, maar die heeft daar gewoon bij de ingang een bord staan geen honden meer, vanwege de overlast die ze veroorzaken. Nou ja, want de hondenpoep natuurlijk, maar ook het opjagen van allerlei vogels. Maar goed, het is ook bij sommige plekken waar een zeldzaam vogeltje gezien wordt Emiel noemde de blauwborst, maar je hebt ook de waterral, dan is er op één plek, waar dat beestje zit, dan zie je dan in één keer tien man met een camera staan. Ja, ik weet niet of dat heel verstandig is.

Reference 3 - 1,17% Coverage

Gert: Oké, en qua recreatie zouden we samengaan: denken jullie recreatie, natuurontwikkeling of denken jullie van dat is een no go.

Carlo: Dat kan zeker samen, denk ik.

Peter: De sfeer van eh klompenpaden dat is eigenlijk het maximum– en je kan hoogstens zeggen van – maakt het binnenveld autovrij, waardoor je de huidige wegen wat beter gaat gebruiken als wandelpaden, wandel- en fietspaden. Aan ja verharde paden naast de fietspaden, maar dan niet met stenen, maar met houtsnippers. Of iets van dien aard.

[<Files\\Interview Robert Keizer Landschapsbeheer Gelderland>](#) - § 1 reference coded [7,00% Coverage]

Reference 1 - 7,00% Coverage

Gert: 30:25

- Ja, oké. En hoe vindt de organisaties dat er relatie tussen recreatie en natuurontwikkeling moet zijn? Dus het liefst zo weinig mogelijk recreatie misschien, of juist dat je zegt van nou, het is wel handig als, jullie zijn voor klompenpaden natuurlijk, recreatie en natuurbeheer kunnen goed samengaan.

Robert: 30:46

- Ja het is een beetje een gewetens vraag. Als landschapsbeheer maken we natuurlijk de klompen paden. Dan zien de mensen, dan beleven de mensen ook het landschap en die zien natuurlijk dan ook wat er gaande is in het landschap. Dus je kan ze er dan beter bij betrekken en attent op maken wat er speelt in het buitengebied. Zodat ze zich daar bewust van worden en dan zelf ook stappen kunnen ondernemen. Tegelijkertijd heeft het inderdaad ook een verstrend effect. Wij doen het wel duurzaam, wij hebben ook een werkgroep die het klompenpadenbeheer op zich neemt. Die ook, want we zien nu ook met corona dat we drie keer zoveel wandelaars hebben en dat er ook meer zwerfvuil terecht komt dan normaal, we hebben een werkgroep die ruimt dat op. Maar ja als je veel wandelaars hebt zul je ook een deel verstoring hebben. Aan de ander kant zelfs de directeur van Natuurmonumenten die prijst de klompenpaden omdat eigenlijk de meeste mensen gaan echt naar de grote Veluweparkeerplaatsen, naar de echte natuurgebieden toe waar ze voor heel veel verstoring

zorgen. Jullie hebben denk ik wel op het nieuws meegekregen dat de wolf op de Veluwe kapotgereden is vorig het weekend, waarschijnlijk ook door mensen die van de paden af zijn gegaan. Wij trekken juist met de klompenpaden de mensen naar het agrarisch cultuurlandschap waar toch feitelijk iets minder verstoringsgevoelige soorten voorkomen aan groot wild en dergelijke dan in die natuurterreinen. Dus aan de andere kant kun je ook daardoor mooi zoneren. Je moet natuurlijk bij nieuwe natuurontwikkeling wel gaan kijken naar hoe hoog maak je die recreatiedruk en tot welke delen beperk je dat. Dat hele ingerichte gebied nu bij de Binnenveldse Hooilanden, daar zijn ook een paar paden aangelegd, maar vrij globaal, zodat je toch zonder al te veel verstoring kan genieten van de vogels en de beesten die er zitten.

Gert: 32:49

- Precies, ja. Dat was ook mijn vraag, of dat jullie nadachten over zonering.

[<Files\\Interview Stichting mooi Binnenveld>](#) - § 1 reference coded [6,56% Coverage]

Reference 1 - 6,56% Coverage

Gert: ja daar gaat de volgende vraag eigenlijk ook over, want hoe staat de stichting tegenover recreatie want we lazen dat de stichting ook echt is ontwikkeld voor vooral de mensen? Hoe vindt de stichting dat daarmee omgegaan moet worden, bijvoorbeeld iedereen los laten lopen of moeten ze wel op de paden blijven?

Willem: nou dat is een continu punt van discussie. Een voorbeeld was vorige week was het natuurlijk met schaatsen een deel van de Binnenveldse hooilanden stond onder water en sommige bestuursleden vonden dat mensen weggejaagd moesten worden en andere die zeiden van nouja laat ze maar een paar dagen schaatsen wat maakt dat uit. Dus dat is een discussie. Maar er lopen op dit moment twee wandelpaden van elk ongeveer 2,5 kilometer door het gebied aan de uiteinden. En volgens sommigen is dat te beperkt, er zijn mensen, niet binnen de vereniging maar van IVN met name die hebben gesuggereerd waarom geen noord-zuid wandelpad door het gebied. Dat wandelpad gaat nu alleen over de veensteeg maar in theorie zou je dat ook langs de kromme Eem kunnen doen, maar vooralsnog wil de vereniging dat niet, dat geeft te veel verstoring. Met name in het broedseizoen natuurlijk. Dus we hebben gezegd dat het vlonder pad, ik weet niet of je het gebied goed kent maar langs een wandelpad is er ook een vlonder pad van 100 meter en tijdens het broedseizoen is dat dicht, dan mag je daar niet overheen. Dus we zijn nog steeds aan het worstelen van wat wel en wat niet. Maar we willen wel veel mensen het gebied inkrijgen, maar in de praktijk betekend dat er rond omheen en twee paden erin.

Bijlage 6 Interviews en focusgroep

Interview Stichting mooi Binnenveld

G: ons project is een opdracht van Hogeschool Van Hall Larenstein en van de Gemeente Wageningen om een landschapsontwikkelingsplan te maken. Dit houdt in dat we voor de gemeente moeten kijken waar de Quick Wins liggen voor een ecologische verbindingszone. Dit gaat dan om een noordelijke verbindingszone vanaf de Veluwe richting de Binnenveldse hooilanden en vanaf de nieuwe nu dus richting de uiterwaarden die ook aansluit op de Binnenveldse hooilanden. Er is ook een projectgroep van de nieuwe nu dat is een andere groep van onze school en die zijn hoofdzakelijk daarmee bezig. Ons projectgebied begint ongeveer 100 meter onder de Binnenveldse hooilanden dus dat is maar een klein stukje die wij hoeven te maken daar. Dus over deze onderwerpen gaat het interview en over de stichting mooi binnenveld.

W: Hoe past dit plan in jullie opleiding?

G: nou wij doen de opleiding bos- en natuurbeheer op van hall Larenstein in Velp, wij zitten nu in het tweede jaar in de derde periode en deze periode is een landschapsplan ontwikkelen. Dus dit houdt in het benaderen van actoren en de randvoorwaarden opstellen dus het is eigenlijk ook heel strategisch denken. School werkt met opdrachtgevers zoals landgoederen en gemeentes, het is in eerste instantie een leeropdracht en vanuit de gemeente kan het in het meest gunstige geval uitgewerkt worden maar dat hoeft dus niet. Het kan dus zijn dat de gemeente zegt dat ze er niks mee doen.

W: dan plan wordt alleen gedeeld met de gemeente of word dat ook met ons gedeeld?

G: als u dat wil kunnen we dat plan opsturen naar de stichting via de mail aan het eind van het project. Het is ook de bedoeling dat wij een workshop houden voor belangstellenden maar de vraag is in hoeverre dat dat doorgaat. In sommige opzichten is het natuurlijk een beetje een kruisvat in het binnenveld. Er zijn namelijk ook een hoop actoren die negatief tegenover de ontwikkelingen in het gebied staan en daarom moet er in overleg met de gemeente gekeken worden of het uitvoeren van zon workshop wel een goed idee is. Zullen we beginnen met de vragen dan? Wat is uw functie binnen stichting mooi binnenveld?

W: ik ben certificaathouder en ik ben van de stichting, ik weet niet of jullie dat weten maar er is een stichting die eigenaar is van de grond daarin ben ik certificaathouder daarnaast is er een vereniging en alle certificaathouders zijn ook lid van de vereniging en de vereniging is bezig met het beheer en de monitoring en dergelijke.

G: oké want ik dacht dat de stichting mooi binnenveld 50 hectaren hectare had gekocht?

W: ja dat klopt inderdaad.

G: oké want je had stichting mooi binnenveld en coöperatie mooi binnenveld, dat was dan vooral voor de boeren volgens mij en Staatsbosbeheer dat zijn de eigenaren dan?

W: ja dat klopt, maar goed ik zal daar even op ingaan zo maar mijn rol is dat ik betrokken was bij de Crowdfunding want om de grond te kopen moest er door middel van Crowdfunding €430.000,- opgehaald worden om het te kunnen kopen van de provincie. Dus dat is grotendeels gebeurt in Wageningen en binnenkom maar ook wel in Veenendaal en ede. En ik ben sinds een jaar ofzo betrokken bij de communicatie van mooi binnenveld dus dat is dan met name de website,

jaarverslagen en nieuws. Dat doe ik samen met anderen en wellicht ga ik ook nog in het bestuur van de stichting mooi binnenveld en de vereniging want die hebben namelijk hetzelfde bestuur.

G: oké ja dat zou heel leuk zijn als dat zou lukken, dan hebben we nog een vraag wie zijn er betrokken bij deze stichting wat zijn de actoren die nog meer bezig zijn met deze stichting dus eigenlijk wat zijn de samenwerkingsverbanden?

W: voor de volledigheid we zijn een stichting met ongeveer 300 certificaathouders die gezamenlijk de grond in eigendom hebben, maar de stichting is wettelijk gezien eigenaar. En de vereniging heeft een groeiend aantal leden, dit zijn er nu ongeveer 80 maar de certificaathouders worden langzaam lid van de vereniging. De vereniging met name is verantwoordelijk voor beheer van die 50 ha daarnaast is er ook nog 50 ha door coöperatie Binnenveldse hooilanden dat zijn de boeren, en nog 175 ha van Staatsbosbeheer. Die drie partijen hebben gezamenlijk een beheersplan dus de vereniging mooi binnenveld heeft twee beheerders in dienst parttime en die werken samen met de beheerders van coöperatie Binnenveldse hooilanden en Staatsbosbeheer. Daarnaast is er ook een monitoringstaak die we onszelf gesteld hebben. We willen graag omdat het een nieuw gebied is, het is helemaal afgeplagd willen we onszelf goed volgen wat er allemaal gebeurt. Er zijn zo'n 30 mensen betrokken bij deze monitoring van vogels tot vegetatie en amfibieën reptielen en mossen schimmels. Dat wordt allemaal jaarlijks gemonitord volgens de richtlijnen van het gebied dus daar zijn een hoop mensen bij betrokken en dat zijn de direct betrokkenen. Daarnaast is er natuurlijk veel interactie met bijvoorbeeld de weidevogelvereniging en het IVN en natuurlijk met de gemeente Wageningen en de gemeente Ede. Bijvoorbeeld het natuureducatieprogramma voor basisscholen is met de gemeente Wageningen en de gemeente Ede. Dat zijn wel de belangrijkste actoren en wat zich nu ontwikkelt is de Utrechtse kant want wij zitten allemaal aan de Gelderse kant van het kanaal de grift, dus dat hoort ook bij het binnenveld. De grift is ook in ontwikkeling met name door Staatsbosbeheer zo konden er iets van 200 ha kruidenrijk grasland ontwikkeld worden en de Achterbergs hooilanden komen erbij en dat is een programma van een paar jaar dus dat komt er ook nog bij.

G: dus dat komt eigenlijk aan de andere kant van de grift te liggen tegen de Binnenveldse hooilanden aan?

W: ja klopt ja. Kijk zoals jullie waarschijnlijk weten is de grift de provinciegrens en een heel stuk komt daar dus bij op termijn. Kijk daar hebben wij een samenwerking mee he daar hebben wij verder geen zeggenschap over in termen van beheer.

G: hebben jullie geen intentie om daar in de toekomst dat misschien nog stukken grond aan te kopen?

W: nou er zijn wel regelmatig plannen en ambities om meer te kopen inderdaad en dat heeft waarschijnlijk ook te maken met jullie idee van de ecologische verbindingzones met de name de verbinding tussen de Binnenveldse hooilanden en de Veluwe.

M: u gaf aan dat er jaarlijks werd gemonitord, dat gebeurt 1 keer per jaar maar gebruiken jullie de gegevens van waarnemingen.nl. Want wij zijn daar ook geweest en we hebben best veel ingevoerd of nemen jullie alleen de vaste data wat door jullie mensen wordt geïnventariseerd?

W: dat durf ik niet met zekerheid te zeggen ik denk dat waarnemingen.nl ook wel gebruikt wordt maar het gaat met name om bijvoorbeeld libellen enzo. Er zijn een aantal mensen die gewoon

tweewekelijks door het gebied lopen om libellen te inventariseren. Dus we werken via een vaste werkwijze maar of waarnemingen.nl daar ook extra voor gebruikt wordt weet ik niet.

G: wat wil de stichting eigenlijk bereiken in het binnenveld wat is de reden waarom die stichting daar zit en hoe willen jullie dat bereiken?

W: de stichting wil bijdragen aan natuurontwikkeling in de brede zin van het woord. De stichting wil bereiken dat bodemwater en alles schoner wordt en de stichting wil bereiken dat de mens zich bewuster wordt van de aanwezigheid en belangrijkheid van de natuur en hoe de mens daaraan kan bijdragen. Dat zijn de hoofddoelen en de vereniging is met name voor de uitvoering.

G: ja dat is inderdaad de volgende vraag hoe wordt deze grond beheert? Dat is dan vooral door de vereniging maar dat gebeurt dan met vrijwilligers of met aannemers of hoe moet ik dat zien?

W: we hebben een gezamenlijk beheersplan en dat wordt gefinancierd met subsidie vanuit het rijk en de provincie met een maximum van 75% van de totale kosten van het beheer. En de andere 25% moeten we zelf invullen met vrijwilligers.

G: dus jullie hebben eigenlijk een grote groep vrijwilligers lopen bij de vereniging zeg maar?

W: ja de beheersorganisatie organiseert vrijwilligersactiviteiten variërend van knotwilgen knotten en tot nu toe is dat ook veel maaisel uitstrooien op de net afgeplagde gronden. Maar ook zaad verzamelen in gebieden die in dezelfde ecologische zone liggen of zaad aanbrengen op de net afgeplagde gebieden. Dat soort vrijwilligersactiviteiten worden geïdentificeerd en daar worden mensen voor gevraagd. Boompjes trekken is ook een belangrijke want in het begin heb je veel opslag van boompjes en met name wilg en populier en die willen we daar niet hebben. Dan doen we een oproep aan de leden en over het algemeen komen daar zo'n 40 of 50 mensen op af.

G: welke soorten zijn er nu aanwezig qua fauna en wat zijn de doelsoorten die de stichting in de toekomst nog graag in het binnenveld erbij zou zien?

M: ja dat heeft meer betrekking omdat we een stukje van jullie hadden gelezen dat het vooral over weidevogels ging en als je kijkt naar het noordelijke gedeelte ging het weer meer over zeldzame vlinders zoals de zilveren maan is daar belangrijk. En het zuidelijke gedeelte gaat dan over de weidevogels of zit dat anders in elkaar?

W: ja er zijn per monitoringscategorie zijn er wel doelsoorten maar het belangrijkste doel in het geheel is het terugkrijgen van de blauwgraslanden vegetatie en de trilveenvorming. En per ecotype zijn er natuurverschillende doelsoorten in termen van amfibieën en reptielen vinden we de grote en kleine modderkruiper heel belangrijk.

G: en met betrekking tot zoogdieren, wil de stichting daar nog wat voor doen? Zoals bijvoorbeeld grazers.

W: nee dat is niet onze intentie, het gebied wordt op het moment niet begraast afgezien van reeën er lopen veel reeën rond, er is verder geen plan om grote grazers of iets dergelijks in te voeren.

M: je krijgt natuurlijk ook veel nutriënten op een plek met grote grazers en daar kan een andere vegetatie gaan groeien.

W: een belangrijk doel is dat inderdaad, de gemeentelijke schaapskudde had ook gevraagd of ze mochten komen maar dat hebben we vooralsnog niet toegestaan. Het doel is echt elk jaar maaien en afvoeren.

G: bestaat er een plan of visie om deze doelsoorten te krijgen en heeft de stichting ook literatuur daarover? Of is dat dat gezamenlijke beheerplan wat ook op de site staat?

W: nou ja we zijn nu bezig met alle monitoringsrapporten van vorig jaar, afgelopen jaar was eigenlijk het eerste jaar en begin vorig jaar is het gebied over gedragen daarvoor was het van de provincie die was bezig met aanleggen en afplaggen ed. dus de monitoring is vorig jaar gestart, verschillende groepen zijn daar actief in geweest verschillende groepen staan al op de website, maar het totale monitoringsrapport moet nog uit komen een dezer dagen dat is nog niet uit. Maar er zijn deelrapporten van schimmels en paddenstoelen en van mossen libellen nachtvlinders en dagvlinders. Die rapporten staan al op de website of komen er binnenkort op. Maar die kan ik ook aan jullie sturen als jullie dat willen.

G: ja dat zou heel fijn zijn, maar wij konden verder op de website dat nog niet vinden. Volgens de gemeente is de doelsoort voor de verbindingzone de das en de boomarter dus daarvoor willen ze een corridor hebben naar de Binnenveldse hooilanden, in hoeverre sluit dat bij jullie aan?

W: Ik ben zelf geen ecooloog ik ben een tropische plantenteler eigenlijk, maar ik ben de das en de boomarter niet in onze plannen tegengekomen. Ons gebied is nat en staat nu nog redelijk onder water in dat gebied ligt een zogenaamd eenden bosje, van vroegeruit was dit een eendenkooi. Dit is een eiland zeg maar in termen van boomvegetatie, daaromheen is het allemaal nat. Dus ik zou me kunnen voorstellen dat voor de das en de boomarter dat eenden bosje wel geschikt is, maar hoe ze daar komen dat weet ik niet.

G: maar stel dat het gebied droger zou zijn in de zomer dan zou het misschien wel een mooi gebied zijn voor de das om te foerageren.

M: ja die das gaat natuurlijk 's nachts op zoek naar die pieren en dan graven ze alles open of ze eten zelf 's nachts die jonge weidevogels op, dus wij zouden kunnen snappen als dat in tegenstrijd is met jullie plannen. Want het blijven wel roofdieren natuurlijk dus ik snap dat het best tegenstrijdig kan zijn.

W: jullie weten dat misschien beter, maar denk je dat een das daar wel kan komen? Als het zo nat is.

M: ja dat denk ik wel, dassen hebben echt lemige grond nodig om hun holen te graven maar 'O's nachts gaan ze naar weilanden toe om pieren te zoeken want pieren gaan natuurlijk mee met het grondwater. Dus als het zo nat is het wel aantrekkelijk om daar pieren te zoeken.

G: dus dan zou het inderdaad kunnen dat ze hun hol maken in die eendenkooi en dat ze 's nachts dan foerageren in dat natte gebied.

M: ik denk inderdaad dat ze dat gebied dan gebruiken om eten te zoeken ja.

W: nou ja het is een vraag die ik wel aan de bestuurders kan voorleggen en dat mail ik dat wel naar jullie.

G: ja dat zou mooi zijn wij moesten ook even met onze ogen knipperen toen de gemeente zei dat we als doelsoorten das en boomarter aan moesten houden. Wij vonden het wel een beetje raar, maar

er komt ook een verbindingszone vanaf het zuiden dus het zou natuurlijk ook kunnen dat die boommarters op die manier naar de uiterwaarden zouden kunnen, richting de blauwe kamer en die kant op zeg maar.

W: daar kan ik me meer bij voorstellen want daar is veel meer reliëf natuurlijk.

G: ja idd, hoe staat de stichting dan zelf tegenover het realiseren van deze verbindingszone? Want stel dat dat er zou komen, en die zou precies aansluiten op jullie gebied. Zouden jullie dat een probleem vinden, in hoeverre staat de stichting daartegenover.

W: sommige van onze bestuursleden hebben een hoge ambitie om meer gronden aan te kopen, maar dit is nog niet geformuleerd in een plan. Vooralsnog zijn daar twee ideeën uitgekomen de eerste is de groene grens, de groene grens is een gebied wat wij ook beheer. Dit gebied ligt op de grond van de gemeente Veenendaal. Het is een groengebied tussen ede en Veenendaal en dat bestaat al iets langer en je hebt de groene grens zuid en de groene grens noord en die gebieden moeten ook bij elkaar komen door een ecologische verbindingszone. Vooralsnog is daar geen geld voor. Dat is een ambitie de tweede is het binnenveld zelf wat wij hebben om dat te koppelen aan de gebieden ten noorden van de gemeente Wageningen. Wat er met name ontbreekt is een gebied langs de nieuwe steeg. Ik weet niet of jullie daarnaar gekeken hebben. De nieuwe steeg staat haaks op de veensteeg, en de veensteeg is de grens van de Binnenveldse hooilanden. Langs een nieuwe steeg loopt een summiere verbindingszone waar ook een klompen pad naast loopt. Onze ambitie is dat dat veel groter zou worden.

G: wij hebben natuurlijk ook wat achtergrondinformatie opgezochte en in de visie buitengebied van Wageningen stond ook een kaartje. Die visie is van 2019 en die is 10 jaar geldig en er werd gezegd dat ze dit in ieder geval wilde realiseren dus ik denk dat ze er voor 2029 er al een flinke klap op hebben gegeven. Maar waar denkt de stichting dan dat er kansen liggen voor de verbindingszone? U zegt net al de nieuwe steeg en wij zijn voor de gemeente ook op zoek naar de Quick Wins dus waar kunnen we op korte termijn iets realiseren waar ligt al iets wat we kunnen ontwikkelen zodat het kan functioneren als een verbindingszone. Weet de stichting nog een plek waar misschien kansen zouden liggen richting de Veluwe.

W: nou ja daarnaast is langs de grift een mooie plek. Kijk het zou natuurlijk mooi zijn als de kromme Eem die opgegraven is verlengd wordt zodat het ook dienst kan doen als verbindingszone richting de nieuwe nu.

G: en daar dan ook bijvoorbeeld met houtige gewassen een verbindingszone aanleggen?

W: ja inderdaad, kijk er ligt al een pad met houtige gewassen, dat zou je natuurlijk kunnen verbreden. Ik ken de plannen van provincie Utrecht niet uit mijn hoofd maar aan de andere kant van de grift komt natuurlijk ook een groot gedeelte natuurontwikkeling. Maar daarnaast zou het mooi zijn om de andere kant waar de kromme Eem ligt om dat te verlengen.

G: oké dat klinkt wel goed, zo hadden wij er nog niet naar gekeken, dus dat helpt ons ook weer heel erg. Zou de stichting nog een rol kunnen spelen in het realiseren van die verbindingszones, bijvoorbeeld door advies te geven of te helpen met vrijwilligers, in de toekomst bijvoorbeeld.

W: ja zeker wel, de vereniging heeft veel mensen verzameld die verstand van zaken hebben en we hebben bovendien ook ambities om verder te gaan met Crowdfunding en grondaankoop. Dit soort

vragen over die verbindingzones die kan ik ook nog wel even voorleggen aan het bestuur, die hebben daar ongetwijfeld meer ideeën over dan mij.

G: ja dat zou mooi zijn maar je moet niet vergeten natuurlijk dat het nog steeds een leeropdracht is, niet dat jullie straks allemaal boos worden in het bestuur, of dat gemeente Wageningen straks zegt van nauw die jongen hoeven we ook niet meer want die lopen daar heel de boel op te hitsen.

W: nee dat komt wel goed, kijk het begint met een idee en dit idee van mooi binnenveld is ook al vijf jaar oud dus het duurt lang voordat ideeën geconcretiseerd worden, en er zijn natuurlijk in de loop van het proces al een hoop ideeën gesneuveld zo gaat dat.

G: oké dan hebben we nog wat maatschappelijke vraagstukken, gezien de spanningen tussen agrariërs en natuurbeheerders, volgens ons is daar wel wat spanning want ik ken wel wat agrariërs in dat gebied en die zeggen ja die natuur waarom moet dat zo. Hoe vindt de stichting dat daarmee omgegaan moet worden?

W: nou verschillende zaken spelen natuurlijk een rol. De eerste is dat we vanaf begin af aan hebben gezegd dat we in samenwerking met boeren dit gebied willen ontwikkelen. En daar is dat idee uitgekomen van de coöperatie Binnenveldse hooilanden en die beheren dat gebied ook met economische doeleinden en niet alleen met natuur doeleinden. En daar werken we heel nauw mee samen want die boeren huren we bijvoorbeeld ook in voor maaiactiviteiten in ons gebied. Zo probeer je die samenwerking te zoeken. Maar daarnaast zijn er natuurlijk ook boeren in de wijdere omgeving die heel sceptisch kijken naar wat er zich allemaal ontwikkelt. Ik zal nooit vergeten een oudere vrouw was bij de opening en die zei mijn vader en mijn man hebben hier jaren geknokt om dat land hier goed op orde te krijgen en nu wordt het zomaar afgegraven dat vond ze een schande. Ja dat kan ik begrijpen dat zijn spanningen. Daarnaast hebben we bij de groene grens nogal wat spanningen. De groene grens is een natuurgebied wat naast een nieuwe woonwijk licht en in feite is dat natuurgebied gefinancierd met de opbrengst van de verkoop van die nieuwe woonwijk. Dus dat hoort bij elkaar, maar dat betekent wel dat men dat een beetje moet respecteren. Dat er natuurontwikkeling is en niet met mountainbikes overal doorheen fietst. Het is namelijk met name een belangrijk gebied voor orchideeën. Dus er is een plan gemaakt om in die nieuwe woonwijk allemaal voorlichtingsbijeenkomsten te organiseren om uit te leggen wat er gaande is. Mogelijkerwijs ook mensen betrekken uit die wijk bij de monitoring en beheer van die gebieden.

G: zie je ook al invloed van die voorlichtingen bijvoorbeeld dat er meer draagvlak komt bij omwonenden voor die realisatie daar of dat ze snappen dat ze daar niet mogen mountainbiken?

W: ja dat gaat wel de goeie kant op. Bijvoorbeeld er was net een nieuwe oeverwaluwenwant gemaakt en die lag aan de rand van een plas daar waar je afgelopen week ook kon schaatsen. Dus met de mensen die daar woonden was er afgesproken dat ze niet te dichtbij mochten komen omdat er misschien al activiteiten van sommige dieren die gestoord kunnen worden. Dus dat stuk was afgezet en daar had men wel begrip voor. Nouja we hebben wel te maken met vandalisme in het gebied, we weten niet wat dat is we moeten natuurlijk wel oppassen om een tunnelvisie te ontwikkelen, het zijn bij wijze van spreken fanatieke natuurmensen die een hekel hebben aan de recreatie in het gebied. Maar het kunnen ook boeren zijn die het zat zijn, of ontspoorde jongeren die en feestje willen bouwen in het binnenveld. Er is schade aangericht aan picknicktafels en borden die zijn in het kanaal gedonderd.

G: ja dat snap je niet dat mensen dat doen he, dat is gewoon zo dom.

W: ja klopt maar ja we hebben het nu al een paar keer gehad, maar wat erachter zit dat weten we niet.

G: ja daar gaat de volgende vraag eigenlijk ook over, want hoe staat de stichting tegenover recreatie want we lazen dat de stichting ook echt is ontwikkeld voor vooral de mensen? Hoe vindt de stichting dat daarmee omgegaan moet worden, bijvoorbeeld iedereen los laten lopen of moeten ze wel op de paden blijven?

W: nou dat is een continu punt van discussie. Een voorbeeld was vorige week was het natuurlijk met schaatsen een deel van de Binnenveldse hooilanden stond onder water en sommige bestuursleden vonden dat mensen weggejaagd moesten worden en andere die zeiden van laat ze maar een paar dagen schaatsen wat maakt dat uit. Dus dat is een discussie. Maar er lopen op dit moment twee wandelpaden van elk ongeveer 2,5 kilometer door het gebied aan de uiteinden. En volgens sommigen is dat te beperkt, er zijn mensen, niet binnen de vereniging maar van IVN met name die hebben gesuggereerd waarom geen noord-zuid wandelpad door het gebied. Dat wandelpad gaat nu alleen over de veensteeg maar in theorie zou je dat ook langs de kromme Eem kunnen doen, maar vooralsnog wil de vereniging dat niet, dat geeft te veel verstoring. Met name in het broedseizoen natuurlijk. Dus we hebben gezegd dat het vlonder pad, ik weet niet of je het gebied goed kent maar langs een wandelpad is er ook een vlonder pad van 100 meter en tijdens het broedseizoen is dat dicht, dan mag je daar niet overheen. Dus we zijn nog steeds aan het worstelen van wat wel en wat niet. Maar we willen wel veel mensen het gebied inkrijgen, maar in de praktijk betekend dat er rond omheen en twee paden erin.

G: nou dat is mooi als dat zo kan. En dan de laatste vraag van ons want wij zijn natuurlijk in opdracht bezig van de gemeente, en hoe vindt de stichting dat de gemeente omgaat met deze hele ontwikkeling, maar ook bijvoorbeeld met verbindingzones. Ziet de stichting daar nog dingen die verandert kunnen worden? Of wat de gemeente beter kan doen of wat ze al wel goed doen?

W: wij werken wel goed samen met de gemeente, recent zijn er langs de veensteeg veel jonge bomen geplant, ik weet niet of je dat meegekregen hebt. Het jammere is dan weer dat net met de grens met ede dat ophoudt. Het zou mooi zijn als ede dat ook doet, die gemeentelijke samenwerking is niet altijd optimaal. Maar daar hebben we ook aandacht aan besteed op onze website dus dat zijn positieve ontwikkelingen. Waar we wel een beetje mee zitten is hoe we de gemeente kunnen betrekken bij de zaken als vandalisme maar ook bij het feit dat er nogal veel vogels met name zwanen en lepelaars sneuvelen door de hoogspanningsdraden. En dat is meer geworden denken wij door het kappen van die grote populieren die daar stonden. Voor die tijd denken wij vlogen die zwanen daaroverheen en dan automatisch vlogen ze over die draden heen maar nu vliegen ze een stuk lager en vliegen ze tegen die draden aan. Dus we willen eigenlijk met Tenet enzo dat er iets aan gebeurt maar dat is nogal een dure grap.

G: en wat zien jullie daar dan als oplossing voor?

W: ja voorlopig willen we alleen vlaggetjes aan de draden om dit te voorkomen. Maar dat kost al 300.000 euro. Dus met dat soort zaken zijn we dan in gesprek met de gemeente maar daar zijn niet meteen altijd oplossingen voor. En eerlijk gezegd weet ik niet over die ideeën die er zijn in hoeverre dat dat al aangekaart is bij de gemeente. Misschien wel dat daardoor ook die opdracht bij jullie vandaan komt, dat zou ik moeten controleren.

G: dit was in ieder geval onze laatste vraag. Wij zijn weer een stuk geholpen nu, we hebben wat meer inzicht gekregen in de stichting dus dat helpt een hele hoop. Dus bedankt in ieder geval en wij gaan kijken of een goed plan kunnen maken voor die ecologische verbindingzones.

Interview Robert Keizer (Stichting Landschapsbeheer Gelderland)

Robert: 00:00

Ik heb ooit is ook z'n groepje gehad, die deden zowel Binnenveld als de Wageningse Eng, als de uiterwaarden ook een onderzoek. En daar maakte ze een verslagje van toen heb ik nog even gevraagd van: "Kan ik het even terug zien?", waren toch wat dingen iets anders uitgelegd als dat ik het gezegd had, dus ik vind dat wel fijn als jullie het even opnemen, maar ik zie dat je al begonnen bent.

Gert: 00:25

- Prima. Maar wilt u dit ook hebben als wij het uittypen dan, wilt u het dan ook hebben?

Robert: 00:29

- Dat zou ik wel fijn vinden, ja.

Gert: 00:31

- Oké, dat is goed, dan sturen we dat op.

Robert: 00:36

- Dat is fijn.

Gert: 00:36

- Goed, we hebben een paar vragen over de organisatie algemeen dan over die ecologische verbindingzones en dan over maatschappelijke vraagstukken. Nou, eerst over organisatie algemeen? Wat is uw functie binnen landschapsbeheer Gelderland, binnen de organisatie?

Robert: 00:52

- Binnen landschapsbeheer Gelderland ben ik de regio coördinator van de Veluwe en de valleien, dus wij zijn actief in heel Gelderland, en dat hebben we eigenlijk in drie deelgebieden opgedeeld. De Veluwe en de valleien, de IJsselvallei en Gelderse vallei. Daar ben ik de regio coördinator van. We hebben de achterhoek en de Liemers als deelgebied en 't rivierengebied en dan regiocoördinator houdt eigenlijk in dat ik bij de gemeentes langsgaan om te kijken of wij uitvoering kunnen geven aan hun landschapsbeleid. Soms helpen wij ook mee om dat beleid vorm te geven. Of zijn we een vraagbaak daarvoor. Voorheen zijn er ook landschap, ontwikkelingsplannen voor opgesteld, en nu zijn ze natuurlijk met omgeving, de visies, structuurvisies, en zo bezig. Dan worden wij vaak ook wel als klankbord bij betrokken. Maar ik zit dan meer op de uitvoerende kant dat ik gemeentes help om echt een uitvoeringsprogramma samen te stellen van projecten. En dan help ik ze ook daar subsidie bij zoeken. Dus de provincie Gelderland die heeft een regeling, landschap en biodiversiteit. Dan kun je allerlei activiteiten op het vlak van het opzetten van vrijwilligersgroepen voor het

beheer van landschapselementen. Dat kan van hoogstam fruit boomgaarden tot vrijwilligers die knotbomen knotten, maar ook allerlei biodiversiteits projecten, dus het maken van insectenhôtels, het aanleggen van bermen, gewoon informatievoorziening daarover, educatie en beplantingsprojecten. Aanleg van klompenpaden, doen wij om het landschap ook beleefbaar te maken. Al dat soort projecten kunnen gesubsidieerd worden en ik help dan zeg maar vaak de gemeente, gemeentelijke ambtenaren, in Wageningen is dat meestal Wilma Pol waar ik mee samenwerken om dan zo'n programma voor vier jaar in te dienen, en daar dus de subsidie bij aan te vragen. En dan dat is mijn regiocoördinatie taak en daarnaast ben ik dan projectleider, dus ik voer dan ook een aantal van die projecten voer ik zelf uit, dus dan ben ik de projectleider voor, bijvoorbeeld een beplantingsplan of voor de aanleg van de klompenpad voor een biodiversiteitsproject of voor het opzetten van een werkgroep. Het kan van alles zijn.

Gert: 03:04

- Oké, oké, dat is mooi. Wie zijn er dan betrokken bij de organisatie en hebben jullie ook zaken op papier staan, zoals een beheers visie of iets dergelijks?

Robert: 03:19

- Echte beheer visies maken wij eigenlijk niet. We hebben wel heel veel informatie op onze website staan over inheemse beplanting, bij wijze van vooral gericht op bewoners in het buitengebied. Het agrarisch cultuurlandschap is eigenlijk ons werkveld, dus de echte terrein beherende organisaties hebben natuurlijk wel een visie, een Gelders landschap en kastelen is zo'n terrein beherende organisatie. In sommige provincies zijn die samengegaan met landschapsbeheer, provinciale landschapsbeheer. Gelderland is dat niet, dat is opgesplitst, dus de tbo, de terrein beherende organisaties, Gelders landschap en kastelen die hebben eigen grond, die beheren hun eigen terreinen, natuurgebieden en kastelen, en wij zijn eigenlijk actief in het agrarisch cultuurlandschap, buitengebied, bewoners, particuliere, agrariërs, die die het landschap daar zeg maar willen versterken of willen behouden. Dat is eigenlijk al onze missie. Ook om daar het landschap de te versterken, te behouden, kwaliteiten toe te laten nemen en ook het oprichten van vrijwilligersgroepen die dat beheer en onderhoud kunnen doen. Dus wij zijn echt in dat agrarisch buitengebied actief.

Gert: 04:34

- Ja, dat was...

Robert: 04:36

- Die informeren wij vaak zeg maar dus wij doen daar projecten vaak mee en die bewoners in het buitengebied die kunnen op onze website allerlei informatie vinden van 'duik in het landschap' heet dat. Als je bij ons op de website kijkt en je kijkt op erven, dan kun je inzoomen met duik in dat landschap op je postcode of je adres, dan zie je in welk landschapstypen je woont, welke karakteristiek landschapselementen in dat landschap voorkomen en hoe je dat dus ook zelf kan versterken met een soort cultuurhistorische erf opbouw. Dan hebben we dan informatie over. Vroeger hadden dat die er allemaal een gebruiksfunctie dat deels met de ontwikkeling van prikkeldraad en kunstmest allemaal

weggevalen. Maar dat is wel de basis waarop wij onze plannen maken, zeg maar, om toch de streekeigen elementen weer terug te brengen in het landschap waar het thuishoort.

Gert: 05:27

- Ja.

Robert: 05:28

- Het laatste jaar of laatste paar jaar zijn we ook meer op biodiversiteit in gaan zetten. Dus alleen met die landschapselement in het buitengebied kom je er nu niet meer als de rest allemaal monocultuur Engels raaigras is met een laag mest erover. Dan heb je nog je soorten niet, dus heb je nog de basiskwaliteit niet. Dus we zijn nu ook heel erg op natuur inclusieve landbouw aan het inzetten en op meer biodiversiteit door middel van, ja, sinusbeheer of eventueel helpen met inzaaien. Dat soort zaken.

Gert: 05:58

- Oké, wat leuk. Dus dat was de volgende vraag ook eigenlijk al een beetje: Wat wil de organisatie bereiken en hoe willen ze dat bereiken? Maar als ik het goed begrijp, is dat dus zeg maar: het terugbrengen van historische, cultuurhistorische kwaliteit van het landschap en dan ook het liefst met biodiversiteit. Biodiversiteit meenemen in die ontwikkeling.

Robert: 06:20

- Ja, dus, het begint natuurlijk met enthousiasmeren en kennisoverdracht. Als wij starten, starten we altijd bottom up, zeg maar, vaak doen we projecten per dorpskern of per bepaald zoekgebied, en dat doen we ook bijna altijd vanuit een bestaande werkgroep of een dorpsraad of een wijkraad dat we die erbij betrekken dat we echt draagvlak voor hebben, dan doen we vaak ook een uitgebreide informatieavond, dat is nu met corona lastig. Dus we doen nu vaker aan Webinars. Voor jullie misschien leuk vanavond is er een Webinar over biodiversiteit in Wageningen. Ik weet niet of jullie daarvoor aangemeld hebben, maar dan zou je kunnen kijken van hoe dat dan gaat. En dan is het, dan ja, dan houden wij het verhaal van het ontstaan van het landschap en het ontstaan van de erven en wat erbij komt kijken hoe je dan zelf daar wat aan kan doen om dat te versterken. Ja, dan kunnen mensen zich inschrijven voor deelname, dan krijgen ze bezoek van onze adviseur, en die gaat dan met een cultuurhistorische kaart bij de mensen langs die laten ook zien van, nou, vroeger zag het gebied hier er zo uit. We verwijzen daar ook naar op onze website, naar die topotijdreis en dat soort zaken, dat mensen zelf ook vanuit historie kunnen zien wat voor gebied ze waren. Die kunnen dan plan krijgen met hoge korting of ze kunnen plantsoen of zaai goed krijgen, dat dan zelf aanplanten of met behulp van vrijwilligersgroepen dat aanleggen, ja en het beheer dan verwijzen we of door naar de agrarische natuurvereniging, die kan soms voor de grote elementen agrarisch natuurbeheer pakketten afsluiten en ja, als voldoende animo is dan proberen we ook vrijwilligersgroepen op te richten. Dus met die natuur inclusieve landbouw zijn we nu aan een starten om ook boeren zover te krijgen om meer natuur inclusief te gaan werken, en dat willen we dan ook doen door daar cursussen te geven en vrijwilligersgroepen op te richten, die dan de agrariërs ook kunnen helpen met dat beheer en de aanleg en dergelijke dus dan komt eigenlijk alles samen dat je het ook duurzaam in stand kan houden, want je kan wel voor bijna niks plantsoen uit gaan delen. Maar als je vervolgens

het beheer niet regelt, dan is het vaak ook niet duurzaam, dus daar moet je de mensen ook wel in meenemen.

Gert: 08:31

- Oké, en wat vindt de organisatie? Want u zegt, dan kijken we naar de historie en wat voor beeld het landschap heeft gehad. Maar welk jaartal? Wat voor structuur? Op wat voor historie vindt het landschapsbeheer dan een goed referentie beeld zeg maar? wanneer is...

Robert: 08:51

- Dat is wel lastig.

Gert: 08:53

- Ja.

Robert: 08:54

- We hebben vaak kaarten van 1850, want heb je natuurlijk ook nog hele gebieden die niet ontgonnen zijn. Na de tweede wereldoorlog was natuurlijk de standpunten nooit meer honger en zware verkaveling en turbo plankgas d'r op schaalvergroting. Dus feitelijk kijken wij vaak 1930, 1950, zeg maar een beetje uitgangssituatie, maar dat wil niet, ja, het landschap is dynamisch, hè dus je kan niet terug naar die tijd zeg maar, tegenwoordig zijn de machines allemaal veel groter. Dus het is niet zo dat wij terug willen naar een verkaveling structuur of een netwerk van landschap, uit die tijd, maar wel dat het principe duidelijk is van waarom die erven de toen zo uitzagen en je moet landschap kunnen blijven lezen zeg maar. Elk landschapstype heeft een bepaalde basiskwaliteit. En je ziet nu dat de landschappen dusdanig uitgekleeft worden dat ze niet meer herkenbaar zijn als zodanig. Als je nu door bijvoorbeeld het Binnenveld fietst, je had daar meerdere landschapstypes. Maar nu is het eigenlijk één eenheidsworst geworden met alle kenmerkende beplanting eigenlijk opgeruimd zijn. Dus je kunt eigenlijk niet meer zien zit ik in een heideontginningslandschap of in het kampenlandschap of in een broekontginninglandschap die ja, die identiteit is steeds minder aanwezig, en dat willen we eigenlijk terugbrengen. Dat het wel op een schaal is maar dat het wel weer herkenbaar en leesbaar is. En dan heb je het nu niet meer over dat elke kavelgrens vol hoeft te staan met beplanting, maar wel dat het repeterend effect optreedt, dat het landschap wel op zich weer leesbaar is en herkenbaar is.

Gert: 10:32

- En wat voor elementen denk je dan aan? Dat gaat dan vooral om houtwallen, maar misschien ook om andere elementen, bijvoorbeeld oude, meer oude soort boerderijen. Of wat?

Robert: 10:44

- Ja, kijk, wij zitten niet echt op het op het stenen vlak, zeg maar dus dan zit je weer bij Gelders genootschap die doen vaak de gebouw adviezen, zeg maar. Wij zeggen dan wel van let op, als je nieuw gaat bouwen let op de richting van de verkaveling en de kleurstelling en het gebruik van materiaal, maar wij zijn meer van de groene aankleding, zeg maar, of het ligt bij landschapstypen over welke elementen je het dan hebt. Dus in een kampenlandschap zullen

we heel vaak houtwallen hebben en in het Binnenveld, langs de langs de slootjes heb je heel kenmerkend, bijvoorbeeld, ja ooit de populieren, maar die zijn zo'n beetje weggehaald, ook deels vanwege de weidevogels, dat natuurlijk niet helemaal goed samengaat, hoge bomen. Maar de knotbomen, knotelzen zelfs in het binnenveld dan ook een heel kenmerkend element. Ja, plasdras oevers zijn natuurlijk ook best mooi en op de akkers daar geen maïs heb staan, maar natuurlijke graanakkers of in ieder geval randen, Flora randen eromheen. Dan kun je ook al wel je winst halen en in plaats van turbo gras her en der wat meer ruige stalmest gebruiken, en wat bloemrijke graslanden erbij of natuur inclusieve boeren erbij, dan krijg je al veel meer mozaïek terug, wat voor allerlei soorten natuurlijk gunstig is.

Gert: 12:07

- En daarom doen jullie ook die monitoring van klein landschapselementen, om te kijken van waar staan we nu en wat moeten nog ontwikkelen om weer dingen terug te krijgen? Of zie ik dat verkeerd?

Robert: 12:17

- Ja, daar is ooit een meet net agrarisch landschap opgezet, een aantal proefgebieden, geloof van 5000 hectare groot of 1000 hectare groot in dat land per verschillend landschapstypen wordt nu volgens mij verzameld door landschapsbeheer Groningen. Die krijgen dan steeds die gegevens binnen en er zou in ieder geval om de vijf jaar herhaald moeten worden en in die monitor met kleine landschapselementen wordt ook de status van beheer en onderhoud aangegeven, zeg maar of de kruid- en struiklaag aanwezig is of op welke tijdsspanne er beheer noodzakelijk is, wat de onderhoudstoestand is en dan kun je eigenlijk zien, als je dat om de vijf jaar herhaald of het achteruitgaat, of niet. Of het landschap verder aftakelt zeg, maar daar komt het dan feitelijk op neer.

Gert: 13:10

- Ja, dat zagen wij inderdaad ook wel in het binnenveld, want wij hebben daar dan ook inventarisatie gedaan, maar er zijn een heel veel elementen die zijn gewoon weer weg, zeg maar, die wel geïnventariseerd zijn bij monitoring klein landschapselementen, maar die was uit 2011. Dus dat is wel weer even geleden. Maar goed. Dus ja, en hoe staat de organisaties tegenover het realiseren van die ecologische verbindingzones dan bijvoorbeeld van de uiterwaarden naar de Veluwe? Of zegt de organisatie van nou, we kunnen beter kijken naar die cultuurhistorische elementen. En als we die ontwikkelen dan zijn we d'r?

Robert: 13:48

- Nou ja, tuurlijk heb je die verbinding nodig om allerlei diersoorten ook een goed leefgebied te kunnen bieden. Dus feitelijk, ja hoe zeg ik dat, ja, onze projecten zijn op vrijwillige basis, hè, dus wij dwingen geen mensen om mee te doen. Dus als wij een project doen. Dan melden zich gewoon mensen aan. En dan heb je eigenlijk allemaal erfjes of buitengebied bewoners waar je wat doet, maar die zijn eigenlijk niet aan elkaar gekoppeld. Dus eigenlijk heb je niet die basiskwaliteit landschap die je zou willen? Die bereik je op dat vlak niet. Dan moet je toch eigenlijk een proces gaan voeren waar je inderdaad dan echt actief mensen gaat benaderen. Van goh kunnen we op jouw terrein wat doen, want daar ontbreekt het vaak, zeg maar, dus dat is wel heel belangrijk om die verbindingen wel voor elkaar te krijgen,

kijk als overal iedereen mee zou doen, en iedereen zou hetzelfde principes en terrein inrichten, dan zou ja die verbindingen vanzelf krijgen. Ja, dat gebeurt feitelijk niet, dus het is wel een stap, bij ons, heb je bijna allemaal particuliere buitengebied bewoners die zich aanmelden, echte hardcore agrariërs. Die hebben wij niet of nauwelijks in beeld die willen eigenlijk ook geen houtige gewassen hebben, want dat kost dan mest opslagruimte, het kost graspercelen opgave, kost ze dat oppervlakte. Ja dat dat werkt niet en die krijg je niet makkelijk mee. Ja, daar proberen we dan via de av binnenveld, die heeft dan weer agrarisch natuurbeheer pakketten, dat moet je een zak geld meenemen, want je kan zeggen van goh: Als je die grasrand niet maait, of geen mest opbrengt, dan kun je daar een subsidie voor krijgen. Dan kan het zijn dat je ze meekrijgt, of als ze een weidevogel pakket af kunnen sluiten, dat je dan een voet aan de deur en dan op die manier wat kan bereiken.

Gert: 15:43

- Ja, oké.

Robert: 15:46

- Dan al met al samen, dus het werk wat de ANV doet en wat wij doen, als dat op elkaar aan zou sluiten, met eventueel zo'n ecologische verbindingszone van de gemeente en provinciale ontwikkelingen, zoals de Binnenveldse Hooilanden die nu ontwikkeld zijn vanuit EHS, zeg maar, het Gelders natuurnetwerk. Ja, dan kun je mooie stappen maken, maar dat is een en verhaal, zeg maar.

Gert: 16:14

- Waar denkt de organisatie dan dat er kansen liggen voor een verbindingszone? Wij zijn eigenlijk op zoek naar ook naar de Quick Wins, hè vanuit de gemeente. Dus hoe kunnen wij daar het beste dan naar kijken? Want boeren die willen subsidie hebben en moeten we dan misschien kijken naar de slootranden? Of waar denkt de organisatie dat de kansen liggen?

Robert: 16:47

- Ja, ik denk zeker het waterschap. Je hebt tuurlijk de gemeente zelf hè, die hebben wegberm in beheer, dus daar kun je natuurlijk al ecologische bermbeheer toepassen, ik weet niet in hoeverre Wageningen daar al een grote stap in heeft gemaakt. Ze zitten volgens mij wel in het leer netwerk ecologisch bermbeheer, wat wij van dat landschapsbeheer hebben gegeven. Dus ik denk dat daar wel stappen in gemaakt worden. Maar volgens mij is het ook wel steeds wisseling van personeel en individuen bij de bij de gemeente. Dus dat maakt het lastig misschien, maar daar zou je naar kijken. Het ligt er ook aan voor welke soorten je het doet, dus als je een ecologische verbindingszone voor een das en boomarter wil maken dan heb je een hele andere invulling van die ecologische verbindingszone nodig dan dat je voor insecten of muizen of iets in verbindingszone gaat maken. Dus dat is de eerste stap, zeg maar. Dus met ecologisch bermbeheer kun je al wat bereiken. Waterschap, wat je zegt sloten, waterschap is ook heel erg bezig, nu met biodiversiteit, verduurzaming antiverdroging dus met plas dras bermen ophogen van waterpeilen, eventueel met randen erlangs dat stukje wat ik zei bij de nieuwe steeg. Ja, het is niet heel groot, maar het is nog wel wat, ik was toevallig vorige week daar, daar was toch alweer een mooie blauwborst in het riet randje en

groepen reeën lopen er rond. Ja, het is nu, dat moet ik eigenlijk niet zeggen, maar onwijs druk met mensen in de natuur vanwege de corona dus de verstoring is ook wel aanzienlijk en dan is zo'n element misschien dan net te smal, zeg maar tussen een weg en een klompenpad ingeklemd om ja echt een grotere dieren rust te gunnen. Maar ja, voor heel veel zangvogeltjes en kleinere organismen is dat dat best wel een mooie stap en voor een agrariër is het net nog te behapstukken en volgens mij is dat stuk ook met waardedaling van de ondergrond ingericht toen, dat zou je Otto moeten navragen. Ja, je moet wel met geld op de plank komen, als je die boeren mee wil krijgen en een stuk agrarische grond wil gaan aanplanten. Ja, dan moet je al bijna wel naar een soort functieverandering toe. En dan zit je wel allerlei bestemmingsplanwijziging en procedures om dat langjarig te kunnen regelen, dus dat is vaak wel lastig. Maar ja, slootkanten, plas-dras, het waterschap, bermen en de gemeente kan natuurlijk ook zelf bij allerlei ontwikkelingen verplichtingen opleggen en daar ook geld aan koppelen. Landschap fondsen bijvoorbeeld, volgens mij is Wageningen daar nu ook mee bezig. Als een boer wil uitbreiden met een stal of iemand wil een woning bouwen in het buitengebied, laat dan geld opnemen in een fonds en leg een grote landschappelijke verplichtingen op. Zeg dan van nou, je mag dat huis bouwen, als dat dan zou kunnen daar, maar het moet wel landschappelijk ingepast worden en je moet een deel van die EVZ gaan vormgeven. Dus er komt gewoon een strook ingerichte houtwal, of weet ik veel wat, te liggen, dus op die manier kun je natuurlijk ook wel wat realiseren.

Gert: 19:53

- Ja.

Robert: 19:55

- Ja, en als je dan over gaat stappen van veel minder intensieve vormen van boeren, dan heb je ook veel gewonnen en daar zitten natuurlijk best wel al veel voorbeeld bedrijven in het Binnenveld. Niet alles zal in Wageningen liggen. Net in Ede heb je Lodewijk Pol

Gert: 20:22

- Lodewijk ja, die hebben wij ook een mail gestuurd.

Robert: 20:33

- Ja, dat is al een biologische boer of in ieder geval een natuur inclusieve boer dia als voorbeeld kan dienen. Je hebt de Hoge Born net boven de WUR, ja die werkt ook al redelijk biologisch en de WUR is natuurlijk een hele grote grondgebruiker, ja, als die wat zou willen doen en je gaf al aan van, die willen eigenlijk niks, maar ze hebben nu wel op heel veel percelen gewoon akkerranden liggen en ik zag nu ook dat ze her en der heggen aan het aanplanten zijn, dus blijkbaar komt daar ook langzaamaan wel wat besef van we kunnen wat meer doen, dat moet je hebben.

Gert: 21:15

- Ja, oké. Wij moeten de verbindingzone vanuit de gemeente inrichten voor de das en de boommarker. Vindt de organisaties dat een goed idee? Want het is natuurlijk wel een nat gebied. Je verbindt twee droge gebieden door middel van een nat gebied, wat vindt de organisatie daarvan en hoe staan jullie daar tegenover?

Robert: 21:46

- Ecologische verbindingzones zijn heel belangrijk en zo'n, das en boomarter zijn een beetje een ambassadeur soort, hè dus als je daarvoor een ecologische verbindingzone gaat maken, dan zal die robuuster en breder en zwaarder worden dan dat je dat voor een kleinere soort doet. Maar ja, daar liften wel allerlei andere soorten op mee. Das en boomarter zullen ook wat hogere opgaande beplanting hebben. Dat vormt aan de ene kant een knelpunt, want daar zit natuurlijk hele fanatieke weidevogel groep in het binnenveld. Die openheid wil. Dus je wil eigenlijk geen opgaande bomen hebben maar ja dassen en boomarters vinden dat toch wel fijn, boomarter zeker als er wat meer bomen zijn. Alhoewel het laatste jaar, ik zit toevallig bij de boomarter werkgroep ook, ik inventariseer boomarters voor de Planken Wambuis van Natuurmonumenten. Tegenwoordig zitten ze bijna in allerlei gebieden waar ze vroeger niet voorkwamen, dus in de binnenduinstrand komen ze nu voor in de Loosdrechtse plassen in bijna alle natte veen moerasgebieden waar nauwelijks bomen zijn zitten ze, dus zo heel nauw komt dat denk ik ook weer niet, dus als daar gewoon een strook met struiken staat dan trekken ze daar ook wel doorheen vermoed ik. Als ze maar genoeg dekking mogelijkheden hebben bijvoorbeeld dood hout en wat takkenrillen en weet ik veel wat. Maar op zich ben ik daar wel voorstander van. Die das, die zal in het binnenveld zelf... Die moeten echt ja toch wel wallen of hoger gelegen zandkoppen hebben willen ze daar een burcht kunnen maken. Ik weet niet of dat overal nu in het Binnenveld aanwezig is, bij die eendenkooi zal misschien wat zijn en in de Kraats heb je natuurlijk wel wat hoger gelegen stukken. Dat zal niet overal het geval zijn. Maar als door trek gebied zou het wellicht wel kunnen.

Gert: 23:33

- Ja, inderdaad, want wij hadden ook met een ecooloog gesproken op school, een leraar en die, die vond het een beetje dom dat wij dat zo deden, want hij zei van ja, je moet slimmer zijn dan de opdrachtgever. Dus je moet aangeven dat dat helemaal niet handig is om dat zo te doen. Maar goed, wij hadden dat ook gemaaild en Taric Schrader had gereageerd, dat als er één keer per jaar één das of één boomarter doorheen zou gaan naar de Utrechtse heuvelrug, dat het al geslaagd zou zijn. Dus eigenlijk met andere woorden, moet het wel gewoon voor doen. Maar dat maakt ook verder niet uit. Een andere vraag kan de organisatie ook een rol spelen in het realiseren van de verbindingzone door bijvoorbeeld de vrijwilligers groepen of meedenken met de ontwikkeling.

Robert: 24:23

- Wij moeten natuurlijk wel ook gewoon betaald worden als we ergens voor ingezet worden, het kan wel meeliften op bepaalde projecten van ons. Dus als wij beplanting projecten hebben of biodiversiteit projecten, dan maken wij plannetjes. Ja, als die in de buurt van die ecologische verbindingzone liggen. Ja, wij gaan sowieso daar streekeigen beplanting adviseren, maar als we weten dat het voor een speciale soort geschikt moet zijn, dan kunnen we daar wel rekening mee houden en onze ontwerpen.

Gert: 24:49

- Ja.

Robert: 24:50

- We hebben toevallig laatst op de Wageningse Eng een aanmelding, maar die bleek uiteindelijk verplichtingen te hebben, die wilde ook iets met een paardenbak gaan realiseren. Dus die bleek in de clinch te liggen met de gemeente, met verplichtingen en vergunningen. Ja, die ligt tegen die ecologische verbindingszone aan en dan geeft die man ons de opdracht om een plan voor hem te maken, terwijl we dan later van de gemeente horen. Ja, wacht effe, hij heeft verplichtingen, het ligt in de verbindingszone, ja die man die wou anderhalve meter kruiden rand hebben. Dan zeg ik ook tegen mijn adviseur: Ja, als die verbindingszone voor een marter en een das bedoeld is, dan ben je er met anderhalve meter kruidenrand niet, dan moet dat veel zwaarder. Dan moet je misschien wel 20 meter breed iets in gaan richten met bomen en struiken. Ja, dat zijn dan van die aspecten, je moet wel op tijd aan tafel zitten en de gemeente helder haar eisen neerleggen bij zo'n deelnemer als daar een verplichting een vergunning aangevraagd wordt en ze hebben daar een ecologische verbindingszone liggen heb je juist de kans om een zware inpassing van zo'n ontwikkeling te doen. Nu gaat het andersom, wij hebben dus feitelijk bij de gemeente en adviesorgaan van de gemeente, de TAWA, de toeristische adviescommissie Wageningse eng, hebben wij neergelegd van stellen jullie nu even de eisen op, dan kunnen wij een goed inrichtingsplan neerleggen. Doen ze dan vervolgens niet ik denk te weinig mankracht, te weinig tijd, noem maar op, dus dan krijgen wij de opdracht van die eigenaar, ja, en die wil zo min mogelijk. Dus dan wordt het eigenlijk een uitgekleed plan, wat volgens de gemeente akkoord opgeeft en dat in die vergunning staat nu dus anderhalve meter wel een bijzinnetje, liefst meer ja, liefst meer. Dat is natuurlijk nooit bindend genoeg als de gemeente van tevoren daar vastlegt van we willen minimaal tien meter brede zone hebben, of vijf meter breed van mij part met een houtwal erbij en kruidenrand en een mantel mantelzoom, dat het wel voor allerlei diersoorten geschikt is, dan alleen een kruiden rand. En je legt dat vast in zon verplichting. Nou, dan hebben ze dat gewoon te pikken, anders gaat gewoon de hele ontwikkeling niet door. Dan is het niet meer op vrijwillige basis, dat bijt dan een beetje met de werkwijze van landschapsbeheer. Maar dan kan de gemeente zelf wel meer bereiken.

Gert: 27:19

- Ja, oké. Wij hadden ook nog iets gehoord over dat de fauna tunnels onder de provinciale weg door zouden liggen, daar. Zijn die al gerealiseerd of nog niet, weten jullie daar iets van? Want wij konden daar verder nog vrij weinig over vinden.

Robert: 27:35

- Als ze er liggen dan zouden ze bij de Droeendaalsesteeg liggen denk ik. dan heb je dat Lumen gebouw als je dan daar richting Bennekom rijdt, volgens mij zou daar een tunnel moeten komen. Dan heb je aan de andere kant van de weg zo'n beetje schraal graslandje. Ik dacht als er een tunnel zou moeten liggen dan zou die daar moeten liggen, maar of die daar al ligt, weet ik niet.

Gert: 28:04

- Nee, precies wij konden daar verder ook niks over vinden inderdaad. We hebben ze ook niet gevonden, dus ik denk niet dat het er dan al ligt maar goed, daar moeten wij dan ook nog naar kijken. En dan wat maatschappelijke vraagstukken, gezien de spanningen natuurlijk

tussen agrariërs en natuurbeheerders in het Binnenveld, of natuurbeheerders in de zin van het realiseren van verbindingszone. Hoe vinden jullie dat daar mee omgegaan moet worden? De boeren uitkopen, zei net al.

Robert: 28:39

- Boeren uitkopen heb ik niet gezegd, wat ik heb gezegd, maar als je een waardedaling geeft voor...

Gert: 28:45

- Ja, functieverandering.

Robert: 28:47

- Functieverandering inderdaad. Als je ze mee wil krijgen, dan zul je toch of met kavelruil moeten komen. Het hele Binnenveldse Hooilanden verhaal, het is natuurlijk ook samen met de boeren en de stichting Mooi Binnenveld, uiteindelijk zijn die ook samengekomen dat die top lagen afgegraven zijn op de grond weer gebruikt is om andere natte percelen op te hoge, toch wel in samenwerking eruit zijn gekomen, en dat die boeren misschien ook een deel van het beheer op kunnen pakken. Dus daar is over te praten, maar je moet ze wel tijdig om tafel zetten met elkaar. Ja, er is gewoon een hogere grond nood in de hele Gelderse vallei. Dus als je wat wil en het kost grond ja, dan moet je daar gewoon voor vergoeden of grond in de aanbieding hebben waar je mee kan ruilen. Anders wordt het een lastig verhaal. Of het wordt iets voor die agrariërs. Dan wordt het ja geen houtige gewassen, maar kruidenranden of akkerranden dat soort. Dat zou dan denk ik, het hoogst haalbare zijn en of je daarmee echt heel concreet je verbindingszone kan vormgeven wie weet, als je vanuit landschapsbeheer of vanuit de subsidie vanuit de agrarische natuurvereniging, kun je bijvoorbeeld ook denken aan een knotbomenrij of een elzensingel die redelijk transparant is met een kruidenrand of een stukje onbemeste strook erlangs, ja dan heb je toch iets maar het zal dan iets marginaler zijn, maar dan kun je toch nog wel wat bereiken wellicht. Dus ik zou bij de boeren niet inzetten op zware houtige gewassen, maar ja.

Gert: 30:25

- Ja, oké. En hoe vindt de organisaties dat er relatie tussen recreatie en natuurontwikkeling moet zijn? Dus het liefst zo weinig mogelijk recreatie misschien, of juist dat je zegt van nou, het is wel handig als, jullie zijn voor klompenpaden natuurlijk, recreatie en natuurbeheer kunnen goed samengaan.

Robert: 30:46

- Ja het is een beetje een gewetens vraag. Als landschapsbeheer maken we natuurlijk de klompen paden. Dan zien de mensen, dan beleven de mensen ook het landschap en die zien natuurlijk dan ook wat er gaande is in het landschap. Dus je kan ze er dan beter bij betrekken en attent op maken wat er speelt in het buitengebied. Zodat ze zich daar bewust van worden en dan zelf ook stappen kunnen ondernemen. Tegelijkertijd heeft het inderdaad ook een verstrend effect. Wij doen het wel duurzaam, wij hebben ook een werkgroep die het klompenpadenbeheer op zich neemt. Die ook, want we zien nu ook met corona dat we drie keer zoveel wandelaars hebben en dat er ook meer zwerfvuil terecht komt dan normaal, we

hebben een werkgroep die ruimt dat op. Maar ja als je veel wandelaars hebt zul je ook een deel verstoring hebben. Aan de ander kant zelfs de directeur van Natuurmonumenten die prijst de klompenpaden omdat eigenlijk de meeste mensen gaan echt naar de grote Veluweparkeerplaatsen, naar de echte natuurgebieden toe waar ze voor heel veel verstoring zorgen. Jullie hebben denk ik wel op het nieuws meegekregen dat de wolf op de Veluwe kapotgereden is vorig het weekend, waarschijnlijk ook door mensen die van de paden af zijn gegaan. Wij trekken juist met de klompenpaden de mensen naar het agrarisch cultuurlandschap waar toch feitelijk iets minder verstoringsoorten voorkomen aan groot wild en dergelijke dan in die natuurterreinen. Dus aan de andere kant kun je ook daardoor mooi zoneren. Je moet natuurlijk bij nieuwe natuurontwikkeling wel gaan kijken naar hoe hoog maak je die recreatiedruk en tot welke delen beperk je dat. Dat hele ingerichte gebied nu bij de Binnenveldse Hooilanden, daar zijn ook een paar paden aangelegd, maar vrij globaal, zodat je toch zonder al te veel verstoring kan genieten van de vogels en de beesten die er zitten.

Gert: 32:49

- Precies, ja. Dat was ook mijn vraag, of dat jullie nadachten over zonering. Verder hebben wij geen vragen meer. Voor ons was dit in ieder geval heel duidelijk. Dit helpt ons verder met het project. Wij hebben geen vragen meer, ik weet niet of u nog vragen heeft aan ons?

Robert: 33:24

- Nou wel een opmerking. Je kunt natuurlijk ook door beheer verbindingzones of gebieden verbeteren voor soorten, je ziet nu heel vaak achterstallig onderhoud. Beheer wordt ook door de agrarische natuurvereniging, door Otto, vaak gedaan. Wij zien, in elk geval in het verleden dat ze bijna alles snipperen en dat dan naar de biomassa kachels van de kalverhouders in het Binnenveld gaat, ik snap dat het natuurlijk weer een bepaalde opbrengst genereert, maar voor heel veel kleine zoogdieren, egels, materachtige is het natuurlijk ook heel mooi als je her en der kleine houtstapels en takkenrillen laat liggen en niet alles afvoert, dus dat soort maatregelen. Gewoon wat ruige hoekjes, rommelschuurtjes laten staan, we hebben nu ook de asbestsanering komt eraan en heel veel oude schuurtjes dreigen gesloopt te worden, daar zitten ook steenuilen, kerkuilen, marters, dat soorten, zwarte roodstaart, dat soort vogels, die komen daar ook voor. Dat is toch wel een aandachtspuntje, dat ook die rommelhoekjes en rommelschuurtjes voor heel veel soorten wel stapsteentjes zijn, hou daar ook rekening mee en met het beheer natuurlijk, niet te netjes allemaal en als je takkenrillen kan achterlaten, niet alles afvoert, heeft dat ook weer zijn functie voor heel veel soorten.

Gert: 34:47

Oké, ja daar zit ook wel weer wat in, dan kunnen we dat ook meenemen. Heel erg bedankt!

Focusgroep Bewonersvereniging Noordwest

Gert: Goed effe kijken, ik weet niet of dat we allemaal straks door elkaar heen gaan, maar effe kijken hoe dat loopt. Ja, jullie zijn natuurlijk allemaal lid van de bewonersvereniging. Wat zijn jullie

verschillende functies daar binnen wat? Wat doen jullie daar allemaal? Peter was al voorzitter hadden we, al had ik al meegekregen. En de rest?

Carlo: Ik ben daar gewoon bestuurslid en ik hou me bezig met op dit moment, onder andere de visie buitengebied van de gemeente Wageningen en die raakt natuurlijk ook de randen van onze wijk, waarbij Binnenveld is aangewezen als energietransitie zone of transitie zone. Nou ja, we hebben daar vooral Emiel. Hij heeft daar alvast een eigen visie of een concept visie op geschreven. Dus we zitten met zijn allen in een werkgroepje met heel veel andere bewoners om daarover na te denken.

Gert: Oké.

Carlo: Misschien kan Emiel dat zelf even uitleggen, maar hij zit gewoon in hetzelfde werkgroepje. Maar misschien.

Emiel: Ja, ik doe hetzelfde als Carlo, behalve dat ik geen bestuurslid ben.

Gert: Maar, is dat alleen de naam, of geeft dat ook meer verantwoordelijkheden en taken dan.

Carlo: Is allemaal vrijwilligerswerk, dus.

Peter: Zo zwaar moet je dat niet zien. Het is vooral als er mensen zijn die een vinger opsteken om wat meer te willen en te kunnen, dan ben je al bijna automatisch bestuurslid.

Gert: Kijk is. Wat voor activiteiten doen jullie dan?

Carlo: Peter.

Peter: Heel breed in de sfeer van belangenbehartiging, bijvoorbeeld rondom die visie buitengebied, maar bijvoorbeeld ook aan de oostkant, is er discussie over een campus route en de bereikbaarheid discussie die daar speelt. Dus hoe ga je Wageningen verbeteren ontsluiten per auto? Nou, dat soort discussie, daar bemoeien wij ons mee, maar niet alleen dat soort activiteiten, ook allerlei wat meer op gezelligheid gerichte activiteiten, voor ouderen, maar ook kinderactiviteiten, maar ook bijvoorbeeld een repair café draaien we. Eens per jaar hebben we een hele dag, overdag zijn dat activiteiten waar de jeugd aan kan deelnemen, zoals een loop door noordwest en 's avonds is er een openluchtconcert.

Gert: Oké.

Peter: En dat is ook al een jaar of 25 gaande en daar komt zo'n 2500 man op af. Maar dat is dan één dag in het jaar, maar op allerlei momenten in het jaar doen wij tal van activiteiten veel voor de kindertjes, maar steeds meer ook in de belangenbehartiger.

Gert: Oké, want jullie heten dan bewonersvereniging noordwest, toch, maar jullie zijn niet alleen dan toegespitst op de woonwijk noordwest. Toch?

Carlo: Jawel, maar dat is een grote woonwijk

Gert: Alleen die woonwijk, dus niet heel Wageningen zeg maar.

Carlo: Noordwest is 2000 woningen dus.

Emiel: Ja, en het gebied eromheen.

Gert: Ja, ja, precies.

Emiel: Dus, we hebben wel één van de grotere oppervlaktes.

Gert: Ja, dat geloof ik.

Peter: Het Binnenveld, dus dat is ook je achtertuin, ik bedoel je tuin onderhoud je ook. Dus daar bemoei je je ook tegenaan.

Gert: Ja, logisch.

Carlo: Ja, nu met je Corona, zie je dat het Binnenveld intensief gebruikt wordt door iedereen. Want ja, iedereen werkt thuis en als men naar buiten wil dan loopt men toch veel het Binnenveld in. Dus dat.

Gert: En maken jullie daar ook veel gebruik van dan, van het Binnenveld? Komen jullie daar veel.

Carlo: Ik wel, maar ja, dat is per persoon natuurlijk. Emiel, de foto van Emiel is zijn uitzicht.

Emiel: Ik loop elke dag vijf kilometer Binnenveld, minimaal.

Peter: Het is echt een uitgangspunt voor heel veel inwoners van noordwest, maar niet alleen van noordwest. Zelfs uit andere delen van Wageningen komen ze er helemaal hier doorlopen richting het Binnenveld, zeker wat Carlo net zegt. Juist in deze tijden gaan mensen tussen de middag wandelen omdat ze anders de hele dag alleen maar naar het katje zitten te kijken.

Emiel: Ja, dus het gebied zit niet extreem vol en het is nog net veilig Corona technisch. Maar het zit behoorlijk vol met wandelaars, hardlopers, fietsers en skaters, ik denk dat daar...

Carlo: Ja, met van die mensen met die hele grote camera's.

Emiel: Ja, en veel vogelaars, met telelenzen en verrekijkers, tot voor kort waar we het enige blauwborstje zicht gebied in Nederland.

Gert: Ja, dat geloof ik inderdaad dat het hele gebied overspoeld wordt met vogelaars. Ja, dan krijg je dat.

Emiel: Misschien praat ik voor mijn beurt, maar de recreatiefuncties van dit gebied zijn top, belangrijk prioriteit dus wandelen, fietsen, skaten hardlopen, dat zijn ze denk ik, hè.

Carlo: Maar de verschillende recreatie vormen botsen wel eens met elkaar, want niet alles is evengoed ontsloten. Dus.

Emiel: Dus recreatie, graag op nummer één jullie scriptie.

Carlo: Ze gaan over het landschap hoor, over de verbindingszone.

Emiel: En dan op nummer twee, het fraai uitzicht, het ongelooflijk mooie uitzicht van het gebied. Het is een van de mooiste uitzicht, je ziet het achter mij, je ziet het achter Carlo, vormen van heel Nederland, ook omdat het een rustgebied is. Dus uitzicht en recreatie.

Gert: Oké, dus het liefst zouden jullie inderdaad zien dat wij een verbindingszone aanleggen met een pad erin. Als ik het goed begrijp dat je dan de dieren ophaalt, van de doelsoorten, op de Veluwe en die breng je dan naar de Binnenveldse Hooilanden. Dat is eigenlijk, want dan heb je gelijk je wandeling en je helpt ons.

Emiel: Ja, maak de strook maar lekker breed.

Peter: En ook even een knelpunten: als je een ecologische verbindingszone creëert, moet je wel kijken hoe je ook juist recreatie daar mogelijk maakt zonder dat je elkaar bijt. Dat is wel het spanningsveld dat daar aanwezig is.

Gert: Maar als je kijkt volgens mij bij een ecologische verbindingszone die dieren migreren vooral 's nachts hè.

Peter: Niet helemaal nee, als je kijkt naar de reeën die bij de hooilanden lopen, maar als je ook kijkt naar het type vogels die hier gewoon in de weilanden of in het binnenveld lopen. Ja, die worden vaak verstoord door wandelaars. Een vaak nog wandelaars die ook nog een hond hebben en vaak laten ze die zelfs los, je hebt zelfs voorbeelden van vogels die aangevreten zijn door loslopende honden dus.

Carlo: Het landgoed de Lieskamp bijvoorbeeld daar staan borden dat honden er niet meer gewenst zijn. Dat is een particulier terrein natuurlijk. Dat moet toegankelijk zijn, want anders krijg ze hun beheersubsidie niet, maar die heeft daar gewoon bij de ingang een bord staan geen honden meer, vanwege de overlast die ze veroorzaken. Nou ja, want de hondenpoep natuurlijk, maar ook het opjagen van allerlei vogels. Maar goed, het is ook bij sommige plekken waar een zeldzaam vogeltje gezien wordt Emiel noemde de blauwborst, maar je hebt ook de waterral, dan is er op één plek, waar dat beestje zit, dan zie je dan in één keer tien man met een camera staan. Ja, ik weet niet of dat heel verstandig is.

Emiel: Dat is toevallig dezelfde plek als blauwborst.

Carlo: Ja, die zit op dezelfde plek. Ik weet niet hoe ik tegen mekaar iets opzoeken of zo, maar dat is dezelfde plek. Inderdaad.

Emiel: Maar dat kan ik toch nog wel een iets positiefs verhaal vertellen, honden is inderdaad het punt, wandelaars valt reuze mee, want dat blauwborst punt, wat dus ook in Nederland op de kaart stond, waar dus van alle kanten mensen naartoe kwamen, dat is wekenlang goed gegaan. En dat ging eigenlijk pas mis toen de boeren daar met grote giertank langs gingen. Toen is die waarschijnlijk vertrokken. Misschien zit er nog. Dus op zich wandelen en fietsen gaat goed samen, met honden moeten we een beetje oppassen.

Gert: En met boeren ook dan? Nee, dat is lastig, punt denken of niet.

Emiel: In dit geval wel, ik denk dat het meestal wel wat meevalt, maar in dit geval loopt een weg langs dat punt, en die is vrij smal en als je daar met zo'n enorme giertank en trekkers, overgaat ja, dat is natuurlijk echt overkill.

Gert: Ja.

Peter: Maar dan heb je het over de westkant en aan de oostkant heb je weer andere type vogels. Dat zijn ook vrij grote verzameling vogels, ik ben de naam even kwijt.

Carlo: Kievieten, patrijzen, fazanten.

Peter: Vooral patrijzen zitten daar en dat is een vrij grote kolonie als je dat landelijk afzet. Wat dus een vrij een mooie plek is waar juist die patrijzen zitten en ook de gele kwikstaart en dat soort dingen.

Emiel: Wat de patrijzen zijn overigens niet zo schuw, maar dat kleine spul wel iets meer.

Gert: Oké.

Emiel: Maar je hebt dus best een brede strook nodig, want wat er nu ligt stelt niks voor en wordt bovendien af en toe per ongeluk weggemaaid, geloof ik, dat is niet echt handig. Dus ja, ik roep maar dat het goed zou zijn om het wat breder te maken.

Gert: Ja.

Emiel: Ga het in godsnaam niet afsluiten voor mensen, en ga het ook niet vol zitten met hekken of hoge bomen.

Gert: Nee, maar die gronden daar, die zijn volgens mij alle stukken waar nu een verbinding zone ligt, liggen volgens mij al over de agrarische gebieden. Waar we nu overheen moeten met de verbindingzones is allemaal van Wageningen universiteit volgens mij.

Emiel: Dat klopt.

Carlo: Dat klopt, practice what you preach, daar zijn ze bij de WUR niet zo goed in.

Gert: Nou, wij hebben dan ook de andere groep. Er is nog een groep van de Nieuwe Nu, die gaat over de noord-zuidverbindingzone richting de Grebbedijk naar de Binnenveldse Hooilanden, die zijn daar nu mee bezig. Die hebben een interview gehouden, met iemand van Wageningen universiteit, maar die man die zei ook duidelijk van ja Wageningen universiteit, onderwijs is gewoon topprioriteit en waarom zijn wij naar Wageningen gekomen, omdat hier drie verschillende soorten gronden heel dicht bij elkaar liggen. In het zuiden heb je de klei, dan heb je het veen en het zand, en dan kunnen ze die onderzoeken op alle verschillende gronden doen, zeg maar. Dus die Wageningen universiteit is nog een heikel puntje. Ja, omdat u zegt practice what you preach, maar ja. Het is natuurlijk nog steeds een onderwijsinstelling, ja, ik weet niet, dus dat is gewoon heel lastig.

Carlo: Ik bedoel ik werk zelf bij het ministerie van landbouw, bij LNV. Dan zie je dat allerlei subsidies moeten naar landschapsbeheer en dergelijke, voor al die onderzoek naar die subsidies wordt Wageningen universiteit ingeschakeld, dan denk ik van ja, dan moet je ook laten zien hoe dat in de praktijk uitgevoerd wordt. Je hebt daar een aantal mooie gronden liggen in je tuin, laat dat zien, en dat hoeft niet de wereld aan grond te kosten. Ik snap best dat ze dat zelf nodig hebben en dergelijke, maar ze hebben ook heel veel grond af kunnen stoten bij andere boerderijen, bijvoorbeeld in Flevoland, in Groningen en in Brabant daar hebben ze ook proefboerderijen gehad, waar ze de grond ook afgestoten hebben. Ze proberen het hier te concentreren, dat klopt wel, maar als jij roept dat je de university of life sciences bent, dan moet je ook laten zien dat je weet hoe je met de omgeving om moet gaan. Dus dat is een beetje, maar dat hoeft niet in het verslag te staan hoor.

Emiel: Ik denk dat er dus best de ambitie mag zijn en dat de gemeente daar met de WUR moet over gaan onderhandelen. Jullie hoeven daar niet voor te duiken, denk ik.

Gert: Nee, dat wordt heel lastig, want wij hebben hier volgens mij acht of negen weken voor, dus het is echt voor ons een leerproces en meer is het op dit moment ook niet. Ik bedoel, het zal niet zo zijn dat dit plan per se gelijk uitgevoerd zou worden. Misschien dat er iets op wordt voortgebouwd. Ja, ik denk dat dat alleen in de meest ideale situatie zo is. Voor de gemeente kan het natuurlijk wel een handvat zijn, dus dat is ook belangrijk.

Carlo: Ja, als je kijkt naar die verbindingzone, je zegt net terecht van, sorry dat ik veel het woord nemen, een groot gedeelte is al gerealiseerd op landbouwgrond, en dat is in principe ten noorden van onze wijk en ten westen van ons eigenlijk het stuk wat nog ontbreekt is inderdaad ten noorden van de campus. Daar moet nog een verbinding aangelegd worden en daar heb je bijvoorbeeld de Born die zorgboerderij, die probeert volgens mij ook iets te doen, maar volgens mij komt beklijft dat nog niet echt. En de vraag is die verbindingzone wil je dat een permanent ingerichte verbindingzone maken, want je ziet ook wel dat er hier en daar boeren zijn die zijn bezig met akkerranden beheer en dergelijke. Maar is dat voldoende?

Gert: Je hebt daar ook de weidevogel groep zitten, die zit daar ook volgens mij in de buurt, maar die willen volgens mij weer geen grote bomen, want grote bomen dat bevordert weer de predatie door eksters en kraaien.

Carlo: En buizerds en sperwers.

Emiel: Eksters is een groot probleem in de wijk.

Gert: Dat is ook weer een lastig punt, maar goed, wat is jullie visie eigenlijk op het op het binnenveld? Dan heb ik eigenlijk onderverdeeld. Een paar vragen: wat vinden jullie van het huidige landschap? Wat vinden jullie belangrijk in het Binnenveld? Waar er zitten volgens jullie de verbeteringen in het Binnenveld? En waar zitten volgens jullie de knelpunten in het binnenveld? Nou, eerst: Wat vinden jullie van het huidige landschap? Hoe dat het er nu uit ziet.

Emiel: Schitterend, schitterend.

Peter: Ja, maar vooral door de openheid. De openheid van het landschap dat is eigenlijk één van de kwaliteiten van het Binnenveld, dus alles wat je daar meer doet en creëert in de zin van zonnepaneelveld of iets van dien aard. Dat is eigenlijk de verstoring van de schoonheid van het Binnenveld.

Carlo: Je zou natuurlijk wel iets mee kunnen naar iets meer ecologisch beheer. Kijk heel veel Engels raaigras, nou ja, dan zou je eventueel een bloemrijk grasrand van kunnen maken of dat soort zaken dat wat biodiverser wordt. Maar goed, dat is volgens mij een kwestie van overleg met die boeren en hoe kunnen zij daarin meegaan? Dan help je daarin, ik bedoel het blijft privé grond, dat blijft van een boer, en die moet er zijn kost op verdienen natuurlijk, maar ja, het landschap zelf, ik denk juist die openheid met hier en daar een bomenrij. Dat maakt het bijzonder, denk ik dus dat. In het verleden stonden er trouwens achter een aantal hele grote populierenlanen, geleidelijk aan worden die allemaal wel gekapt.

Gert: Langs de Veensteeg daar hebben ze toch een hoop populieren gekapt?

Carlo: Ja, ja, langs de binnenhaven liggen ze nog, langs het nieuwe kanaal.

Peter: Die zijn weet herplant, maar dat duurt weer 30 jaar voordat die, wat groter zijn.

Carlo: Als ze dan vervolgens ook weer voor de helft platrijden, dan zeker.

Gert: Maar ze hebben geen populieren meer terug geplant toch of.

Carlo: Nee, nee, daar staan elzen, wilgen en iepen.

Jochem: Ze zijn toch ook weggehaald voor weidevogels?

Carlo: Nee, bij de aanleg van de Binnenlandse Hooilanden hebben die grote trekkers hier en daar wel eens een boom platgereden. Ik denk tot een kwart tot een derde van de bomen en toen gesneuveld, maar daar hebben ze een groot gedeelte weer van teruggepakt, dus dat is met redelijk grote veren.

Gert: Maar nou zitten ze daar weer met het probleem dat al die vogels zich kapot vliegen tegen die hoogspanningsleidingen, tegen die hoogspanningsdraden.

Carlo: Leidingen liggen er al 40 jaar, dus dat.

Gert: Ja, maar eerder stonden die populieren, daar en dan vlogen ze over die populieren heen, dan vlogen ze automatisch ook over die draden heen. Maar dat is nu niet het geval. Maar goed, want we hebben ook een interview gehad met stichting mooi binnenveld dan.

Emiel: Ja.

Gert: Maar goed dan een andere vraag, wat vinden jullie belangrijk Binnenveld? Hebben jullie eigenlijk ook beantwoord die openheid, hè en ja.

Carlo: Behouden recreatief gebruik.

Gert: Ja, recreatief gebruik.

Carlo: Precies.

Gert: Oké, waar zitten volgens jullie nog verbeteringen in het Binnenveld, wat zou nog verbeterd kunnen worden?

Emiel: Ik roep dan altijd meteen klompenpaden, daar zijn we mee bezig, maar dat is lang niet het enige. We zijn bezig met te kijken of er een aantal opties zijn voor nieuwe stukjes klompenpad.

Gert: Oké.

Carlo: Ik denk aan de randen van al die weilanden en akkers, daar zou je denk ik creatieve mee om kunnen gaan, als je kijkt naar die sloten, maar goed dan praat ik vanuit persoonlijke titel. Dat zijn lang nog allemaal niet natuurvriendelijke oevers. Dus dat, dan zou je ook heel grote winst kunnen halen en het hoeft niet eens zoveel rond de kosten.

Emiel: Ja, ik ben het met Carlo eens, het is relatief eenvoudig te doen, klein strookje langs de watergang, de watergang zelf ervoor benutten en dan moet mensen met hun maaimachines wel effetjes geleerd worden, wat wel en niet, daar zit ook een problemen.

Gert: Ja, volgens mij, mag je dan maar één kant van de watergang begroeiing laten hè, want ze moeten de watergang nog kunnen schonen en dan moeten ze er wel langs kunnen.

Carlo: Er vindt een hele discussie plaats op dat vanaf 2023 ecologisch sloot schonen verplicht moet worden. Maar dat is een andere discussie.

Gert: Oké, maar goed ik neem aan dat je nog steeds de sloten moet blijven schonen.

Carlo: Ja, ja, precies.

Gert: Dus je kunt je kunt niet anders dan ook, maar aan één kant: zon, ecologisch waterkant creëren zeg maar.

Emiel: Weet je hoe ze het doen? Je hebt natuurlijk waterschappen, de grotere waters. Die doen ze met een bootje.

Gert: Ja.

Emiel: En daar heb je zo'n trekker met zo'n herder maaier een soort trekken bij de herder maaier dat kan ook wel in bloemrijke bermen. Dan rijdt hij wel wat kapot, maar het is altijd nog heel veel beter dan geen bloemen.

Gert: Dat is waar.

Emiel: Ja.

Gert: Oké, nou ja, knelpunten volgens jullie waar zit de knelpunten?

Peter: Eén van het van het waterschap, ze vernielen vaak veel meer dan nodig is. Bepaalde mooie oevers waar we het net over hebben, die worden vaak kapotgereden, en ook kapot gemaaid omdat er wel instructie liggen. Maar het is een beetje de ouderwetse manier van maaien, gewoon alles plat en klaar.

Emiel: Ja, met name aan de noordkant van Wageningen heeft dat nog alles gespeeld.

Gert: Oké, ja. Hoe moet je dat oplossen dan? Moet je dan bijvoorbeeld een boete uitschrijven als ze zoiets doen.

Carlo: Waterschap schrijft zelf boetes uit dus die moeten zichzelf dan een boete schrijven. Dus dat is lastig

Gert: Net als de belastingdienst die beboete ook zichzelf.

Carlo: Ze besteden het meestal uit aan aannemers, hè dus in principe, die krijgen een protocol en ze moeten gewoon controleren dat die aannemer het protocol goed volgt. En dan zeg ik in principe, ga je dan niet een hele kant maaien, maar dan haal je gewoon een stuk eruit en een paar maanden later kom je voor de volgende stukken, dus dat, dat is een beetje volgens mij wel Peter bedoeld.

Peter: Betere instructie naar die loonmaaiers.

Gert: Oké, dan iets anders, op de site van de bewonersvereniging wordt er gesproken over een visie, visie voor het buitengebied, maar veel verandering gepland staan. Ja, maken jullie je zorgen om deze veranderingen, want energietransitie gebied, noem al die veranderingen, maar op. Ze willen eigenlijk heel veel doen in een klein stukje, maken jullie daar zorgen over?

Carlo: Ontzettend.

Gert: Ja.

Emiel: Wat er gebeurd is, is dat door een hele rare politiek constructie is al het buitengebied van Wageningen vrijgesteld, van dat er ook maar iets hoeft, behalve bij ons een heel klein beetje ten zuiden daarvan. Dat is heel raar en dat betekent dus dat alles wat Wageningen wil met zonnepanelen, tiny houses, you name it, dat ze wel allemaal in dit gebied moeten, terwijl dit gebied juist door haar openheid het minst geschikte gebied is om in te rommelen je kijkt naar de oostkant van Wageningen. Dat is een sterk verrommelt gebied. Als je daar één of twee extra rommel zaken in

plaats. Daar ziet niemand dat als je hier doet naar kijk, maar naar mijn achtergrond en die bij Carlo minste geringste zie je mega en verstoort het uitzien. Dus ja, er is veel reden voor zorgen.

Gert: Maar hoe moet je dan tegemoetkomen aan de maatschappelijke wensen? Want iedereen heeft natuurlijk zo'n wensen, ja, moet je dan bepaalde wensen gaan zeggen van nou dat dat? Dat doen we niet, bijvoorbeeld, zoals zonnepanelen of noem het maar op.

Peter: De spanning zit vooral in het feit dat Wageningen alles op eigen grondgebied willen realiseren en ze willen allemaal binnen hun eigen relatief kleine grondgebied dat Wageningen heeft. Terwijl je feitelijk in regionaal verband veel meer de discussie moet voeren over plekken die de veel geschikter voor zijn en in de regionale energiestructuur, wat is het in de rest staat strategie? staat vooral ook aangegeven van dit soort dit soort zonnepaneel velde en om windmolenparken gaat die vooral laatste fysieke infrastructuur creëren, dus langs wegen en dat soort zaken dus langs een a30 en een a12 waardoor die veel meer geïntegreerd er worden bij dat soort functies. En nu zet je feitelijk alles moet binnen de eigen gemeente.

Carlo: Sterker nog, alles moet binnen het binnenveld geregeld worden en dat is ook een beetje. Dus ik, we zeggen dan dit is een. Neem die discussie. Nou, daar ben ik het niet mee eens, want kijk de wordt dan het argument van nature: 2000 de uiterwaarden natuurlijk op de Veluwe. Dat snap ik allemaal wel, maar langs de grift ligt ook aan natura 2000 gebied en ik denk dat het ook meespeelt. Een deel van het binnenveld onbekend op het middenveld onbekend is bij een bij een deel van de Wageningers die meer in het centrum wonen en aan de oostkant wonen. Want het is allemaal grasland en er is genoeg ruimte om dat te realiseren, maar door die hele hoge ambitie te concentreren op een klein plekje vergroot je wel de overlast dus. En daarnaast nou ja, de peter noemt, dat ook elke keer als overleg hebben. 18 procent van de ondernemers heeft een zonnepaneel op zijn dak. Of tenminste achttien procent van de daken van ondernemers ligt een zonnepaneel op, dan zou je zeggen begin daaraan? Ik heb ook wel eens geroepen een parkeerplaats overkappen met zonnepanelen. Dat is minder schadelijk voor de natuur dan een weiland vol te leggen. Dus dat en.

Carlo: Dus ja, d'r zit. Het is niet zozeer dat dat dat dat we meteen tegen zijn, maar het is wel van ja. De last was ik heel erg neergelegd op één klein gebiedje van heel Wageningen. Dus dat maar dr, zijn ook alternatieve. Waarschijnlijk, en die zullen eerst onderzocht moeten worden en dat er hier dan een paar zonnewijzers komen te liggen.

Gert: Oké. Ja, wat? Neem jullie allemaal? Ik neem aan, tenminste dat jullie ook een soort van visie opstellen voor het gebied, hè, weet je wat jullie, jullie visie, zeg, maar wat neem jullie daar allemaal mee? Wat zijn de criteria waar jullie? Jullie leggen bijvoorbeeld aan de hand van de visie van de gemeente en aan de hand van de visie van de gemeente. Doe je je eigen visie opstellen of hoe werkt dat.

Carlo: Emile, jij bent die het meest mee bezig geweest.

Emiel: Ja, als we die volgorde zouden houden, dan zou er een rampzalige stuk uitkomen, denk ik. Wij zijn eerder actief, vooruitlopend op de gemeente, ook in het inspraak proces, dus daar heel veel visie van mensen vanuit het noordwesten ingebracht in alle processen die afgelopen jaren gespeeld hebben. We hebben helaas moeten constateren dat die bijna zonder uitzondering aan de kant zijn geveegd. Ik, ik kan het niet anders zeggen. Het is ook te zien, want de inspraak is voor een deel online vastgelegd. Dan zie je dat daardoor 173 managers ingesproken en als van die 173 mensen is niets in de feitelijke visie, buitengebied van de gemeente terechtgekomen, dus daar ligt echt wel een

dingetje en een spanningsveld. We hebben onze eigen ideeën en je hebt je voor een groot deel gehoord hebben, ook over al wat op papier staan. Dat heb ik jullie al toegestuurd. Misschien moet je even mail kijken en daar zijn we heel erg mee bezig op dat verder te ontwikkelen. De groep aan het uitbreiden dat jij mee bezig is, maar de grote lijnen zijn openheid van het gebied specifieke kenmerken, waaronder ook het kwelwater, bijvoorbeeld dat we een heel mooi natuurgebied hebben, maar dat natuurgebied loopt door tot in de wijk noordwest. Dat houdt niet op bij het Binnenveldse Hooilanden. Sterker nog, de meeste telelensen van natuurliefhebbers hebben de afgelopen maanden in de wijk gaan lopen om daar ransuilen te fotograferen.

Gert: Ja, die hebben we zelfs ook nog gezien toen wij naar het gebied ook en toen hebben we, maar ik weet niet eens zo veel minder zaten aan mij in ieder geval een boom. Zaten er een stuk of tien.

Carlo: 23 geloof ik. Of 26 zoiets

Emiel: Ja, maar dus niet houdt op bij de grens voor alle binnenlandse Hooilanden natuur houdt op aan de andere kant van de grens van de wijk noordwest en openhouden van die zichtlijnen, die hierachter Carlo zo prachtig ziet, maar achter mij misschien nog wel beter. Dat is heel belangrijk. Recreatie versterken, we hebben behoorlijk wat snelverkeer sluipverkeer over de wegen lopen die echt wel moment heel storend zijn vanwege de grote groepen wandelaars ook gevaarlijke situatie dat, en dan proberen de openheid en de verwevenheid met de natuur te handhaven. En ik denk de richting die Carlo opgaat om gewoon vooral de sloten en de randen van sloten te gebruiken om natuur nog iets te ontwikkelen, dat dat er een hele goede is die past bij het gebied, maar niet enorme boom bossen neerzetten of schuttingen of hagen. Want dat past gewoon niet. Ik denk dat dat de hoofdlijnen.

Gert: Waarom niet, Want van vroeger uit is dit een hagen landschap natuurlijk ook hè.

Peter: Dat is een beetje een. Dat is een beetje een utopie.

Carlo: Oh.

Peter: Tien jaar heeft dat er gespeeld in.

Emiel: Nee.

Peter: Begin 1900, maar daarvoor was het helemaal geen laag. Hagen landschap. Het is net welk jaartal je aanhoud

Emiel: En de gemeente heeft in haar visie verschillende jaren waar ze kleine stukjes hagen op de kaart zagen, gecombineerd tot één kaart waarvan al die jaren de stukjes hagen bij elkaar stonden. Er waren eigenlijk niet eens, hagen en vervolgens gezegd dat dit landschap was, en dat is het historische. Onjuistheid staat ook in die 173 reacties op de inspraak die niet gebruikt zijn.

Gert: Wij kwamen inderdaad tegen dat het een hagen landschap was, aldus maar goed.

Emiel: Dat is dus onjuist.

Peter: Oké, die werden eigenlijk alleen maar gebruikt om het vee bij elkaar te houden, waardoor het vee vrij op de weilanden kon lopen en niet weg konden. En daarmee – daar hebben ze een haagjes omheen gezet – eenvoudigweg om dat te beschermen. Tegen vossen en dat soort zaken dus.

Gert: Oké, en die die 173 mensen is dat die enquête die jullie hebben gehouden.

Carlo: Nee dat is een andere enquête die hebben we zelf georganiseerd en daar hebben we 235 reacties op gehad. Oké, en die de resultaten, die hebben we anderhalve week geleden gepubliceerd. Ja, dat is voor ons wel de basis voor de voor de verdere uitwerking van die visie en ook een basis voor gesprek met de gemeente en eventueel initiatieven, want er wordt er allemaal zonnepark ontwikkeld, hier vlakbij bij het agrobusinesspark. Dan gebruiken wij de input van die enquête en 235 vinden wij een hoge hogere respons voor een wijk met 2000 woningen dus.

Gert: Oké en wij kunnen, want het slaat online dus wij zouden daar ook bij kunnen. Toch dan.

Carlo: Volgens mij is dat ik je online, maar dan kijk ik even naar peter.

Peter: Dat weet ik niet zeker, ik eh. Volgens mij heb ik het wel aaneen.

Emiel: We hebben een PowerPoint toch?

Carlo: Ja klopt

Emiel: Presentatie, dat klopt.

Gert: Als het niet kunnen vinden dan mailen, want anders wel effe, maar ik denk dat we het wel kunnen vinden oké, nou dan even over die verbindingzone die wij aan moeten leggen. Begrijp jullie het belang van die verbindingzone? Waarom dat overigens waarom de gemeente, dat wil.

Emiel: Waarom hij dat allemaal willen

Emiel: De gemeente is maar een mini spelen dit geheel dit is nationaal beleid.

Carlo: Vroeger heette dat, EHS is tegenwoordig nationale natuurnetwerk.

Gert: Oké, ja, dat is jullie mening tegenover het aanleggen van verbindingzone. Ja, je zei net al die slootkanten.

Emiel: Een schande dat het nog niet gebeurd is.

Gert: Ja.

Emiel: mag ik dat zeggen.

Gert: Ja, voor mij wel, we typen wel alles uit, want het wordt ook allemaal geanalyseerd in een speciaal programma, dus.

Emiel: Nou ik herneem – het had misschien nog wel iets eerder ook gemogen–.

Peter: Hij was wel een discussie is, maar dat is even aangrenzend bij de discussie: born oost, en dat is een aangrenzend ontwikkeld stuk. Wat de WUR wil bebouwen met allerlei kantoorgebouwen dan is wel de discussie. Hoe ga je naar de verbinding met dit met die ecologische verbindingzone doortrekken over die born oost en de raad heeft gezegd: ja, bepaalde delen moeten wij daarvoor op die manier inrichten en ten dele moet je dat ook via de blauwe bergen. Dat is langs de Nijennoord allee en via het dassenbos moet je dat organiseren. Dus die verbinding zou je ook op één of andere manier moeten versterken. Schuine streep moeten behouden, dus daar ligt ook nog wel een punt. Hoe ga je dat dan ook verbinden met de rest van het Binnenveld.

Gert: Is dat dat stuk waar jij het over hebt? Is dat nog gemeente Wageningen of is dat de gemeente Ede? Oké, oké, het zeg mij verder: niks.

Peter: Het dassenbos ligt aan de oostkant van noordwest, dat is een 200 jaar oud ja bosje is eigenlijk overdreven, maar een klein, klein bosperceel waar nog een oude rabat structuur licht. Want dat was moeras. Heel vroeger, en daardoor hebben ze dat allemaal op rabatten aangelegd en die verbinding loopt door richting Wageningen naar de blauwe bergen. En die blauwe bergen moet dan weer verbonden worden. Langzaam zie je een strook achter. Via de sportvelden, je daar hebt. Naar de born oost oké en die strook die is vrij smal en het is de kunst om die te versterken.

Carlo: Kan nog wel even laten zien, misschien met Google Maps.

Emiel: Goed om daar ook echt een punt van te maken en jullie scriptie.

Carlo: Dit deel ik weet niet of jullie mijn muis kunnen volgen

Gert: Vlak naast de campus is dat ja.

Carlo: De blauwe bergen, dat is dit park hier.

Gert: Oké. Dat, dat valt inderdaad volgens mij. Net buiten ons gebied de gemeente heeft inderdaad.

Carlo: Ja die begint hier waarschijnlijk.

Gert: Maar daar zal de WUR niet mee willen werken, Wageningen universiteit, want op dat perceel hebben ze volgens mij net een onderzoek lopen.

Carlo: Ze willen hier een fietspad aanleggen.

Gert: Ja.

Carlo: Naar dat gebouw wat ze aan het bouwen zijn, maar er ligt hier aan de zuidkant dan een fietspad. Maar daar willen ze dus een westelijke ontsluiting maken. Ze hebben het allemaal bomen gekapt en is al wat ophef over ontstaan, omdat dat de structuur van dat Bos schaadt. Wat ze kappen willen Ze compenseren aan de zuidkant. Maar dat is een beetje lastig, want daar ligt een weg. Dus je kunt niet compenseren, dus dat dus je moet in het asfalt planten, maar dat heb ik nog nooit eerder gezien.

Emiel: Er staat jullie natuurlijk niks in de weg op de kleine stukje nog effe mee te nemen of op te nemen

Carlo: Maar dit is wel natuurlijk meer bebouwd, hè en het idee van dat hier, als je deze want hier ligt dan het sportpark. Nou ja, daar zat vroeger een hele goede groene rand langs, maar die is een stuk minder groen. Op dit moment.

Peter: Kijk ik net ten zuiden van eh van zeg maar dat gebouw van Unilever, daar loopt een strook.

Carlo: Hier dit, dit is het gebouw.

Peter: Ja, en daar ten zuiden van heel kort erop, is een strook waar nog een houtwal ligt.

Carlo: Ja.

Peter: Probeer die houtwal Toch te versterken op dat die ook die verbinding met de born oost waren, dat aeres hogeschool staat, dat is de born oost, om die te versterken en in stand te houden.

Carlo: Maar is dat realistisch. Dat is een heel drukgebied hier met sport.

Peter: Ja, maar ja, maar dat is nu wat discussie dat ze zelfs een aantal eh, de studentenhuisvesting, een aantal woningen extra gaan bouwen op de campus, net op een strook, want juist ook een beetje historisch is ten aanzien van wat ook 200 jaar oud is. Wat vlak tegenover dat kleine winkelcentrum ligt.

Carlo: Hier zo ja, maar goed als je een ecologische verbindingszone krijg, je loopt natuurlijk het kloppen pad. Staat ie duidelijk hier eerder deze. Deze boer, die doet al een ecologisch randenbeheer die heeft die net een heg ingeplant zag ik.

Gert: Ja.

Carlo: Aan deze kant zien ja, dus, het is logisch om dan in het verlengde daarvan, aan deze kant die kant uit te gaan. En je hebt hier de hoge born. En volgens mij zit hier ook al een bloemrijk grasland en dergelijke.

Peter: Aan de ene kant ja

Emiel: Mensen die ik moet weer met mijn baan aan de gang, veel succes.

Gert: Heel erg bedankt. In ieder geval.

Emiel: Oké.

Carlo: Oké, dus in principe, als je dat dat goed ontwikkeld, dan mis je eigenlijk nog het stuk van hier naar de born, en dat kan via deze kant en dat kan via die kant.

Peter: Het is waarschijnlijk en dat je dat moet doen.

Carlo: En hier is een fietspad aangelegd. Je had natuurlijk met dat fietspad tegelijk. Er moest toch om grond aangekocht worden. Had je misschien een extra stroken aan kunnen kopen waar we het ingericht had kunnen worden? Dat is allemaal achteraf. Dan doe je denk ik niks aan, dus dat.

Gert: En als de grond van Wageningen universiteit dat volgens mij willen, ze die ook niet echt verkopen, want ik ook weer uit het interview – werd ook duidelijk gezegd van ja het geld is. Geld is echt geen probleem voor Wageningen universiteit bedoel ja dat dat vonden ze niet. En hoe zeg je dat het, ook al zou de gemeente met geld over de brug komen, zeg maar als dat niet en hun in hun plaatje zou passen, dan zouden ze daar nog niet in meegaan. Zeg maar dan ja, zeg maar omdat.

Carlo: Die nee, dat snap ik maar ze hebben natuurlijk is dat besluit genomen om hier de campus te realiseren toen ik hier nog studeerde in 1993, en toen was dit allemaal een weiland. Ook op een paar kleine stukjes na. dat heeft als consequentie dat natuurlijk ook de infrastructuur daarop aan moet passen, en dat hoort bij de ontwikkeling van de campus? Dat is niet per definitie niet automatisch iets voor de provincie of voor de gemeente. Dat is ook onderdeel van de campus, dus onderdeel van beleid van de Wageningen universiteit. even sluiten, want anders kijken dat tegen de kaart aan.

Gert: Nog even terug naar die verbinding zone dan wat zijn. De criteria waaraan die verbindingszone volgens jullie moet doen, aan moet voldoen. dus die die landschappelijke structuur behouden. Misschien maar als we praten over een verbindingszone, want wij de verbindingszone voor ons is voor de doelsoorten vanuit de gemeente is dat, voor das en boommarker. Dus wij knipperde al met onze ogen toen we het hoorden maar goed dat is beleid van de gemeente Wageningen en eigenlijk in.

Carlo: Wat gaan die beesten doen in de Binnenveldse hooilanden, gaan die daar alle eieren opeten ofzo.

Gert: Goed, het is nogmaals, dat is niet mijn beleid. Wij moeten hiervoor een plan opstellen, maar goed, want in de toekomst willen ze ook aan de kant van provincie Utrecht. Deze verbindingszone doortrekken naar de Utrechtse Heuvelrug. Dus wat er nu moet gebeuren, dus die verbinding zone naar de Binnenveldse hooilanden, maar die das en boommarker, die stellen een x aantal eisen aan de verbindingszone en één van die eisen is dat de verbindingszone een ruigte begroeiing moet hebben van vijf procent van 500 meter dus het gaat om een 25 meter brede strook met begroeiing om 100 procent goede verbindingszone te krijgen voor die doel soorten. En wat de gemeente eigenlijk heeft gezegd, is als we die verbindingszone voor die doel soorten. Goed gecreëerd hebben, dan kunnen daar ook andere soorten doorheen. Ja. Dus, maar nu is de vraag: ja, 25 meter is, is heel optimistisch. Om op z'n zachtst gezegd denk ik, maar goed en wat.

Carlo: Wat voor begroeiing hebben het dan over.

Gert: Waarschijnlijk ruigte dus dan ja, we willen niemand wil eigenlijk extra grote bomen, of zo dus waarschijnlijk praten we dan over een ruigtestructuur van nou. Wat zal het zijn vijf of tien meter hoog? Dan moet je aan denken als je tenminste 100 procent verbindingszone zou willen. Dus echt struiken, zeg maar.

Carlo: Ja, ja, dat als je kijkt als je die de realiseren kijk, het landgoed de lieskampen heeft volgens mij wel voldoende ruimte dat dat zou dan het daar past het wel. Dus dat dat is een stepping Stone, zal ik maar zeggen: ja, maar als je dat helemaal in de hele breedte doortrekt, volgens tast je dan wel het open landschap aan voor een deel. Dus dat zal wel zorgvuldig moeten gebeuren. Maar ik praat even of op persoonlijke titel, maar ik weet niet hoe peter daarin zit. ook in onze enquête komt naar voren dat dat dat iedereen het open landschap waardeert.

Peter: Hoe, hoe zorg je dat dat als er gekomen dat niet te hoog is, eh, tien meter vind ik wel aan de hoge kant vijf meter echt meer dan een maximum die die die openheid. Dat is nou net één van de kwaliteiten van het huidige landschap. In de criteria die de gemeente hanteert, vind ik wel heel bijzonder, dus dit over Marker en over das. Dan denk ik: die komen nauwelijks voor in het binnenveld.

Gert: Maar wat de gemeente – want dat is natuurlijk dan met Taric – is dat besproken. Die is stadsecoloog en op school hebben we dan ook met een ecooloog een leraar van ons en die zegt van ja dus dat is niet slim om dat zo te doen. Je moet slimmer zijn dan de Opdrachtgever. Dus je moet aangeven naar de gemeente, maar de gemeente houdt relatief voet bij stuk wat dat betreft die, want die zeggen van ja, als er één keer per jaar één das of één boommarker oversteekt, is volgens hen de verbinding zone al geslaagd.

Peter: Taric is redelijk nieuw en volgens mij kent hij de discussie dan nog onvoldoende dat wij het veel meer hebben over vogelsoorten dan das en over wat hij noemt. Ik denk dat het veel belangrijker is, dat dat de grote populatie patrijzen en de gele kwikstaarten en de andere aan de andere kant dat die maximaal een groenstrook hebben. En daar moet je ook een flinke brede strook hebben, maar die is veel lager. Dan moet ook landschap hebben, maar dat is dan maximaal anderhalve metershoog.

Carlo: Ja maar Wilma Paul is niet nieuw, Die zit er al een behoorlijke tijd.

Peter: Nee, ik snap niet wat zij eigenlijk voor criteria hanteren. Voor mij.

Carlo: Maar goed, dat is volgens mij ook niet aan ons. Of aan hen.

Gert: Het is ook voor ons is het leerproces, maar de vraag is: de vraag: is meer een volgens jullie, wat zijn de criteria waaraan het in ieder geval moet voldoen? Dus dat zou kunnen, dan zijn niet hoger dan vijf meter landschapsstructuur misschien, maar stel dat.

Carlo: En dan moet die concurreren met andere natuurwaarde in dat gebied dus die weidevogels en dergelijke. Dan moet het natuurlijk niet meevechten. Je moet niet de ene natuur gaan vervangen door andere natuur. Voorstellen wil je de biodiversiteit omhoog hebben en niet anders hebben. Dus dat.

Peter: Maar wat je wat Carlo toen straks al zei, je hebt veel toch vrij veel plekken raaigras die ingezaaid zijn door de WUR. Daar kun je ook andere mengsels organiseren, waardoor je veel meer vogelsoorten en al dat soort zaken hier ziet die daar ook van genieten. Dus je kan er veel meer kwaliteit uit halen dan alleen maar raaigras.

Gert: Oké, maar dan is het niet geschikt voor die doel soorten. Dus dan hebben wij wat dat betreft. Ons project kan niet meer niet gehaald. Stel dat ja.

Carlo: Als je dat wel wil doen, is het jammer dat ik een hoogspanningsleidingen van oost naar west lopen, want als je begroeiing kosten en dan moet je gewoon zorgen dat je planten onder hoogspanningsleidingen, dan weet ik zeker dat ze niet hoger worden

Gert: Die hoogspanningsleidingen Kunnen we nog wel een overleg met de gemeente misschien wel aangelegd worden.

Carlo: Ja, ik heb Nederland ooit een bos aangelegd en dat was een strook dat moest onder hoogspanningsleiding. Hebben we toen gewoon wilgentenen geplant om de vijf jaar gecombineerd werden, maar dat terzijde, dus dat gewoon voor biomassa mag tegenwoordig ook niet meer geloof ik denk als je dan wat wil, met struiken doe dan wel de struiken waar ook allerlei andere doel soorten wat aan hebben. dus vervolgens zijn dat vaak bessen en dat soort zaken dus hè.

Peter: Ja.

Carlo: Dat je daar in ieder geval slim omgaat, dat je in ieder geval ervoor zorgt dat de nou ja, de natuurwaarde die er nu zitten nu zitten behouden blijven. En dat lijkt me dan heel verstandig dat je niet omdat er een das moet komen, één keer per jaar dat je voor nou ja, je zeldzame vogels die dr, af en toe rondlopen, vliegen kwijt bent.

Gert: Dus, maar als je bijvoorbeeld zouden jullie liever zien dat ze had zoiets gerealiseerd zou worden onder de bestaande lanen of bomenrijen, of dat het gerealiseerd zou worden in een sloten structuur bijvoorbeeld.

Carlo: Begroeiing in sloten een structuur wordt lastig, denk ik, want dan houdt het water op. Dus dat.

Gert: Maar ik bedoel aan de rand, zeg maar met de sloten structuur mee dat je de sloten structuur volgt of dat je langs de wegen, zo'n verbindingszone aanlegt.

Carlo: Ik denk langs wegen en langs paden, die aanlegt dat dat maar goed dat is. Maar ja, kijk, daar staan al staan al veel bomen een aantal bomen rijen. Als je daarlangs doet, dan is het minder hinderlijk, denk ik dan, als je daar los van het doen. Ik weet niet hoe peter daar tegenaan kijkt tussen.

Peter: En bestaande houtwallen die er ook zijn.

Gert: Ja, die hebben we dus allemaal ook geïnventariseerd. We hebben eigenlijk het hele ons hele projectgebied geïnventariseerd, alle lijnen, elementen en punt elementen qua houtige gewassen dus ook houtwallen. En zo hebben we daar ook in meegenomen. Dus we moeten eigenlijk nu kijken hoe we dat kunnen combineren. Met zoveel mogelijk natuurlijk gebruikmakend van de al bestaande structuur, maar goed.

Carlo: Maar ja, dat het stuk als je kijkt naar de kiele kampen steeg, daar staan natuurlijk volgens mij al deels bomen op het laatste stuk niet. Maar als je dan uit ben, effe die naam kwijt van dat van de Bennekomse steeg daarvoor, maar ook al bomen langs. Dus ja, daar laat. Zou je dan wat kunnen realiseren of maar dan mis je nogal wat stukken begroeiing, denk ik dus.

Gert: Oké, en qua recreatie zouden we samengaan: denken jullie recreatie, natuurontwikkeling of denken jullie van dat is een no go.

Carlo: Dat kan zeker samen, denk ik.

Peter: De sfeer van eh klompenpaden dat is eigenlijk het maximum– en je kan hoogstens zeggen van – maakt het binnenveld autovrij, waardoor je de huidige wegen wat beter gaat gebruiken als wandelpaden, wandel- en fietspaden. Aan ja verharde paden naast de fietspaden, maar dan niet met stenen, maar met houtsnippers. Of iets van dien aard.

Carlo: Ja, je hebt natuurlijk wel landbouwverkeer, wat erbij hoor. Maar grote stukken van het binnenveld is al afgesloten maar daar wordt gewoon volop gereden. Dus je moet het volgens mij ook onaantrekkelijk maken om er met de auto langs te gaan. Dus, en ik kijk fietsers en wandelaars dat botst nog weleens met mekaar, maar het grootste probleem vooral als je naar de slagsteeg kijkt is dat, ligt aan de aan de westkant van noordwest. Dat is een heel druk bewandelde weg. Maar als je daarom om 12 uur of om vijf uur zes uur gaat wandelen, ja, dan zie je gewoon dat. Dat is eigenlijk veel te druk, bijna gevaarlijk met al die auto's die langskomen, dat staat wel. Een groot gedeelte is verkeer wat om Wageningen heen wil en niet door Wageningen heen. Dat is geen bestemmingsverkeer, dan kan ik me niet voorstellen dat er zoveel mensen het binnenveld wonen, dus dat.

Gert: Nee, nee, oké, ja, goed was voor ons dan de laatste vraag. In ieder geval hier kunnen wij wel een hoop mee dit analyseren we zeg maar in een programma straks en dan halen we de criteria dr uit voor ons voor ons project, zeg maar waaraan dus dat dat zijn eigenlijk van plan. Maar goed dus ik zal bedankt in ieder geval. Ik stop dit even.

Bijlage 7 Waterlopenkaart

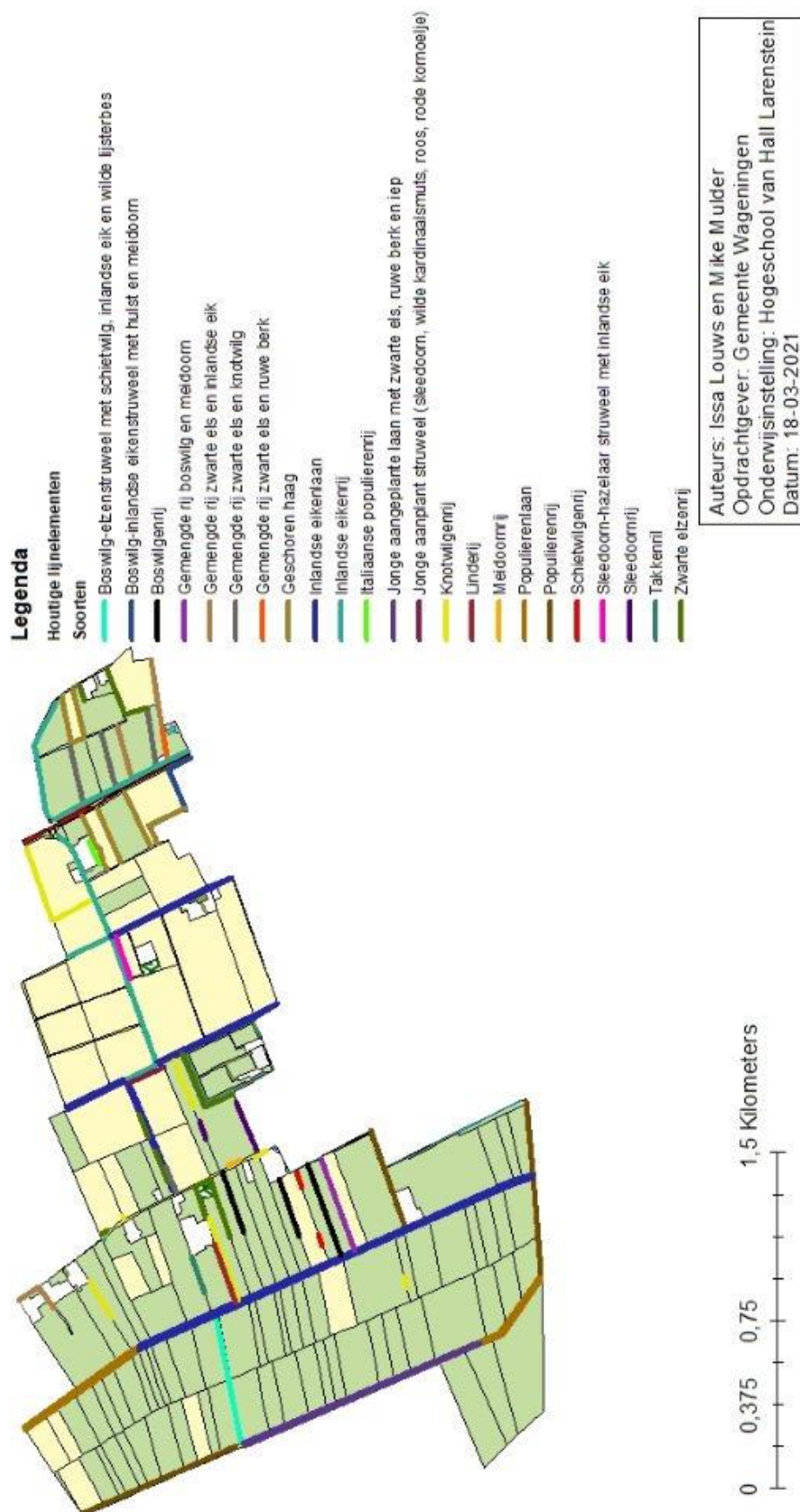
Bijlage 8 Puntenkaart

Houtige puntelementen Wageningse Binnenveld

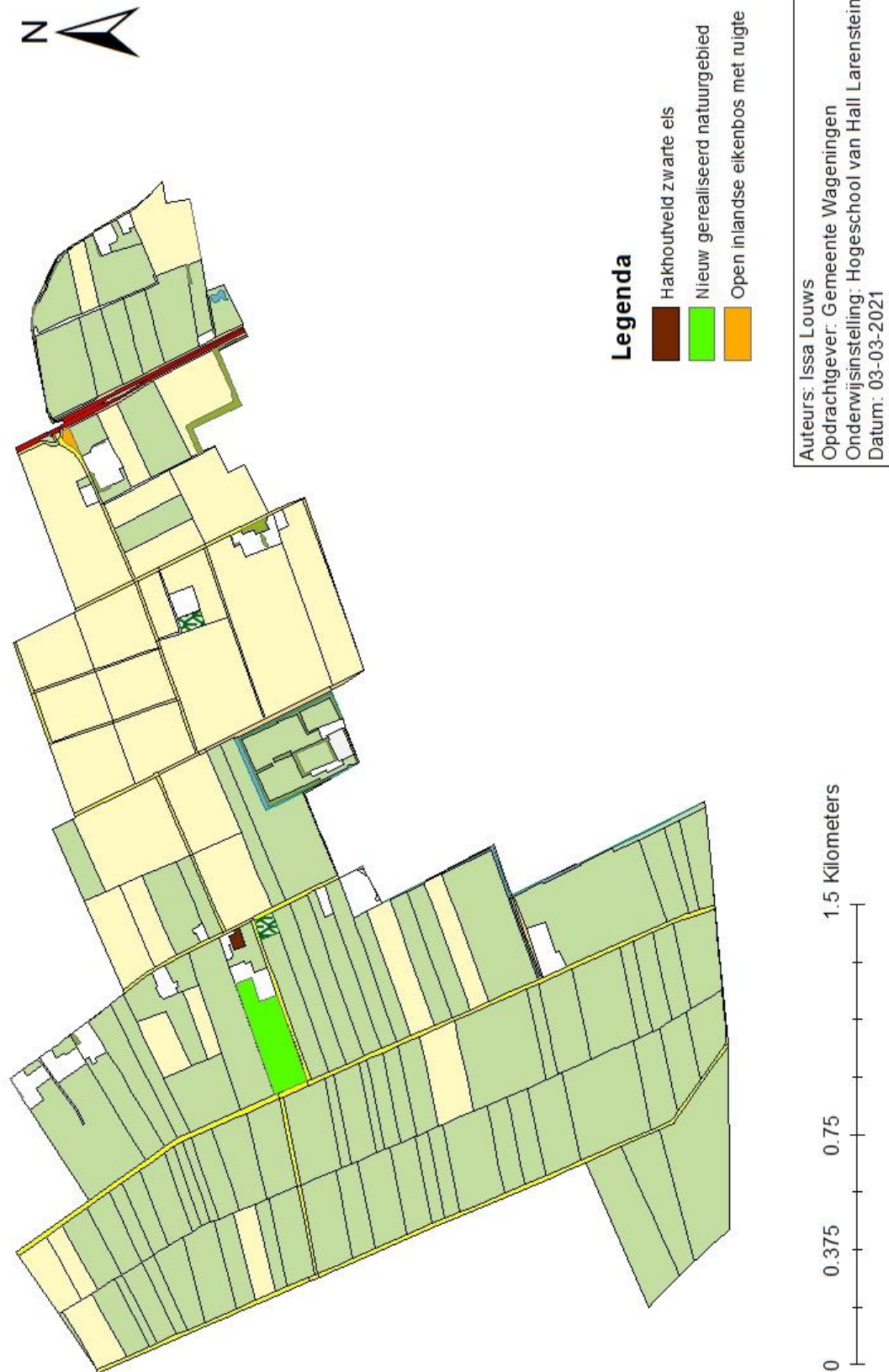
Bijlage 9 Lijnenkaart

Houtige lijnelementen Wageningse Binnenveld

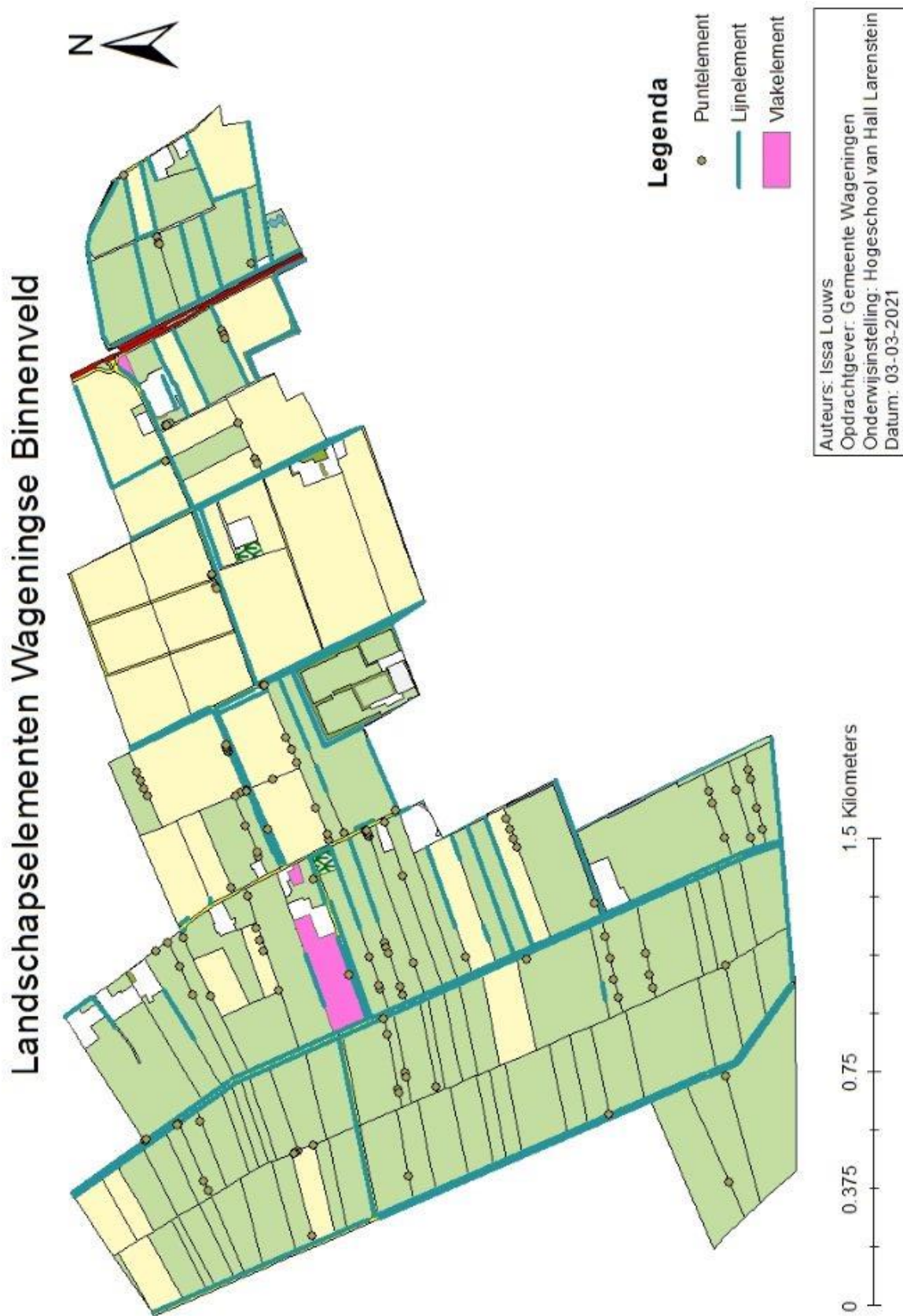

Bijlage 10 Vlakkenkaart

Vlakelementen Wageningse Binnenveld

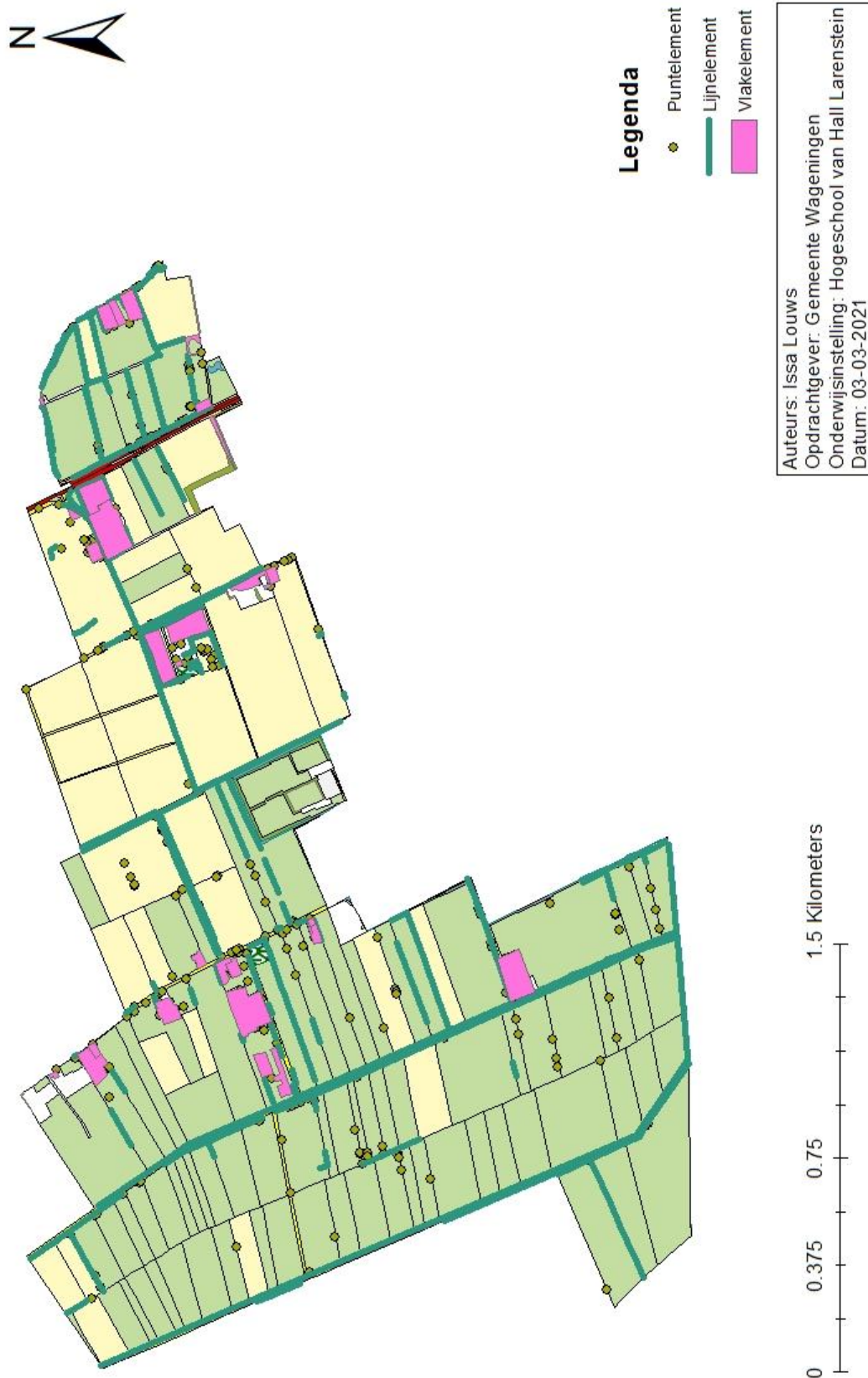

Bijlage 11 Inventarisatiekaart 2021

Bijlage 12 Oude inventarisatiekaart 2011

Landschapselementen (2011) Wageningse Binnenveld

Bijlage 13 Al ontwikkelde verbindingszone

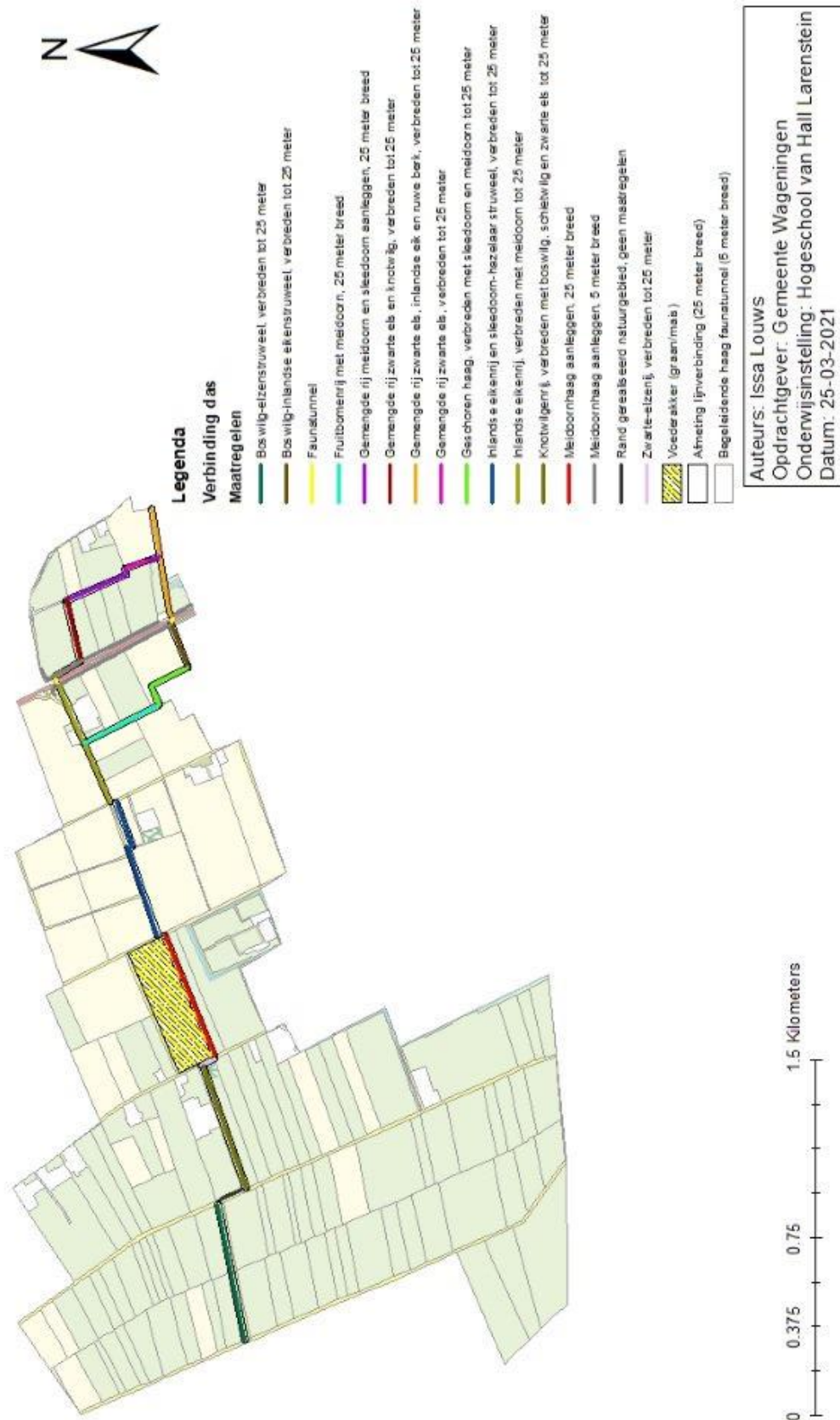

Bijlage 14 Potentiële locaties voor natuurvriendelijke oevers

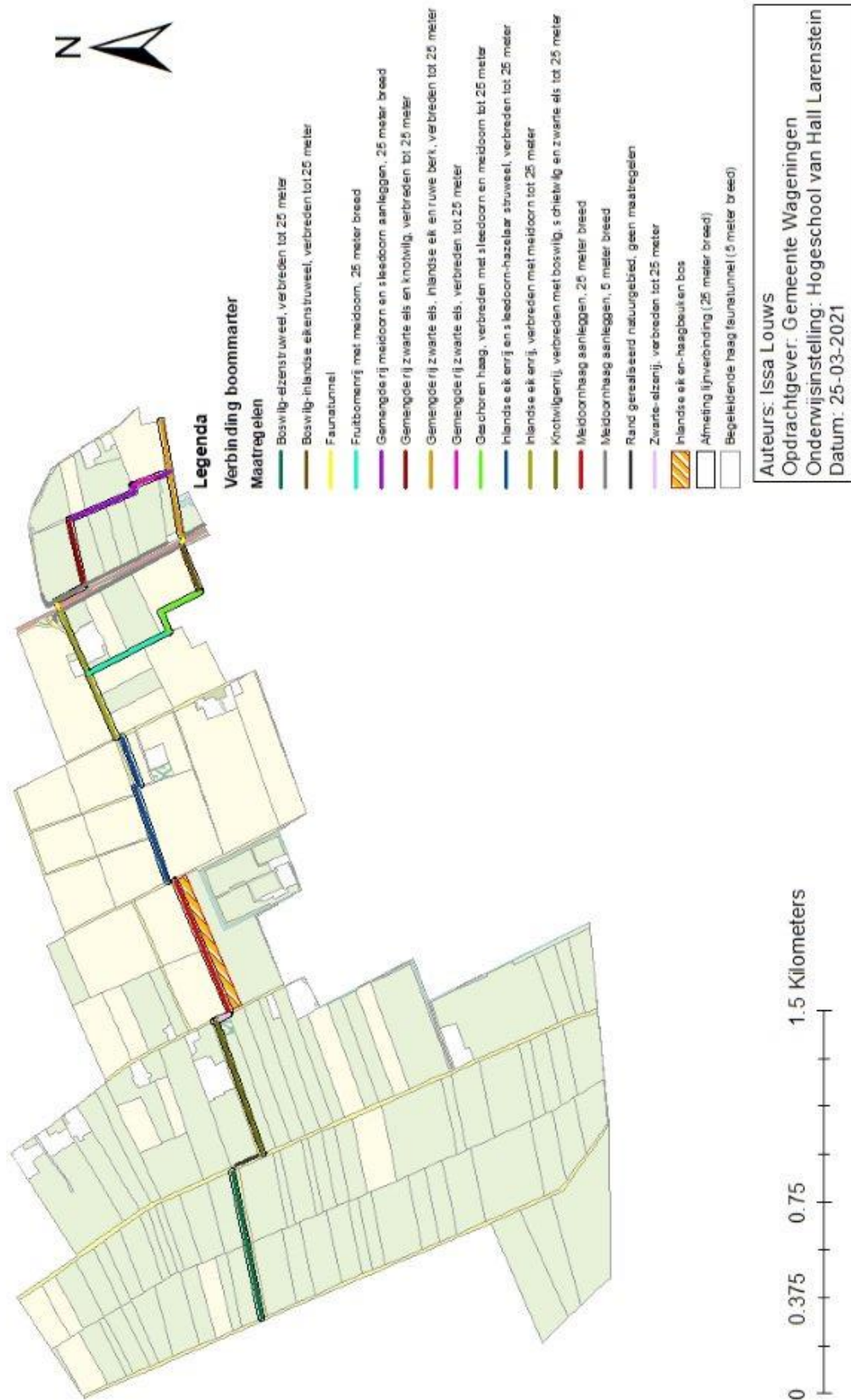
Bijlage 15 Deelontwerp das

Optimale verbinding das Wageningse Binnenveld

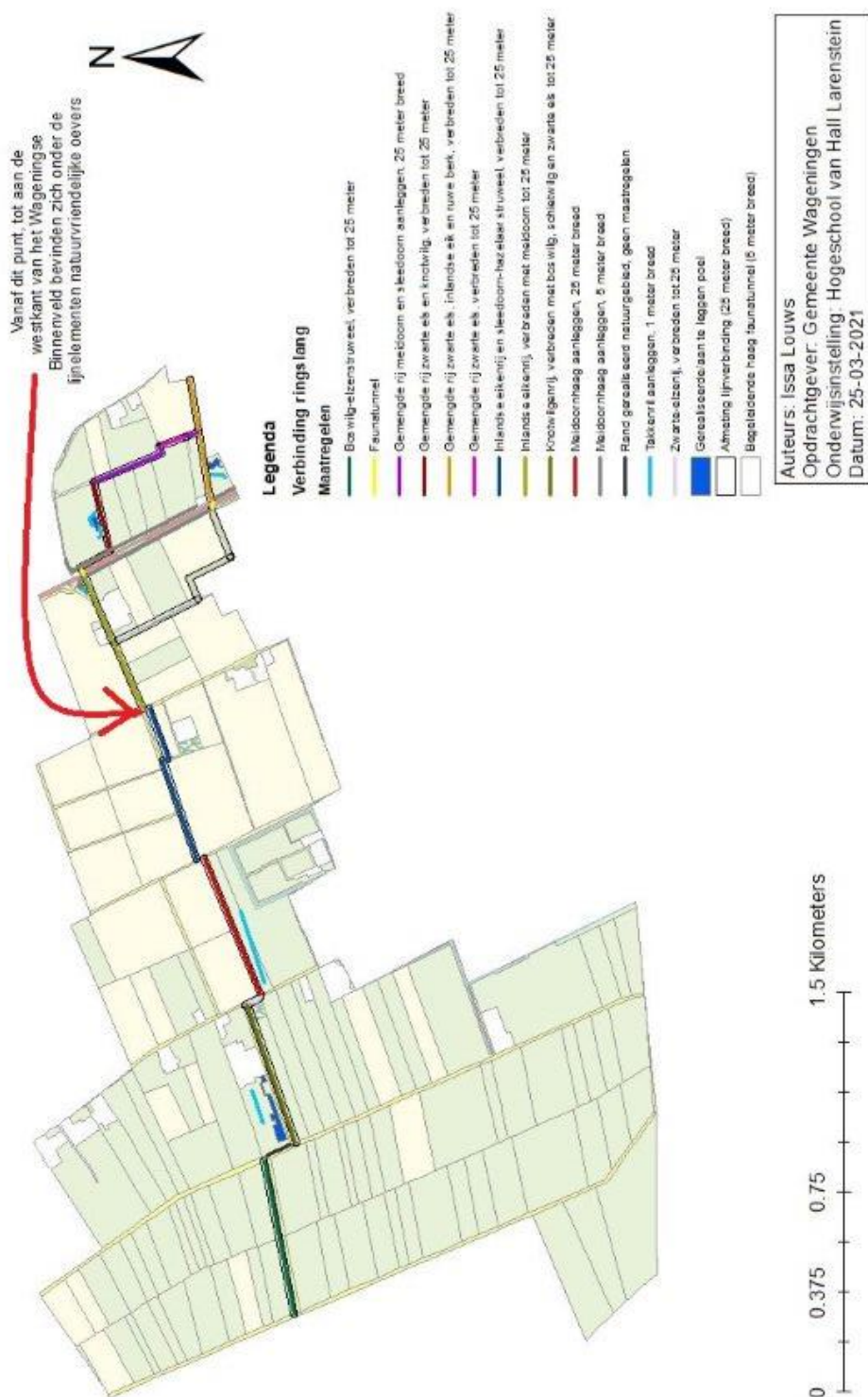
Bijlage 16 Deelontwerp boomarter

Optimale verbinding boomarter Wageningse Binnenveld

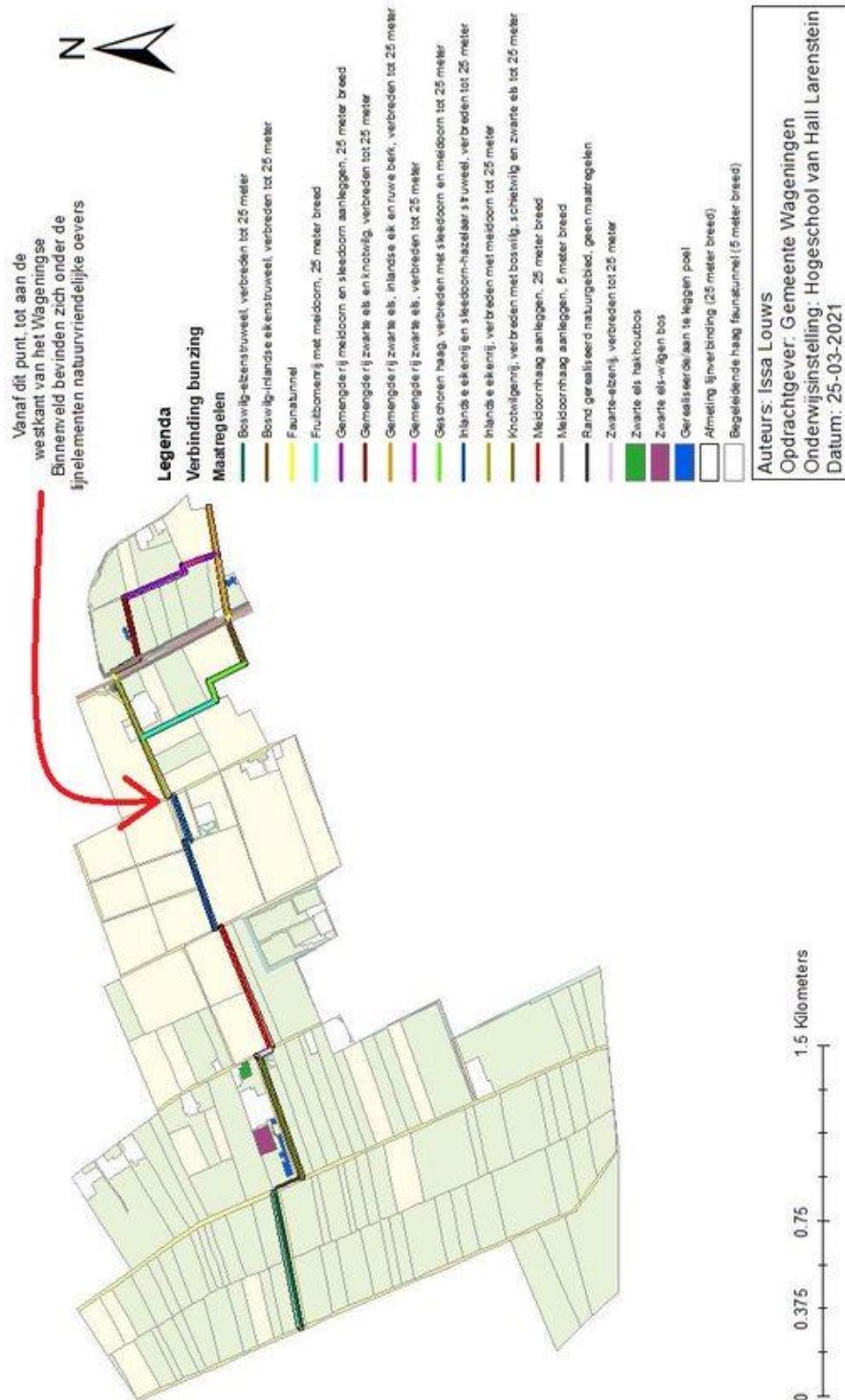
Bijlage 17 Deelontwerp ringslang

Optimale verbinding ringslang Wageningse Binnenveld

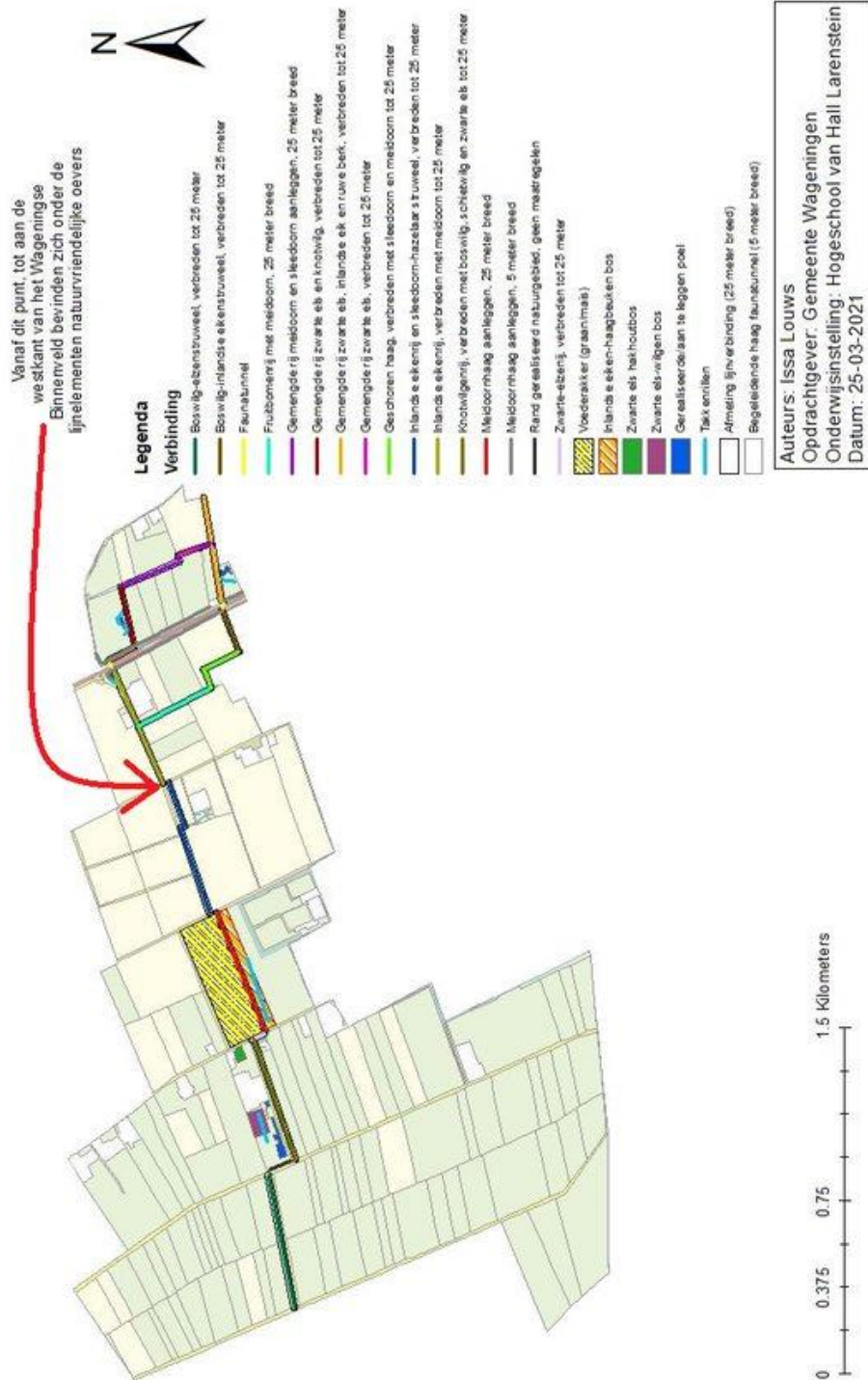
Bijlage 18 Deelontwerp bunzing

Optimale verbinding bunzing Wageningse Binnenveld

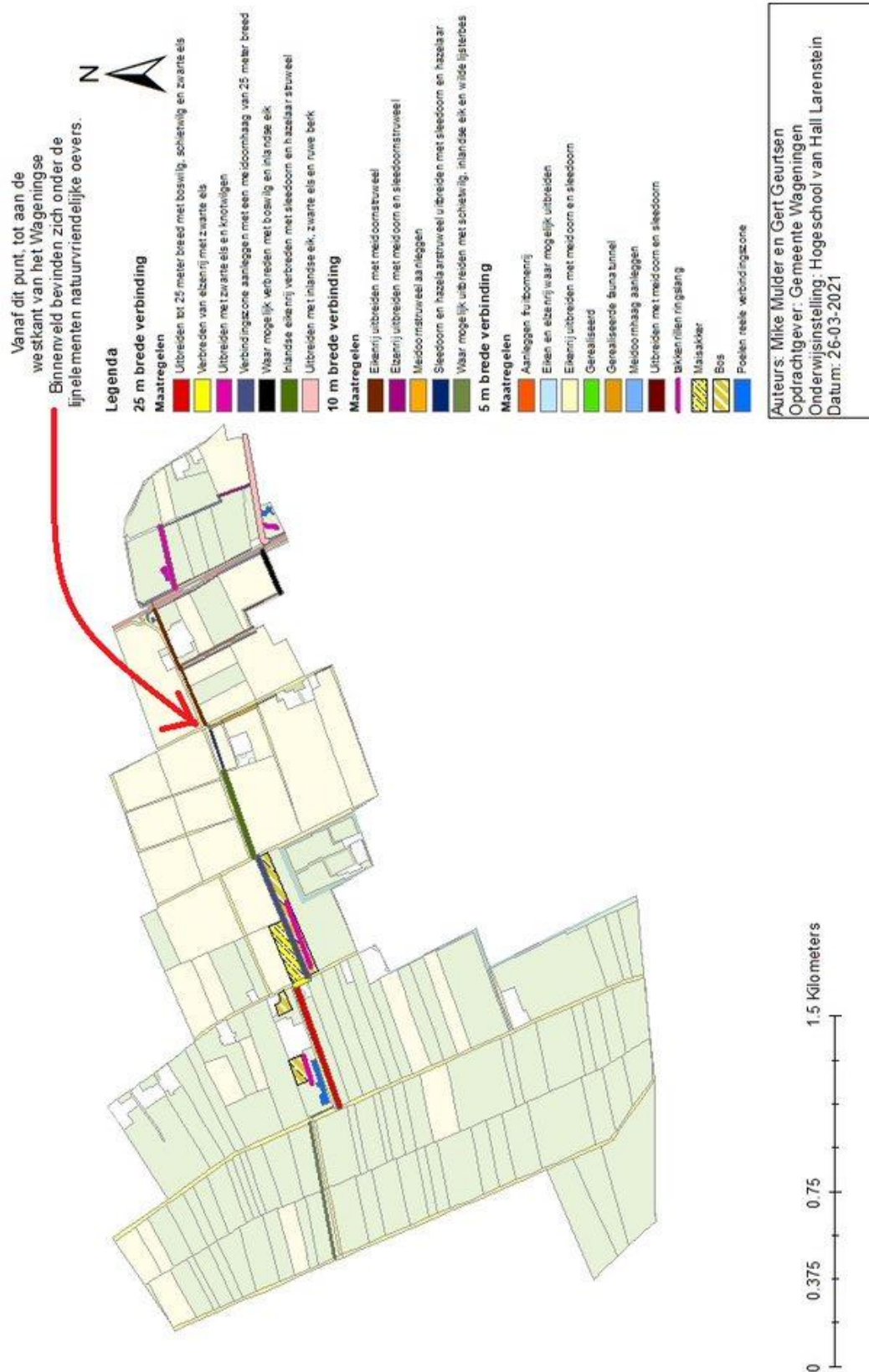

Bijlage 19 Geïntegreerd ontwerp doelsoorten

Geïntegreerde verbinding doelsoorten Wageningse Binnenveld

Reële verbindingszone Wageningse Binnenveld

Bijlage 21 Reële verbindingszone met suggesties vanuit de workshop

